

అణు కవనం

వెల రూ. 10

సాహితీ స్రవంతి

ఫోటో : గుడిపూడి విజయరావు

పెద్ద దిక్కు...

హరిగా సుపరిచితుడైన హరి పురుషోత్తమరావు కన్నుమూత సాహితీ స్రవంతికి, ప్రస్థానం పత్రికకు పెద్ద లోటు. ఆయన వాటికి ఒక పెద్ద దిక్కు. దిశా నిర్దేశంలో దోహదకారిగా నిలిచిన అనుభవజ్ఞుడు. ఆయన అభ్యుదయ సాహిత్య సినీ రంగాలతో పెనవేసుకున్న వ్యక్తి. విరసం సంస్థాపన ఘట్టంలో భాగం పంచుకున్న హరి ఆఖరి మజిలీ ఆరేడేళ్లు ప్రస్థానం ప్రచురణ పంపిణీ కేంద్రమైన ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ లోనే గడిచింది. ప్రస్థానం కన్నా ముందు వెలువడిన గమనం, ప్రస్థానం సాహిత్య ప్రత్యేక సంచికల సంపాదక వర్గ సభ్యుడుగా వాటి రూపకల్పనలో భాగస్వామి. విశాల సాహిత్య వేదికగా సాహితీ స్రవంతిని తీర్చిదిద్దడంలోనూ, ప్రస్థానం పత్రికగా రావడంలోనూ ఆయన అండదండలు పుష్కలం.

ప్రపంచీకరణ, మత మార్కెట్ తత్వాలకు వ్యతిరేకంగా విశాల సాహిత్య సామాజిక కృషి జరగాలని ఆయన గట్టిగా వాంఛించారు. జనకవనం, జన కథనం వంటి వాటిలో పాల్గొని ప్రోత్సహించారు. పలు వ్యాసాలు రాశారు. చారిత్రక సామాజిక దృష్టి కోణంతో మారుతున్న పరిస్థితులను అర్థం చేసుకోవాలన్నదే ఆయన నిరంతర తపన. సామ్రాజ్యవాదం, మతోన్మాదం వినరుతున్న సవాళ్లను తట్టుకోగల చేప ప్రగతిశీల సాహిత్యకారులు సామాజిక శక్తులూ పెంచుకోవాలన్నదే ఆయన నిర్విరామ సందేశం.

ఈ సంచికలో పునర్ముద్రించిన ఆయన రచనలు చూస్తే హరి ఆలోచనా సరళి లోతు కూడా తెలుస్తాయి. అలాగే హరిని గురించి వారి వారి కోణాలతో రాసిన వ్యాసాలూ పత్రికలలో వచ్చాయి. మరింత సమగ్రమైన సమాచారంతో ఆయన వ్యక్తిత్వాన్ని ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం భవిష్యత్తులో చేయవలసే వుంటుందని భావిస్తూ ఆ సాహితీ సేతువుకు అరుణాంజలి సమర్పిస్తున్నాం. ఆయన కుటుంబ సభ్యులు, బంధుమిత్రులూ, సాహితీ నేస్తాలకు ఇదే ప్రగాఢ సానుభూతి. ఆయన రచనలు అందరికీ అందించడం, అంతకు మించి ఆయన అక్షర ప్రస్థానాన్ని కొనసాగించడం ఇవే హరికి నిజమైన నివాళి.

ముఖచిత్రం: సాహిత్య సమ్మేళనాల్లో హరిపురుషోత్తమరావు
కథల బొమ్మలు : శివాజీ

ఈ సంచికలో...

పరాయి (కథ)	2
కవితలు	5
ఇనాక్ కథల్లో దళిత స్త్రీ జీవిత చిత్రణ	6
బి.టి. విత్తనం (కథ)	11
దీపసభ - సమతా దృక్పథం	14
వాషింగ్ మెషీన్ (కథ)	20
సామాజిక నిబద్ధతకు దూరంగా ‘నీకు నేనున్నా...’	23
ఖలేద్ హుస్సేనీ రచించిన నవల ‘ది కైట్ రన్నర్’	25
‘ఎగిలివారంగ’ మేల్కొంటే బతుకే ఎలుగైతది	27
హిరోషిమా హైకూలు	29
అణు స్వరాలు	31
అణు కవితలు	33
సాహితీ సేతువు హరి కన్నుమూత (సంతాపం)	34
అరసం, విరసం, ప్రస్తుతం...	35
సాహిత్య సంఘాలు - ధోరణులు	37
అంతరించిపోతున్న జానపద కళా సంపద	39
కనుమరుగైపోయిన కథ ‘కలి’	41
కొత్త పుస్తకాలు	44
డైరీ	46

సంపాదకవర్గం
తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి
కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా
సాహిత్య ప్రస్థానం
1-1-187/1/2,
వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-500 020
ఫోన్లు : 27660013, 27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

పరాయి

అది బిజీ సెంటర్లో ఉన్న పేరు మోసిన ఫాపింగ్‌మాల్. జిగేలుమనే లైట్లు, తళుకులేసే అద్దాల వెనుక నోరూరించే అనేక రకాల తినుబండారాలు, కూరగాయలు, పండ్లు ఉన్న ఫ్రెష్ వీట్ వింగ్‌లో పనిచేస్తున్న జయ మనసంతా ఇంటి దగ్గర జ్వరంతో లేవలేకుండా పడి ఉన్న తల్లి మీదనే ఉంది.

జి. అనసూయ

అవి బిజీ అవర్స్ సాయంత్రం అయిదు నుండి ఎనిమిది వరకు ఊపిరి సలపని పని. కస్టమర్స్‌కు కావాల్సిన వస్తువులు తీసివ్వడం, ప్యాకింగ్ బిల్డింగు వంటి పనులతో క్షణం తీరికుండదు.

ఆ సెక్షన్‌లో పనిచేస్తున్న కార్మిక్, జాని, అమృత, జయ అంతా ఒక ఈడువాళ్ళే. జాని, అమృత ఇంటర్‌డాకా చదువుకున్నారు. కార్మిక్ ఓపెన్ యూనివర్సిటీలో డిగ్రీ చేస్తున్నాడు, జయ డిగ్రీ సెకండియర్ డిస్కంటిన్యూ చేసింది.

అద్దాల బాక్సుల్లో, అపిల్, నారింజ, ఆలుబాకారా, పీచ్, చెర్రీ, పైనాపిల్ పండ్లు అందంగా సైజుల వారీగా సర్ది ఉన్నాయి. గోడల నిండా రంగు రంగుల పండ్లు, కూరగాయల పోస్టర్లు, బయట పదిరూపాయలకు కిలో ఉన్నవి ఇక్కడ నలభై యాభై రూపాయలు అయినా సంతోషంగా కిలోల కొద్ది కొనుక్కుని వెళుతున్న కస్టమర్లు. మోడర్న్ డ్రెసులూ, లిప్స్టిక్‌లు వేసుకున్న అందమైన అమ్మాయిలు. నవ్వుతూ, తుళ్ళుతూ వచ్చే సినిమా హీరో హీరోయిన్ల లాంటి జంటలు. బొమ్మల్లాంటి పిల్లలతో వచ్చే ఫ్యామిలీస్, అనేక భాషలు అనేక రీతులు. వారికి తగ్గట్టుగా మాట్లాడటం, కన్విన్స్ చెయ్యడం ఇదీ జయ ఉద్యోగం.

ఒక్కొక్కరు కూరగాయలకు, పండ్లకు వందల కొద్ది రూపాయలు బిల్లులు చెల్లించడం చూస్తే ఆశ్చర్యం వేసేది జయకు. వీళ్ళు ఇన్ని డబ్బులు ఎలా వస్తాయి. అవన్నీ దాచుకోకుండా ఇలా నీళ్ళలాగా ఖర్చు చేస్తారేం, ఓ పజిల్ లాగా ఉండేది.

అమె సందేహాలు విని నవ్వేవాడు కార్మిక్.

‘పిచ్చి జయా! ఇవాళ రేపు డబ్బులకు కొదవలేదు. సాఫ్ట్‌వేర్ ఉద్యోగుల జీతాలు లక్షల్లో ఉన్నాయి తెలుసా!’

అలాంటి వాళ్ళు కొరకే ఈ షాపులున్నయేమో. అంతంత డబ్బు ఏం చేసుకుంటారు. అందుకనేనేమో ఎవరు చూసినా ఖరీదైన డ్రెస్సులు, మేకప్పులు వేసుకొని కార్మిక్ వస్తుంటారు. అనుకునేది జయ.

‘ఏమీ జయా! ఏంటా పరధ్యానం, బాస్ ఇటీ చూస్తున్నారు. అమృత మోచేత్తో పొడుస్తూ గుసగుసగా అనేదాకా ఆలోచనల్లో పడిపోయింది జయ.

ఓ ఖరీదైన ఫ్యామిలీ వచ్చింది అందులో పది ఎనిమిది వయసుల్లో ఉన్న ఇద్దరు పిల్లలు. వాళ్ళ బుగ్గలు తెలుపు ఎరుపు కలగలసిన రంగులో ముట్టుకుంటే కందిపోయేటట్లు నున్నగా నీటి చుక్క పడితే స్పటికంలా మెరిసేలా.... జయకు వాళ్ళనలాగే చూస్తూ ఉండిపోవాలనిపించింది.

చాకాలెట్, ఐస్క్రీమ్, ప్రూట్జ్యూస్లు, కార్న్ ఫ్లేక్స్, చెర్రీస్ రకరకాల డ్రైఫ్రూట్స్... అయిదు వేలదాకా అయింది బిల్లు. ఇవన్నీ తింటారు కాబట్టి అలా ఉంటారేమో అనుకుంది జయ.

రాత్రి తొమ్మిదయింది. షాపు మూసేసేవాళ, అన్ని క్లోజ్ చేసి లైట్లు ఆర్పి డ్రెస్సింగ్ రూంలోకి వెళ్ళింది. అప్పటికే అమృత డ్రెస్ చేజ్ చేసుకొని బయటకు వచ్చింది.

రోజు ద్యూటీకి రాగానే మామూలు డ్రెస్సు విప్పి యూనిఫాం వేసుకోవాలి. నేవీ బ్లూ ప్యాంటు షర్టు చేతులకు గ్లౌజాలు, షూ, తలమీద క్యాప్ షాపు వాళ్ళే ఇస్తారు అన్ని

జయ యూనిఫాం విప్పి తన డ్రెస్సు వేసుకుంది. కాటన్ పంజాబి డ్రెస్సు జుట్టు ముడివిప్పి లూజ్గా రబ్బరు బాండు వేసుకొంది. ప్రాణానికి హాయిగా అనిపించింది. సెక్యూరిటీ దగ్గర తన బ్యాగు తీసుకుంది. రోజు రాగానే చెకింగ్ ఉంటుంది. అలాగే వెళ్ళేటప్పుడు ఏమైనా దొంగతనంగా పట్టుకుపోతారని అనుమానం.

ఉద్యోగానికి వచ్చిన కొత్తలో షాపులో ఉన్న తినే పదార్థాలను చూస్తే నోరూరేది కాని సెక్యూరిటీ, రహస్య వీడియో కెమెరాలు దేగకళ్ళలా వెంటాడుతూనే ఉంటాయి. ఇంతకుముందు పనిచేసిన ఒక అమ్మాయిని ఏదో పట్టుకుపోతున్నారన్న అనుమానంతో అందరి ఎదుటా డ్రెస్ విప్పించి చూశారుట. అది తలుచుకుంటేనే అవమానంతో కుచించుకు పోతుంది హృదయం.

బ్యాగు తీసుకొని మెట్లు దిగి తనకోసం చూస్తున్న కార్టిక్, అమృతలను కలిసింది జయ. తను ఒకే రూట్లో వెళ్తారు.

కార్టిక్ నేను కూరగాయలను కొనుక్కొని వస్తాను. నీకు లేటవుతుందేమో నీవు వెళ్ళిపో అంది జయ.

నాకు తొందరేం లేదులే నేనూ నీతోనే వస్తాను పద అంటూ బయల్దేరాడు కార్టిక్.

మా అమ్మకు ఒంట్లో బాగాలేదు కార్టిక్, డాక్టర్ క్యారెట్ జ్యూస్, ఆపిల్ జ్యూస్ ఇవ్వమన్నాడు. మన షాపులో పండ్ల ధరలు చూస్తుంటే భయమేస్తుంది. అవి కొనడానికి మన నెల జీతం ఒక రోజుకు కూడా సరిపోదేమో... మార్కెట్లో అయితే కొంచెం చౌకగా ఉంటాయి కదా అని అంది జయ.

అవును జయా! ఈ షాపులు మనలాంటి వారికోసం కాదు. చూస్తున్నావుగా వేలల్లో బిల్లులు కట్టి ప్యాకెట్లలో వస్తువులు తీసుకువెళ్తారు మన కస్టమర్స్. వాళ్ళకదేమీ ప్రాబ్లమ్ కాదు.

కాని కార్టిక్ మనం రోజంతా అందులోనే పనిచేస్తాం. పాడైనా వాటిని పారయ్యనన్నా పారేస్తారు కాని మనలాంటి వాళ్ళకు ఇవ్వరెందుకు. మనం తినే తిండి, మనం వాడే వస్తువులు... ప్రొద్దున లంచ్ బాక్స్ లో పచ్చడి అన్నం గుర్తొచ్చింది జయకు.

అదే జయా... సముద్రంలో ఉండి దాహం తీర్చుకోనట్టే అష్టేశ్వర్యాల మధ్య దరిద్రమున్నట్టే మనం కూడా పంచభక్ష్యాలను ఎదురుగా పెట్టుకొని కడుపు మాడ్చుకుంటూ బతుకుతున్నాం, కార్టిక్ గొంతులో ఎన్నడూ వినిపించని ఆవేశం....

మార్కెట్లో ఓ కిలో క్యారెట్లూ, కొన్ని దానిమ్మూ, కొన్ని ఆకుకూరలు కొని బస్టాపు చేరుకున్నారు,

మీ అమ్మకు బాగా లేదన్నావు ప్రాబ్లం ఏంటి జయా... ఏదైనా సీరియస్ ప్రాబ్లమా? నేను ఇంటి దాకా రానా... అన్నాడు కార్టిక్.

అహో... వద్దులే కార్టిక్... అంత సీరియస్ ఏం లేదు. ఈ మధ్యనే జ్వరం వచ్చి తగ్గింది. బాగా నీరసంగా ఉంది. డాక్టరు మంచి ఆహారం ఇవ్వమన్నాడు. కాని... జయ గొంతులో నిస్సహాయత అర్థమైంది కార్టిక్ కు. కాని... తను మాత్రం ఏం చేయగలడు. తామంతా ఒకే చోట ప్రయాణిస్తున్న వాళ్ళం.

బస్సు రావడంతో జయను బస్సెక్కించాడు, బస్సు బయలుదేరిన రెండు నిమిషాలకు నడక ప్రారంభించాడు - ఈ నెల పాస్ రెన్యూవల్ చేయించలేదు. బస్సుకు రోజుకు రాసు పోసు పది రూపాయలు. నాలుగు కిలోమీటర్లు ఎంత దూరం. ఫరవాలేదు గంటసేపు, నడక మంచి వ్యాయామం కదా. కష్టాలకు రాటుదేలిన కార్టిక్ కు అదో సమస్య కాదు.

బస్సులో కూర్చున్న జయ చేతిలో ఉన్న బ్యాగును జాగ్రత్తగా ఒళ్ళో పెట్టుకొని కూర్చుంది. చల్లగాలి మొహానికి తగలడంలో వెనక్కి వాలి కళ్ళు మూసుకుంది.

నాలుగేండ్ల క్రిందటి వరకు తనో రైతుబిడ్డ. తమ ఊరికి దగ్గర ఉన్న టౌన్ లో ఉన్న పిన్ని దగ్గర ఉంటూ చదువుకుంటున్నది. తండ్రి వ్యవసాయం చేసేవాడు. ఇద్దరు జీతగాళ్ళు ఉన్నా తను స్వయంగా సేద్యం పనులు చేసేవాడు. జీతగాళ్ళను తన స్నేహితుల్లా చూసుకునేవాడు.

నాలుగు రోజులు నెలవులాస్తే చాలు ఊరికి పరుగెత్తేది తను. ఇంటికి దగ్గర్లోనే పొలమూ బావి. తమ దగ్గర జీతమున్న రాములు కూతురు దుర్గ ఈడుదే. వాళ్ళు పశువులు తమ పశువులతో పాటే మేసేవి. దుర్గవాళ్ళ పాడి గేదె ఈనితే తమింటికి జున్ను పాలు వచ్చేవి. తమింట్లో జున్ను అయితే అందరిండ్లకూ వెళ్ళేది. ఇంట్లో పిండిపంటలు చేసినా కొత్తవి పెట్టినా అందరింట్లోనూ పండగే. తను పొలం కాడికి పోతే అల్లంత దూరాన ఉండగానే దుర్గ "జయమ్మా రండి... త్వరగా ఈడ దోర జాములున్నాయి," అంటూ జామచెట్టు మీద కూర్చుని కేక వేసేది.

జొన్న చేలో ఉన్న దుర్గ వాళ్ళమ్మ రా! చిన్నమ్మా! పాల కంకులు తిందువు గాని అంటూ పిలిచేది. లేత జొన్నకంకులు నిప్పుల్లో కాల్చి జొన్నలు నలిచిపెట్టేది. ఆ పాలుగారే జొన్నల రుచికి ఏ స్నాక్స్ సాటిరావు.

కాయకష్టం చేసే కూలోళ్ళు పొలంలో పండే ప్రతి కాయూ, ప్రతి కూరూ తమకు కావల్సిన చింతకాయలు, మామిడికాయలు నేరేడు పండ్లు, రేగు పండ్లు కోసుకునే వాళ్ళు. యజమానులు చూసినా ఏమనే వాళ్ళు కాదు. ఏందయ్య దేవుడిచ్చిన పండు తిననీక ఎవర్నడగాలి అనేవాళ్ళు. పంటకోసి కుప్పతీసిన రోజు పండుగ జేసి ఊరంతకూ భోజనాలూ పెట్టేవాళ్ళు. ఎప్పుడైనా మనుషులతోని సందడిగా ఉండేది. ఇల్లయినా పొలమైనా..

హాయిగా సాగిపోతున్న జీవితం... నాన్న ప్రమాదవశాత్తు చనిపోవడంతో అతలాకుతలమైంది. వరుస కరువులతో అప్పులపాలైన ఆర్థిక పరిస్థితి.

వ్యవసాయ పనులు చేసేవాళ్ళు లేక పొలం పడావు పడటం, అప్పులోళ్ళు ఒక్కసారిగా మీదపడటం, ఆదుకునేవాళ్ళు లేక, అప్పులు తీర్చే మార్గం లేక ఉన్న భూమి తెగసమ్మి... అమ్మ ఆరోగ్యం దినం దినం దిగజారుతుండగా పూలమ్మిం చోట కట్టెలమ్మ లేక సిటీకి రావడం.

తమ రాకను ఆహ్వానించలేని మేనమామ భార్య అంత నిర్ణయంగా మారడానికి కారణాలేంటో, సిటీ బ్రతుకులు లేమితనమేంటో క్రమంగా అర్థమవుతున్నాయి తనకు. తమ తలరాతకు ఎదుటి వాళ్ళను నిందించడం ఎందుకుగాని, చదువును పక్కనపెట్టి బ్రతుకు బండిని లాగడమనే కర్తవ్యాన్ని భుజాన వేసుకుంది తను.

పేపర్లో చూసి ఈ ఉద్యోగానికి వచ్చింది. నెలకు రెండు వేల జీతం, ప్రొద్దున ఎనిమిది నుండి రాత్రి ఎనిమిది వరకు డ్యూటీ. ఆదివారం ఒక్కటే సెలవు. మేనమామ ఇంటికి దగ్గర్లోనే చిన్న గది కిరాయికి తీసుకొని కొత్త జీవితాన్ని మొదలుపెట్టింది. పెళ్ళి చేసుకొని అత్తవారింటికి వెళ్ళాల్సిన ఆడపిల్ల అవసరానికి ఉద్యోగానికి వెళుతుండడం జీర్ణం చేసుకోలేక పోతున్న తల్లి... తరచు అనారోగ్యం పాలవుతుండడం, గమ్యం లేని ప్రయాణం. బతుకు బరువుకు కుంగిపోతున్న తాత భుజాలు...

దిగవలసిన స్టాపు రాగానే కూరగాయల సంచితో క్రిందకు దిగింది జయ. చిమ్మ చీకటి... సందులు గొండులు తిరుగుతూ ఇరవై నిమిషాల నడిస్తే గాని ఇల్లు చేరదు. అదేంటో సిటీ అంతా దేదీప్యమానంగా వెలిగే లైట్లు... వీధిలో మాత్రం గుడ్డిదీపాలు ఓ వైపు స్వర్ణసీమకు మరిపించే సకల సౌకర్యాలతో కూడిన ఆకాశ హార్మూలు మరోవైపు చీకటి గుహలాంటి మురికివాడలు. తనది కాని ప్రపంచంలో ఉన్నట్టు ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యింది జయ. తను పనిచేసే చోట తను పరాయిది... ఈ నగరానికి... ఈ నాగరికతకు తను పరాయిది... మరి తనదైన చోటు ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా ఉందా.. చీకట్లో రాయి తగిలి తమాయించుకొని... ఇల్లు దగ్గరకొచ్చిందన్న గుర్తుగా తల్లి దగ్గు వినబడు తుండగా తలుపు తీసుకొని తనది కాని తన ఇంట్లోకి నడిచింది జయ.

★

అంతర్వేత్తుడు

సరికొండ నరసింహారాజు

కాసేపు కళ్ళు మూసుకుని కూర్చుంటేనో... కరెంట్ పోతేనో...
చీకటిచిరునామాతెలుస్తుంది!
ఇనుప కౌగిలిలో ఉక్కిరిబిక్కిరౌతాం!
అతడు మాత్రం... కర్ణుడి కవచకుండలాల్లా... వుట్టుగుడ్డె...
బతుకంతా చీకటి సముద్రం ఈడుతుంటాడు!
అంగీలేకనే మహాత్ముడు!
తైలం లేని సంస్కారవంతుడు!
చేతికర్రే దిక్కుచి అయ్యింది!
శబ్దాలే దీప సర్వభాలయ్యాయ్!
పాటే... బిక్ష పాత్రై ఓదారుస్తుంది!
రైలు తలుపు రేపు వద్ద ఎక్కేవారికి స్వాగతం...
వెళ్ళే వారికి వీడ్కోలు పలికే పాట జెండాయే ఔతాడు!
పాత గ్రాంఫోన్ రికార్డై
పాటరాగాల ప్రవాహం మీద మనవద్దకు వస్తాడు!
పాట అపశ్రుతుల్లో బాధను ఆర్చిగా వెళ్ళబోసుకుంటాడు!
అయినా సరే ధర్మం చేయండని వేడగానే...
బల్లల్ని, తొండల్ని చూసినట్లు
చూపుల దారాల్లో కట్టి ఆడించే కసాయి లోకం!
జనానికి 'కార్నివాలి' కావాలి గానీ...

అతడి కంటికి లేని కార్నియా గురించి పట్టదు...
లోకం రాతిగుండే కరగదు!
జీవితం ఓ రైలు ప్రయాణం ఎందుకయ్యిందో
ఆ బతుకును చదివితే అర్థమౌతుంది!
అయినా అతడు ప్రయాణించే రైలు
ఎన్నో జీవిత కాలాల లేటే...
రైల్వేశాఖ ఇవ్వని ఉద్యోగాన అతడో స్వావేంజరే అవుతాడు!
చేతుల చీపురుతో నిత్యం ఊడుస్తూ
మన పాదాలపై పడి ప్రాధేయపడతాడు!
ధర్మాత్ములు రాల్చే చిల్లర చినుకులకు
పెదాలు తడుపుకుంటాడు!
మనసున్న మారాజుల చిత్రాలని హృదయంలో చిత్రీస్తాడు
జీవితం దాగుడు మూతల ఆటలో ఆగని రైలు ప్రయాణంలో
స్టేషన్ల మజిలీల తేడా లేనివాడు...! గమ్యం తెలియనివాడు
ఎవరు ఎక్కినా దిగినా మనుషుల పట్ల తారతమ్యం ఎరుగనివాడు
కళ్ళలో నింపుకున్న రెండు ఆకాశాల సాక్షిగా...
చీకటికి అర్థం వెలుగని నిర్వచించిన నిఘంటువే ఔతాడు...
బతుకుకాలంలో ఒక్కసారైనా మనిషిని అంధుణ్ణి చేస్తే
ఈ కలికాలం కళ్ళకు కప్పిన
అహంకారపు పొరలు రాలిపోతాయేమో!
అతడు తన కళ్ళను కత్తిరించుకొని గుండెకు అతికించినట్లున్నాడు
అందుకే కోట్ల గుడ్డివాళ్ళ మధ్య అతడో అంతర్వేత్తుడే అయ్యాడు!
పట్టాలపై పడ్డ అతడి బతుకు బండికి సిగ్గులొదాం...
మన మరణానంతరమైనా
నేత్రదానంతో రెండు జన్మలెత్తుదాం!

కవితలు

ఎడారి ఓడ
ఎపుడూ నీళ్ళ సంచిన మోస్తున్నట్లు
ఎన్ని వలయాలు దాటి
ఈ కేంద్రానికి మళ్ళీ చేరువయ్యానో...

ఎండ వేడిమికి
దండకట్టు తావీదు
బెంగటిల్లలేదు

నందివర్ణనాలూ
పందిరి మల్లెలూ
ముక్కుపుటాల్లో చెక్కు చెదరలేదు

పుటక నేల
పుప్పొడి దుప్పటి కప్పుకోని
ఏ ఒక్క ప్రేమ కోసం
పులకరింపు మొలకెత్తని
జన్మ జన్మేనా...!?

కలువ కొలను గాలి
బడి బంగళా చుట్టూ
చక్కర్లు కొడుతున్న మునిమాపులో
మాట కింద
మనసునెలా నొక్కి పట్టేది...!!!

ఏకాకి రహదారి మీద
సమూహాల సమూహాల సందడిలో కూడా
ఎపుడూ ఎడారి ఊహేనా...?!

తడితడిగా అనిపించే
ప్రాయశ్చిత్తాల పాదసూచికల కోసం
ఎపుడూ చాతక చక్షువు లేనా...?!
కంకులు వొదిలి
పరిగ పరకల్ని ఏరుకొన్నట్లు
ఎపుడూ కాస్మో ప్రేమ కలలేనా...?!

ఎస్.ఆర్. భల్లం

ఎవరిదో... ఎక్కడిదో...
గొప్పదో...
అక్కడేని ఆలోచనల్ని
వొడుపుగా వొంపుకుంటూ
పచ్చిపచ్చిగా నాటుకోవాలా...?!

నది వొడ్డున
నడిచి వచ్చిన నీటి బాటంత
సులువు కాదు
నెర్రల నేలలో
కన్నీటి చెలమలా దాక్కోవడం

పుటక మట్టి బంధాన్ని
పుటుక్కున కత్తిరించుకొని
రిక్తహస్తాలతో వచ్చిన దేశదిమ్మరి కూడా
రాలిపోయిన కలల ఆకులలో
పాలిపోని ప్రేమ సుమాల్ని
మోసుకుపోతాడేమో...

నా వలలో పడనిదెవరు!
నా చూపుపడిందో
పచ్చగడ్డి కూడా మొలవదు!

విశ్వంలో
అన్ని హక్కులు నావే...!
శీతల పానీయంలా వస్తాను
పురుగులా దొలిచేస్తాను!
అప్పు పుట్టలు పుట్టలు ఇస్తాను
వచ్చని భూముల్లో మట్టలు
పెట్టేస్తాను!
సలహా నాదే
సంప్రదింపులు నావే
పసూళ్ళు నావే!

నా చూపు పడితే...

ఎం. లక్ష్మణరాజు

ఆసు చూస్తాను
అక్రమిస్తాను! ఆ... అంటారా!
నా పట్టులో పగ్గాలు కనిపించవు
కాని కాలు కూడా కదపలేరూ
నేనెక్కడికైనా రావచ్చు
ప్రపంచ రక్షణ పేరుతో...
డేగలా తన్నుకుపోతాను!
గిజగిజ కొట్టుకోవలసిందే!

ప్రచ్చన్న యుద్ధం పచ్చికాయై...
ప్రపంచీకరణ నయా 'వలస' వాదమే!
అన్నింటికి 'పేటెంట్' హక్కులు నావి!
నా సరుకులే కొనాలి
పంటలు పండించమంటే పండించాలి...
కాదంటే కాదు!
ఎందుకంటే!
విత్తనాలు నేనివ్వాలి!
పెట్టుబడి నేనే పెడతాను
కష్టం మీదే
ప్రతిఫలమంతా నాదే!

పువ్వు చుట్టూ
తుమ్మెద పరిభ్రమించేది
పువ్వు పిలిచిందనా...
దోపిడి వ్యవస్థకది
మూల విరాట్టు!

కళ్ళల్లో వత్తులేసుకొని
ఎదురుచూస్తున్నాడు
విచ్చుకొనే కాయకోసం
ప్రత్తి రైతు...

పూస్యాలు

వి.ఎస్.ఎన్. మూర్తి

ఈసారి మోసం చేసింది
పురుగుమందు!
పంటచేలపై
పనిచేయని పురుగుమందు...

అన్నదాత ఉసురు తీసేందుకు
నికార్చుగా పనిచేసింది!

నీళ్ళివ్వలేక పంటలే
వేయద్దంటారా... నిన్ను ప్రతిపక్షంగా!
ప్రజల్లో... రైతుల్లో
అవగాహన కల్గిస్తున్నాం... నేడు
ప్రభుత్వంలో!!

ఇనాక్ కథల్లో

దళిత స్త్రీ జీవిత చిత్రణ

వ్యవసాయదారులకు పశువులతో ఉన్న అనుబంధాన్ని చిత్రించిన చాలా కథలు ఉన్నాయి. కానీ ముట్టడి కథానికలోని వెంకయ్య తన మనుషుడిలాగా చూచిన కోడెదూడ వియోగాన్ని భరించలేక అన్న పానీయాలు మాని ప్రాణం కోల్పోతాడు. మాదిగలు పశువులతో పెనవేసుకున్న అనుబంధానికి ఆత్మీయతకు ఈ కథ మచ్చుతునక. కోడె యజమానికి లేని ఆత్మీయ స్పృహ వెంకన్నను మాత్రం అతలాకుతలం చేసింది. సొంత మనుషుల్ని నిమజ్జనం చేసినట్లుగా పసుపు కుంకుములు కొత్తబట్టలతో చనిపోయిన కోడెదూడను సాగనంపడం సహృదయడైన పాఠకుల మనసును కలచివేస్తుంది.

డా॥ కె. శ్రీదేవి

మనుస్మృతి ఆనాటి సమాజం దళిత జాతిని సాంఘికంగా, సాంస్కృతికంగా నిషేధించింది. ఆనాటి నిషేధ సంస్కృతి ఈనాటికి దాని అవశేషాలను అగ్రవర్ణకు సంస్కారం కొనసాగిస్తూ మనుషుల నరనరాల్లో ఇంకిపోయింది. కనుకనే ఇంకా దళితులపై వివక్షత భిన్నరూపాల్లో వ్యక్తమవుతుంది. ఇనాక్ గారు తన జీవితానుభవాల్లోంచి కథా వస్తువును తీసుకొని అనుభవించి, పలవరించి జీవితం లోతుపాతుల్ని విశ్లేషించి రాసే కథకుల్లో ముందు వరసలో ఉంటారు. దళితులు, స్త్రీలు, బాలకార్మికులు, ఉద్యోగస్థులు, ప్రేమ పిపాసులు మొ.. వారందరూ పాత్రలుగా వీరి కథాకథనంలో ఒద్దికగా ఒదిగిపోతారు. వీరు అన్ని విధాలైన పాత్ర చిత్రణలో చేయి తిరిగిన కళాకారుడుగా, 'కట్టడి' కథల సంకలనం ద్వారా తెలుపుతూ అట్టడుగు వర్గాల మానవేతిహాసాన్ని మన ముందు నిలుపుతారు.

“జీవిత సత్యాలు కళల ద్వారా సార్వజనీనమవుతాయి”. అని కొడవటిగంటి కుటుంబరావు గారు అన్నారు. జీవితం మనకు తెలియజేయ్యని దాన్ని కళలు తెలియచేస్తాయి. ఆ తెలియజేయ్యడం అనుభూతి ప్రేరకంగా జరిగితేనే అది సాహిత్యం అవుతుంది. లేకపోతే అది శాస్త్రమే అవుతుంది. సాహిత్య ప్రమాణాలకు భంగం కలుగకుండా జీవితావగాహనను పెంచే ఉత్తమ సాహిత్యం అవుతుంది. జీవితంలో ఎన్నో సమస్యలు ఉన్నాయి. అస్పృశ్యత, స్త్రీల అణిచివేత,

అవినీతి, అధికారం, లంచగొండితనం, బాల కార్మికత ఇలాంటి సమస్యలు సమాజాన్ని పట్టి పీడిస్తున్నాయి. అలాంటి సమస్యల వల్ల సామాన్యునికి ఎలాంటి అవగాహన కలిగించాలి? అన్నదే ప్రశ్న. అందుకు సమాధానంగా అవసరమైన కథన, శిల్ప సామ్రాగిని రచయిత సిద్ధం చేసుకొని తాను చెప్పదలచుకున్న అంశాలను కళాత్మకంగా చెప్పే ప్రయత్నం చేశారు.

'కట్టడి' కథలలో వెల్లివిరిసిన వస్తు వైవిధ్యం ప్రత్యేకమైనది. ఇందులో 19 కథలున్నాయి. వీటిని విశ్లేషణ సౌలభ్యం కోసం ఐదు విభాగాలుగా విభజించవచ్చు.

1. 'కట్టడి', 'ముట్టడి' 'మెదడువాపు' కథలు దళిత జీవితాన్ని చిత్రించాయి.
2. స్త్రీల జీవితాన్ని చిత్రించిన కథలు - స్నేహమృతం, పిల్లను కంటాను, శివ, నాకీ అధ్యుష్టం చాలు, ట్రోఫి మాత్రమే నా పరిశోధన పత్రం పరిధిలోకి తీసుకున్నాను.
3. మిగిలిన కథలు బావుకతతో కూడిన వృద్ధాప్య జీవితాన్ని, వైద్యవృత్తికి సంబంధించిన కథలు 'తాతగారు కావాలి', 'దైన్యం లేని జీవితం', 'మా అమ్మే', 'పాద పూజ', 'గాజుపూస', 'గుండె మార్పిడి' కథలు.

4. ఇతర కథలు 'లేబరోళ్ళు', 'సగం ప్రజాస్వామ్యం', 'ప్రేమబంధి', 'అసలు రహస్యం', 'రాధారాధన'.

దళిత సంస్కృతిని 'కట్టడి', 'ముట్టడి', 'పండుల పెంపకం' కథానికలలో దళిత జీవన

విధానాన్ని రచయిత నమర్థవంతంగా చిత్రించారు.

ఒకవైపు రాజ్యాంగ పరమైన అవకాశాలు కల్పించబడుతున్నా ఆ అవకాశాలను అందిపుచ్చుకొని అభివృద్ధి చెందగల సామాజిక జీవన స్థితిగతులు లేక చాలామంది దళితులు తరతరాల వెనుకబాటు జీవితాన్ని కొనసాగిస్తున్నారు. మరోవైపు సాంఘిక సమానత సంస్కృతి పరిపూర్ణంగా వికసించకపోవడం వలన వర్ణ దురహంకారం కొనసాగుతూనే ఉంది. ఆర్థిక సమానత అసలే సాధించబడక పోవడం వలన వర్ణ వైరుధ్యాలు ఆర్థిక పరాధీనత యధాతథంగానే వున్నాయి. ఈ పరిస్థితుల్లో దళితుల జీవితం అవమానాలకు, అపహేళనలకు, వీడనకు, దోపిడికి గురికావటం ఒక్కొక్కప్పుడు స్పష్టంగా మొరటుగా పైకి తేలి కనిపిస్తుంది" అలాంటి మొరటు సంస్కృతిని తన కథల్లో ప్రతిభావంతంగా కొలకలూరి ఇనాక్ వ్యక్తీకరించగలిగారు. 'కట్టడి', 'ముట్టడి' కథలలో దళితుల జీవన విధానాన్ని మంచి కథన నైపుణ్యంతో శిల్పించిన కథలు. దళితులంటే, అగ్రవర్ణ అధిపత్యాన్ని అణిచివేతకు గురవుతున్న వెనుకబడిన కులాలు మాల మాదిగలని మాత్రమే తెలుసు. వారిలో కూడా మరింత అట్టడుగు జీవితాన్ని కొనసాగిస్తున్న వారు మాదిగలు. వారిలో పది ఉపజాతులు. ఆ జాతుల్లో కూడా హెచ్చు తగ్గులు అందులో అట్టడుగు వర్గానికి చెందిన మొండోడు లేదా బండోడు వర్గీయులు కూడా ఉన్నారన్న వాస్తవాన్ని మను సంస్కృతి యొక్క ప్రతి ఫలనాలను రచయిత మొట్ట మొదటిసారి మన ముందు వ్యక్తపరుస్తారు. తమతోటి మాదిగ కులస్థుల పైన ఆధారపడి బ్రతికే "మొండోళ్ళు" బతుకు చిత్రాన్ని సమగ్రంగా ఆవిష్కరించిన కథ 'కట్టడి' చాతుర్వర్ణ సమాజ ఆవిర్భావం నుండి 'కట్టడులు మానవ సమాజాన్ని నిర్దేశిస్తున్న వైనం తెలుస్తుంది. అనేక స్థాయిల్లో మనం ఏర్పరచుకున్న నియమాలే మన గొంతుకు ఉరితాళ్ళు బిగించి మనిషి మనిషికి మధ్య వైరుధ్యాల్ని కల్పించిన ఆమానవీయ సంస్కృతిని తెలియజేప్పడంలో కొలకలూరి ఇనాక్ గారు కృతకృత్యులయ్యారు.

తమ శ్రమ ఫలితాన్ని అనుభవించడంలో ఉన్న తృప్తికి సమానమైంది ఏది లేదు. కాని తమ శ్రమ ఫలితంతో సంబంధం లేకుండా ఇంటింటికి వెళ్ళి అడుక్కొని జీవనం సాగించాలంటూ నిర్దేశించిన మొండోణ్ణి ఇదేం అడుక్కునే పద్ధతి? ఏమిటి పీడి రాజరికం? ఇదేం దర్దా? మాదిగలు అంత భయ భక్తులతో వాడికి అన్నం పెట్టడమేమిటి? వీళ్ళే లేనివాళ్ళు. వీళ్ళ

పిల్లలు ముసలివాళ్ళు నోళ్ళు కట్టి దర్పంగా అడుక్కునే మొండోడికి మాదిగలు వినయ విధేయతలతో తిండి పెట్టాలని నిర్దేశించడం అంతా హింస. దీన్ని ఇదెక్కడి న్యాయమంటూ రచయిత అనేక సందర్భాలలో విస్తృతంగా చూపాడు. ఇలాంటి కట్టడుగు గురించి ఏ మాత్రం అవగాహన లేని చిన్నపిల్లవాడైన 'పెద్దోడు' పాత్ర ద్వారా 'కట్టడి' సారాంశాన్ని అతని తల్లి వివరిస్తుంది.

ఏపూట కాపూట తిండి గింజలకు కూడా నోచుకోని మాదిగలు కూడా మహారాజు పోషకులుగా మారి కింది వర్గానికి చెందిన వారిని పోషించడం. ఈ కట్టడిని కొనసాగించడంలో ఎంతమంది పన్నులు పడి తమవంతు ఆహారాన్ని అందిస్తారో తెలియజేస్తూ రాత్రి తిని మిగిలిన మెతుకుల్లో నీళ్ళు ఉప్పు వేసి పులియబెట్టిన నీళ్ళన్నాన్ని కుండలో పోసి ఒకింట్లో వాళ్ళు ఇస్తే, మరో ఇంట్లో రాత్రి తిని మిగిలిన పిడికెడు చద్దన్నంలో చింత చిగురు పచ్చడేసి మూలపడిన ముసలమ్మ చేతికి రావాల్సిన కంచం కూడా మొండోడి దగ్గరకు చేరుతుంది. పిడికెడున్నంతో పొట్ట నిండాల్సిన ముసలమ్మ గాలితో మాత్రమే తన కడుపు నింపాల్సి వస్తుంది. పెద్దోడికి 'కట్టడం'టా ఏమిటో వివరించి అతడు తినబోతున్న అన్నాన్ని మొండోడి వాటాకు పంపుతుంది. ఈ విధంగా బావిగట్టుపైకి చేరిన అన్నాన్ని వడ్డిస్తూ మహారాజుకు సామంత రాజులు కట్టిన కప్పంలాగా కనిపిస్తుంది. చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థ నిర్మాత మనువే ఈ 'కట్టడిని' కూడా ఏర్పరచి ఉంటాడని రచయిత ఊహిస్తారు.

“కనీసం పది ఇళ్ళనుంచి ఏదో ఒకటి బావి గట్టు పైకి చేరింది. గిన్నెలు, దబరాలు, మల్లలు, కుండలు, మూకుళ్ళు, ముంతలు, పిడతలు, సట్టులు బావి గట్టు మీదకు చేరాయి. పిల్లలు, ముసలిలోళ్ళు, అవిటోళ్ళు, అందరూ ఆపూట పన్నే” అంటూ తమ కడుపులు కట్టుకొని తిండిపెట్టే మాదిగల దీన పరిస్థితి పట్ల తన ఆవేదనను వ్యక్తం చేస్తారు. కాని జీవితాంతం చీకట్లో, ఎవరికంటా పడకుండా, ఒక్కొక్క ఇంటికెళ్ళి మూడు కేకలకు అన్నం పెట్టకపోతే మూడు రోజులు వరుసగా పన్నులుంటే అప్పుడు మొండోడు బావిని కట్టడి చేస్తాడు. చీకట్లో అతని కులస్థలే అయిన మాదిగల ఇంటికెళ్ళి మాత్రమే అన్నం అడుగుతాడు. నిలవ అన్నం ఉంచుకుంటే పెట్టగలుగుతారు. లేకుంటే ఎట్లా పెడతారు. మొండోడు ఎవరి ఇంటికెళ్ళి అడుగుతాడో ఆ ఇంటి ఇల్లాలికి ముందే తెలియదు. తెలిస్తే వండి పెట్టేదేమో. ఒకవేళ అన్నం ఉన్నా ప్రొద్దున్నే ముసల్ని మాత్రమే పన్నుపెట్టడం ఇష్టం లేక అన్నం ఉన్నా పెట్టకపోవచ్చు. ఇష్టం ఉంటే ఇవ్వచ్చు,

— — — * * * — — — —
జీవితాంతం చీకట్లో, ఎవరికంటా పడకుండా, ఒక్కొక్క ఇంటికెళ్ళి మూడు కేకలకు అన్నం పెట్టకపోతే మూడు రోజులు వరుసగా పన్నులుంటే అప్పుడు మొండోడు బావిని కట్టడి చేస్తాడు. చీకట్లో అతని కులస్థలే అయిన మాదిగల ఇంటికెళ్ళి మాత్రమే అన్నం అడుగుతాడు. నిలవ అన్నం ఉంచుకుంటే పెట్టగలుగుతారు.
 — — — * * * — — — —

లేకపోతే ఇవ్వకపోవచ్చు ఆ స్వేచ్ఛ వీరికుంటుంది. కనీసం అన్నం పెట్టమని అడిగిన మొండోడికి లేదని సమాధానం కూడా ఆ ఇల్లాల ఇవ్వవ్వదు. అంతంత మాత్రమే కలిగిన మాదిగలు మొండోడికి అయితంగా అన్నం పెట్టడం ఎంత హింసో ఇంటింటికి వెళ్ళి అడుక్కొని తింటూ బ్రతుకమని నిర్దేశించడంలో కూడా అంతే 'హింస' ఉంది. ఇద్దరిదీ దుర్భరస్థితే. మూడు రోజులు వరుసగా పన్నుండటం అనేది ఏ కోణం నుండి చూసినా దయనీయమైన జీవన విధానం. ఇంతకంటే అధ్యాత్మమైన మాదిగల దైన్యపు బ్రతుకు చిత్రాన్ని రచయిత చాలా దయనీయంగా వర్ణిస్తారు. ఇక్కడ అన్నం పెట్టాల్సిన వారికి ఎంత యాతనుందో అడుక్కొని అన్నం పెట్టించుకునే వాడికి కూడా అంతే యాతనుంది. ఈ పార్శ్యాన్ని కూడా రచయిత చెప్పి ఉంటే, ఈ కథకు అదనపు విలువ చేకూరేది. అంతేకాదు 'కట్టడి' వ్యవస్థలోని దౌలతనం మరింత స్పష్టంగా కనిపించేది. మాదిగల పార్శ్యాన్ని మాత్రమే ఎక్కువగా ప్రాజెక్టు చేయడం వలన రచయిత మొండిని మాదిగల 'నోటికాడి కూడు' ను దోచే క్రూరడిగా అర్థం చేసుకోవడంలో కూడా అంతే ప్రమాదముంది. ఇలాగే బ్రతుకమని నిర్దేశించిన నిచ్చనమెట్ల మను వ్యవస్థను టార్గెట్ చేసుకోవాల్సి గాని బ్రతుకు చిత్రంలోని ఇరుసుల్లో ఇమిడే చీలల్లాంటి మొండోళ్ళ పట్ల మన గురిని కేంద్రీకరించడం ఇసుమంత ఇబ్బందిని కలిగించక మానదు. అట్లని ఇది మంచికథ కాదు అని చెప్పడం నా ఉద్దేశ్యం కాదు. ఖచ్చితంగా ఇది “మంచికథ” అనడంలో ఏ మాత్రం రాజీలేదు.

పెద్దరెడ్ల ఇంటి మాదిగలు పశువుల్ని పెంచడంలో తమ కుటుంబ సభ్యుల లాగా వాటిని ఆదరించడం, ముద్ద చేయడం సర్వ సాధారణ దృశ్యం. అయితే పెద్దరెడ్లు తమ దాబు, దర్బాలకోసం కోడెల్ని పెంచుతారు. భూస్వాములు కోడెల్ని వ్యవసాయపు పనుల కోసం కాక ఎడ్ల పందాలలో గెలవడం కోసం కోడెల్ని మేపడం అనే అలవాటు భూస్వామ్య సంస్కృతిలో ఉంది.

పందెంలో పాల్గొనే కోడెలకు మద్యం త్రాగించి మరి పరిగెత్తి. మోతాదెక్కువై ప్రాణం పొగొట్టుకునే దశ వరకు పరిణమించడాన్ని చిత్రించిన అరుదైన కథ 'ముట్టడి'.

వ్యవసాయదారులకు పశువులతో ఉన్న అనుబంధాన్ని చిత్రించిన చాలా కథలు ఉన్నాయి. కానీ ముట్టడి కథానికలోని వెంకయ్య తన మనుమడిలాగా చూచిన కోడెదూడ వియోగాన్ని భరించలేక అన్న పానీయాలు మాని ప్రాణం కోల్పోతాడు. మాదిగలు పశువులతో పెనవేసుకున్న అనుబంధానికి ఆత్మీయతకు ఈ కథ మచ్చుతునక. కోడె యజమానికి లేని ఆత్మీయ స్పృహ వెంకన్నను మాత్రం అతలాకుతలం చేసింది. సొంత మనుషుల్ని నిమజ్జనం చేసినట్లుగా పనులు కుంకుమలు కొత్త బట్టలతో చనిపోయిన కోడెదూడను సాగనంపడం సహృదయుడైన పాఠకుల మనసును కలచివేస్తుంది. చనిపోయిన జంతువుల్ని పంచుకుతినే మాదిగల జీవన శైలిని చిత్రించిన కథలు వచ్చాయి. అయితే అదే పశువు చనిపోతే ప్రాణాల్ని కోల్పోయి వెంకన్నను చిత్రించడంలోనే ఉంది ఇనాక్ వస్తూ వైవిధ్యం.

ముట్టడి, మెదడువాపు కథలు దళితులు పశువులు పెంపకంలోని వృత్తి కథలు రచయిత చిత్రించారు. పండుల పెంపకాన్ని ప్రధాన వృత్తిగా చేసుకొని జీవించే మాదిగ, వడ్డెర, యానాది, ఎరికలవాళ్ళు వాటివల్ల 'మెదడువాపు' వ్యాధి వ్యాపిస్తుందనే కారణంతో నిర్ణాక్షిణ్యంగా కాల్చి చంపడాన్ని నిరసించే కథ ఇది. ఒక పసంటూ పూర్తిగా ఆధారపడని కులాలు ఒక మాటలో చెప్పంటే జీవన భద్రత లేని నిరాధార నిరుపేద జీవితాలు ఎలాంటి పెట్టుబడులు పోషణ భారాలు లేకుండా ప్రకృతిలో భాగస్వాములై బ్రతుకుతూ ప్రకృతి సమతుల్యతను కూడా కాపాడే పండులు వ్యాధి కారకాలేనా? ఎన్నో కారణాలుండగా వాటన్నింటిని వదిలి నోరులేని జీవులన్న కనికరం, జీవకారుణ్యాన్ని పక్కనపెడితే వాటిపైన ఆధారపడి జీవించే వారికి ప్రత్యామ్నాయ ఏర్పాట్లు ఏ మాత్రం కల్పించ కుండా వారి జీవనోపాధిని ధ్వంసం చేసే హక్కు ప్రభుత్వానికి ఎవరిచ్చారని సూటిగా ప్రశ్నించని కథ మెదడువాపు, అట్టడుగు వర్గాల ప్రజల నిత్యజీవన దృశ్యంలో భాగమైన పండులు వాటితో వారి సాహచర్యంలోనే వారు చూసిన సౌందర్యం అసామాన్యంగా, అద్భుతంగా దళిత జీవన సౌందర్యాన్ని ఈ కథలో రచయిత చక్కగా ఆవిష్కరిస్తారు.

బాగా బలసిన పందిని కాల్చి, తోలుతీసి, శుభ్రం చేసి ఈత చాప పైన వేసిన పంది అందచందాలను వర్ణిస్తూ 'సందమావల్లే' ఉండంటారు. అందమైన అమ్మాయిల మొహాన్ని

ఇంకా చెంపాలంటే, పద్మిని జాతి స్త్రీల ముఖాన్ని ఉపమించే 'చందమామ' కాళ్ళు నీలగబెట్టి తోలులేని తెల్లగా మెరిసిపోతున్న పందిని సంద మావల్లే ఉంటుందంటారు. వెల్లికిలా వేసిన పంది "సుబ్బురమైన వైనం చూసి తీరాల్సిందే గాని సెప్ప నలివి గాదంటాడు". మనం ఇంతకు ముందు నుంచీ చెప్పుకొస్తున్న ప్రాచీన కావ్య సౌందర్య శాస్త్రాన్ని బద్దలు కొడుతూ దళిత జీవన సౌందర్యాన్ని, దళితుల సంస్కృతీ సరళిని ఈ కథలో స్పష్టంగా చిత్రీకృత పట్టగలిగారు. రచయితలోని దళిత స్పర్శను, ముఖైకత్వాన్ని పట్టించే రచనా విధానం పాఠకులకు ఈ వుత్తల వారి సామాజిక జీవన దృశ్యాన్ని సంభావించి సానుభూతి పరులుగా మార్చివేస్తుంది. ఇంతకంటే మించిన సాహిత్య ప్రయోజనం ఉంటుందని నేననుకోను.

"ఆడ, మగ అంతా సెవటోద్దోవోళ్ళే! ఆళ్ళని కాపాడేది, బతికిచ్చేది పండులే! పండుగలకి పబ్బాలకి పండులే! పెళ్ళికి సావుకీ పండులే ఉంటానికి, తింటానికి దిక్కు దివాణం పండులే! కరుసులకీ, సరుకులకీ ఇల్లు గడవడానికి పొయ్యిలో పిల్లి లేవటానికి పండులే! పండులే బండుగులు, కులపోళ్ళు, అయినోళ్ళు పండులే. ఆళ్ళే దేవుళ్ళు, దేవతలు, యిలవేలుపులు". పండులే వారి జీవిత సర్వస్వం. అలాంటి పండుల్ని కాల్యాదానికి ఎలాంటి నోటీసులు, వారెంటులు లేకుండా ఉన్నట్టుండి ఊడిపడి పండులకోసం అరిని ఆగం చేసిన ప్రభుత్వ అధికారుల అలసత్వాన్ని ఈ కథ ఎండగడుతుంది.

బాంబుల్లో మారణాయుధాలతో దాడిచేసి మానవ మృగాలను యుద్ధోన్మాదుల్ని ఇలా వెంటాడి, వేటాడి పండుల్ని కాల్చినట్లు కాల్యగలరా? వాళ్ళకు నోరుంది కాబట్టి వాళ్ళతో చర్చలు, సంప్రదింపులు సాగిస్తారు. గౌరవప్రదంగా ఆహ్వానిస్తారు. బడుగుల బ్రతుకు పుస్తకమైన పండుల్ని మాత్రం వాళ్ళ కళ్ళముందే కాల్చి మరి చంపుతుంటే, వారి అరుపుల్ని మరణ వేదనము కళ్ళముందే జరుగుతున్నా ఇదేమీ అన్యాయం అని ప్రశ్నించలేని అశక్తులైన వడ్డెర, మాదిగల 'నిశబ్ధ సంస్కృతిని' ఈ కథలో రచయిత మన కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపిస్తారు.

వారి మౌనరోదనలో "పండుల్ని గాలినినట్లు ఆళ్ళని కాల్యాలా? ఆళ్ళ నొదిలేసినట్లు పండుల్ని వదిలివేయాలా? పండుల వల్ల సావులూస్తే మందులు సూసుకోవాలి గాని ఆటిని సంపదమేమిటి? పండులు ఆస్తి పాస్తులే గాదు. దేశపాస్తి దేశ సంపద దేశం డబ్బు. పండులుంటే తిండి, బువ్వ కూడు. ఆటిని జంపి నోట దుమ్ము కొట్టుకుంటామా? ఆలోచించాల్సివోళ్ళకి,

— — — — * * * — — — —

చాలాకాలం స్త్రీల హక్కుల ఉద్యమం సామాజిక రాజకీయ సంస్కరణ ఉద్యమాలకు, ఆర్థిక ఉద్యమాలకు అనుబంధంగా కొనసాగింది. అందువలన స్త్రీలకు చదువుకోవడానికి, పనిచేయటానికి ఆస్తిలో వాటా పొందటానికి, రాజకీయాలలో పాల్గొనడానికి చట్టపరమైన హక్కులు అనేకం లభించాయి.

— — — — * * * — — — —

తలకాయలున్నాయని అనుకొనే వోళ్ళకి మెదడువాపు వచ్చినట్లుండటాన్ని" ఆక్రోశిస్తారే తప్ప పెదవి విప్పి అడిగి చైతన్యం వీరిలో కనిపించదు. కాని వండులు కాల్యుల నుండి తప్పించుకొనేటందుకు వారు అరిచే "అంటే" అన్న రోదనల్ని అర్థం చేసుకొన్న ఆ మూగ జీవులు, కాల్యమని ఆర్థరిచ్చిన కమీషనరును తమ మట్టితో ఎత్తిపడేసి కసి తీర్చుకుంటాయి.

ఆకలి తీర్చే ఆదాయన్నిచ్చే పండులు తమ ప్రాణాలు హరించే శత్రువును తుదముట్టించేందుకు ఉపక్రమించే పరాహ అవతారహంగా అభివర్ణించిన దళిత సంస్కారం ఈ కథలో అడుగడుగునా దృశ్యమానమవుతుంది.

'కట్టడి', 'ముట్టడి' మెదడువాపు కథానికలలో రచయిత దళితుల జీవన విధానాన్ని యదాతథంగా చిత్రీకరించేదానికి ప్రయత్నం చేశారు తప్ప వారి పోరాట పటిమను కాని వారు పోరాటాలకు సమాంత్రమవుతున్న వైనాన్ని కానీ చిత్రించలేదు. కట్టడి సంఘటనలోని కథలు. ఇన్నివాళ్ళ దళిత పోరాట నేపథ్యాన్ని చవిచూసిన తరువాత వచ్చిన కథలైనా ఈ కథలలో దళితుల మెదళ్ళలో మొదలైన ప్రశ్నలతోనే కథలు ముగుస్తాయి. దళిత వ్యూహ రచన ఏ రచనలలో కూడా మచ్చుకు కూడా కనిపించదు. అందుకే ఇనాక్ కథలపైన ఆచార్య గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ గారి "ఊరబావి" వ్యాసంలో ఇలా అంటారు. రాసున్న శతాబ్దానికి వర్తమాన శతాబ్ది అందించే గొప్ప డాక్యుమెంట్ గా అభివర్ణిస్తూ "తాను ఏ వ్యవస్థ మీద తిరగబడుతున్నాడో ఆ వ్యవస్థ మీద దాన్ని పూర్తి తిరుగుబాటు ధోరణిగా చూపలేని మానవతా మర్యాదలపై వర్గ చేతన అంటగట్టిన ఆధర్మవాద మర్యాద! ఆ మర్యాద హద్దుల్లోనే ఉండడం వల్ల ప్రేమను ప్రేమించడం వల్ల అటు వర్గ చైతన్యానికి, సహజంగానే ప్రతినిధి కాలేకపోయాడు నిరంతరం పీడనకు గురవుతున్న ఈ వర్గం ప్రజల చేతనకు ఆకాంక్షకూ సరైన, దిగ్గర్జనమైన ప్రాతినిధ్యం వహించలేకపోయాడు. ఒక ఆదర్శ మానవతావాద చిత్రంలో తన్నుతాను నిలబెట్టుకోవడంలో సరిపుచ్చుకున్నాడు.

'కట్టడి'లో ఆగ్ర - అట్టుడుగు వర్గాల మధ్యగల వివక్షత కాదు. మాదిగలలోనే పదివర్గాలుగా విభజించడం, పదో వర్గానికి చెందిన మొండోడి వర్గీయుల ముఖం చూడటానికి కూడా ఇష్టపడని అసహ్యత దళిత కులాల్లో ఏ విధంగా ఉందో తెలిసిన పాఠకుల మెదళ్ళు ప్రశ్నల పందిళ్ళవుతాయి. ఈ మూడు కథలలో వ్యక్తమైన కథాకథనంలో దళిత సౌందర్య శిల్పం అద్భుతంగా ఆవిష్కృతమవుతుంది.

చాలాకాలం స్త్రీల హక్కుల ఉద్యమం సామాజిక రాజకీయ సంస్కరణ ఉద్యమాలకు, ఆర్థిక ఉద్యమాలకు అనుబంధంగా కొనసాగింది. అందువలన స్త్రీలకు చదువుకోవడానికి, పనిచేయటానికి ఆస్తిలో వాటా పొందటానికి, రాజకీయాలలో పాల్గొనడానికి చట్టపరమైన హక్కులు అనేకం లభించాయి. అయితే, ఈ హక్కులను జీవితంలో ఆచరణ వాస్తవాలుగా అనుభవించడానికి సామాజిక రంగాలలో అభివృద్ధిని సాధించడానికి మాత్రమే స్త్రీలకు అవకాశాలు కలసి రాలేదు. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం ఇంగ్లాండు, అమెరికా వంటి దేశాలలో చదువుకొని చైతన్యవంతులైన స్త్రీల సంఖ్య పెరుగుతూనే వచ్చింది. సంప్రదాయ చిత్రంలో నిర్దేశించిన విధుల కంటే గొప్ప పనులు చేయడానికి తమకు శక్తి సామర్థ్యాలున్నాయని స్త్రీలు గ్రహించారు. అయితే ఎంత చదివినా, ఏమి చేసినా, తమను తల్లులుగానే, భార్యలుగానే తప్ప గుర్తించలేని సామాజిక వ్యవస్థ పట్ల వీరికి ఆగ్రహం కలిగింది. మానవ సమాజంలో సగభాగమైన తమకు పురుషులతో పాటు సమాన స్థితిగతులు, అవకాశాలు నైపుణ్యము లేకుండా చేయబడిన స్త్రీలు వాటికోసం అన్వేషణ కొనసాగిస్తున్నారు. కుటుంబం, మతం, రాజ్యం మొదలైన అధికార వ్యవస్థలన్ని స్త్రీలను అణిచివేసే విధంగా ఉన్నాయని నిశిత పరిశీలన వల్ల గ్రహించగలిగారు. తమ జీవితాన్ని తాము నిర్దేశించుకొని స్వతంత్రంగా, వ్యవహరించగల జీవిత విధానాన్ని నిర్మించుకోవాలనే తపన నుండి 'ట్రోఫి' కథ పుట్టింది. స్త్రీ పురుషులు పుట్టుకతో సమానమైనా కుటుంబిక సామాజిక పరిస్థితులలో వాళ్ళు స్త్రీలుగా, పురుషులుగా వేరు వేరు అవసరాలు, వేరు వేరు అవకాశాలు కలవాళ్ళుగా రూపొందించబడతారు. ఈ అసమానతలే లైంగిక వివక్ష రూపంలో పితృస్వామ్య సమాజంలో అడుగడుగునా దర్శనమిస్తాయి. ఇది సామాజిక సాంస్కృతిక భావజాల నిర్మాణం. స్త్రీలను అణగద్రొక్కే రాజాకీయాలకు అలవాలం. ముఖ్యంగా పితృస్వామ్య వ్యవస్థ ప్రతిఫలనాలైన అన్ని రంగాలలో కూడా ఇలాంటి లైంగిక వివక్ష

కొనసాగుతుంది. ఊ నేపథ్యం నుండే 'ట్రోఫి' కథను చిత్రించడం జరిగింది. చిన్నతనం నుండి కూడా మగ రాయుడిగా బలిష్ఠమైన శారీరక, మానసిక దారుణ్యంతో ఎదిగిన స్త్రీ కావడంతో తనపైన మోపబడిన హత్యానేరం నుండి బయటపడగలుగుతుంది. కాని తనపై జరిగిన అత్యాచారాన్ని తన వాదనతో కోర్టును నమ్మించలేక పోయింది. ఆడపిల్లలను ప్రేమించామంటూ వెంటబడే అబ్బాయిలపై ఇష్టం ఉన్నా లేకపోయినా కూడా తాము ప్రేమిస్తే లేదా వాంఛిస్తే అవతలి వ్యక్తి ఇష్టా ఇష్టాలతో ప్రేమయం లేకుండా వారిని అవమానించడం పొందడం అన్నీ కూడా మగవారి హక్కుగా చెప్పే పితృస్వామ్య సమాజ స్వభావాన్ని ఈ కథలో చక్కగా చెప్పగలిగారు. అయితే ట్రోఫి కథలో మరింత ముందుకెళ్ళి తనపై జరిగిన అత్యాచార ఫలితంగా వచ్చిన గర్భాన్ని తాను ఇంతకుముందు ఆడిన ఆటల ఫలితంగా లభించిన బహుమతుల్లాగానే అంటే తన బిడ్డను ట్రోఫి (బహుమతి)లాగే స్వీకరించాలను కుంటుంది. దానివల్ల ఎదురయ్యే అవమానాలను కూడా లెక్కచేయకూడదనుకుంటుంది.

కోర్టు హాలులో అంతకు ముందు లాయర్ రవీంద్ర స్త్రీని సూదితోను పురుషుణ్ణి దారంతోను పోలుస్తూ ఆమె ఇష్టప్రకారమే జరిగిందని అత్యాచారం కాదని నిరూపించడానికి సూది -దారం ప్రయోగం చేస్తాడు. అదే పద్ధతిలో తేనె -విషం ప్రయోగాన్ని విజయవంతంగా లాయర్ రవీంద్ర పైన జడ్జిగారి అనుమతితో ప్రయోగిస్తుంది. కాని ఎంతో మంది అమ్మాయిలు తమపై జరిగిన అత్యాచారాలను, అవమానాలను నహించి నిలిచి వారి ఎత్తుగడలను చిత్తుచేసి తాము నిర్దోషులమని నిరూపించుకోగలుగు తున్నారా? అనేది ప్రశ్న. కోర్టుకు వెళ్ళి ముద్దాయిలైన అక్షరాస్యులైనవారే నిరక్ష రాస్యులుగా, మూగవారిగా కోర్టు వాతావరణం మార్చి వేస్తుంది. కాని మారుతున్న సామాజిక సందర్భంలో నిలబడిన ఆరథి కోర్టులో పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్ వాదన ధైర్యంగా ఎదుర్కోవడమే గాక ఆయన ఎత్తులకు పైఎత్తులు వేస్తుంది.

లాయర్ రవీంద్ర ప్రాణాపాయ సమయంలో ఆరథి అత్యాచారానికి గురైన మాట నిజమేనని, వృత్తిరీత్యా తాను అలా వాదించవలసి వచ్చిందంటూ సంజాయిషీ ఇస్తాడు. వృత్తిరీత్యా వాదించవలసి వస్తే పోలీసులు నేరం చేశారంటే, ప్రభుత్వం తరపు న్యాయవాదులు కూడా వారి వాదనను సమర్థిస్తూ, న్యాయా న్యాయ విచక్షణ లేకుండా నీచమైన ఉపమానాలతో స్త్రీ పురుష

— — — * * * — — —

స్త్రీల జీవితాలలో పెళ్ళి పిల్లలు అతి ముఖ్యమైన ఘట్టాలుగా వ్యూడల్ వ్యవస్థ భావిస్తుంది. మాతృత్వంలోనే స్త్రీల జన్మ సార్థకమైనట్లుగా అభివర్ణించే భావజాలం స్త్రీల జీవితాలను వెంటాడుతూనే వుంటుంది.

— — — * * * — — —

సంబంధాలను ప్రస్తావించడాన్ని నాగరిక సమాజం సిగ్గుపడాలి. అలాంటి చవకబారు సంభాషణలు, అవగాహన లోపం ఇవన్నీ పితృస్వామ్య వ్యవస్థ మూలాల నుండి విస్తరించిన భావజాల ప్రభావమేనని రచయిత నిరూపిస్తాడు.

స్త్రీల జీవితాలలో పెళ్ళి పిల్లలు అతి ముఖ్యమైన ఘట్టాలుగా వ్యూడల్ వ్యవస్థ భావిస్తుంది. మాతృత్వంలోనే స్త్రీల జన్మ సార్థకమైనట్లుగా అభివర్ణించే భావజాలం స్త్రీల జీవితాలను వెంటాడుతూనే వుంటుంది. పిల్లలు కలకపోవడంతో తాము ఇంకెందుకు పనికిరాని వారుగా, కేవలం నడివే అవయవాలూగా మాత్రమే గుర్తించే పితృస్వామ్య భావజాలాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ, పిల్లలట్టే ప్రసావన కలిగిన కథలు 'పిల్లను కంటాను'. 'స్నేహామృతం', పిల్లలు కలిగేంతవరకు ఆ స్త్రీలు భర్త ఇతర కుటుంబ సభ్యుల నిరాదరణకు, నూటి పోటి మాటలకు గురై ధైర్యంగా ఎదుర్కోగలిగిన కథలివి. స్త్రీలకు పిల్లలు పుట్టేటంత వరకు వారి జీవితం గండంలో ఉన్నట్లే. పెళ్ళయి, పిల్లలు కలుగని అమృతం పక్కంటి పాప స్నేహాతో స్నేహం చేస్తుంది. ఆ పాప ఆట పాటలతో, అల్లరితో అమృతంలోని మాతృత్వం సంతృప్తి చెందుతుంది. పిల్లలు కలుగలేదనే అత్తమామల దిగులు గమనించి తాను కూడా ఆ అసంతృప్తిని మౌనంగా భరిస్తుంటుంది. స్నేహాతో గడిపిన ఆనంద క్షణాలు అమృతాన్ని తల్లిని చేస్తాయి. రెండు కుటుంబాలకు పూర్వపు సంబంధాలు నెలకొనే విధంగా అటు అమృతం, ఇటు పాప స్నేహంతో కలిసిపోయి ఆ కుటుంబాల మధ్య స్నేహామృతాన్ని చిలకరిస్తాయి. పిల్లలు పుట్టలేదనే దిగులుతో సగం అనారోగ్యాన్నీ స్త్రీలు కొని తెచ్చు కుంటారు. ఎందుకంటే, పిల్లలు లేని కుటుంబం వంశం నిలిపే వారనుడి కోసం రెండో పెళ్ళి వరకూ పర్యవసించే పరిస్థితులుండటం వల్లనే స్త్రీలు మాతృత్వం కోసం తపిస్తారు. తమ కోసం కంటే సమాజం విసిరే విమర్శ నుండి తప్పించుకోవడం కోసం పిల్లల్ని కనే వారి సంఖ్యే అధికం.

పిల్లల్ని కనడానికి ఎంత తాపత్రయపడతారో, మగపిల్లవాణ్ణి కనడానికి అంతకు మించిన హింసను అనుభవిస్తారు.

మగపిల్లలు కలగాలనే ఉద్దేశంతో అందరూ మగపిల్లలుండి ఒకే ఆడ కూతురున్న ఇంట్లో సంబంధం వెతికి మరీ కొడుక్కు పెళ్ళి చేస్తారు. కోడలు వైదేహిని ఎంతో అపురూపంగా కూడా చూసుకుంటారు. కాని కోడలి కడుపులో పెరుగుతున్నది ఆడశిశువని తెలియగానే, వారు కోడలి పట్ల చూపిన ప్రేమంతా హారతి కర్పూరంలా హరించుకుపోతుంది. అబార్షన్ చేయించాలని కుటుంబమంతా ఆమె ప్రయేయం లేకుండానే నిర్ణయిస్తుంది. అందుకు వైదేహి ససేమిరా అని భీష్మించుకుంటుంది. కాని ఆడపిల్లను కనగలిగితే అత్తకోపాన్ని, మామ నిర్ణయాన్ని, భర్త తృణీకారాన్ని, తల్లిదండ్రుల అశాంతిని, అసంతృప్తిని ఎదుర్కోక తప్పదా? అని ఆమె మనసు ఆక్రోశిస్తుంది. తనకు ప్రాణంలాగా చూసుకొన్నవారే "ఆడపిల్లను కంటానంటే" అబార్షన్ చేయించుకోమంటూ వేధిస్తున్నారు. తల్లిదండ్రులు సైతం అత్తమామలు చెప్పినట్లుగానే అబార్షన్ చేయించుకోమంటారు. పితృస్వామ్య వ్యవస్థ పునరుత్పత్తి హక్కులు లేని పరాయికరణ క్రమం వైదేహిని వేదనకు గురిచేస్తుంది. తన వాళ్ళు పరాయి వాళ్ళంటూ ఎవరూ కూడా ఆ చట్రంలో మినహాయింపు కాదన్న నిజం అవగతమవుతుంది. స్త్రీల అస్థిత్వానికే ముప్పు రాబోతున్న ప్రమాదాన్ని రచయిత 'పిల్లను కంటాను' కథలో హెచ్చరిస్తున్నారు. అంతేకాదు రాను రాను ఆడపిల్లల జనన రేటు దాదాపు 1000 మంది మగ శిశువులకు 910 మంది ఆడశిశువుల తేడాతో ఉండి, ఇంకా అబార్షన్ల పర్వం ఇలాగే కొనసాగితే సగటున నలుగురైదుగురు పురుషులకు ఒక స్త్రీ చొప్పున పరిక్రమించే అధ్వాన్న వ్యవస్థ రాబోతున్న నూచనలు కనబడుతున్నాయి. ఆడపిల్లలై భ్రూణహత్యలకు పాల్పడటం వల్ల దేశ కాలమాన పరిస్థితులే అరాచకంగా మారిపోయే అవకాశం ఉందని వైదేహి పాత్ర ద్వారా రచయిత పాఠకులను ఆలోచింప చేస్తుంది. బ్రహ్మదేవుడిలా సృష్టికి ప్రతి సృష్టి చేయగలిగిన స్త్రీని సృష్టికర్త అయిన బ్రహ్మకు ప్రతినిధిలా భావించి దృఢ నిశ్చయంతో ఆడపిల్లనే కంటానని ఖచ్చితంగా చెప్తుంది. ఈ కథ ద్వారా సృష్టి సమతుల్యాన్ని కాపాడేది స్త్రీయేనన్న సత్యాన్ని రచయిత స్పష్టపరుస్తారు. కేవలం మగపిల్లలే వున్న సమాజాన్ని ఊహించడానికి భయపడతాడు. అందుకే వైదేహి ఆలోచనల ద్వారా స్త్రీల అస్థిత్వానికి ఏర్పడ ప్రమాదాన్ని నివారించాలనేది రచయిత ఉద్దేశ్యం.

స్రీల జీవితాన్ని చిత్రీకరించిన మరో రెండు కథలు 'శివ', 'నాకీ అదృష్టం చాలు' ఇవి రెండూ భావుకత్వంతో చేసిన రచనలు. ఇవి మనస్తత్వ విశ్లేషణాత్మకమైనవి. చిన్నతనంలో జరిగిన సంఘటనలు పసి మనసుపై పడిన ప్రభావం వలన అతడు సెక్సు పట్ల విముఖతతో ఉంటాడు. తాను అమితంగా ఇష్టపడ్డ రిహో స్నేహం వదులుకోవడం ఇష్టంలేక ఆమెను పెళ్ళి చేసుకొంటాడు. వారి మధ్య ఎలాంటి దాంపత్య సంబంధాలు ఉండవు. మనస్తత్వ విశ్లేషకుని సహాయంతో రిహో - హరిల దాంపత్య జీవితం కుదుటపడుతుంది. అలాగే 'శివ' అనే కథలో శివ అందమైన, చలాకీతనం గల అమ్మాయి. భర్త అనురాగాన్ని, అన్యోన్య దాంపత్యాన్ని కొనుసాగిస్తుంది. తనకంటూ ఏమి మిగలని తన జీవితం మొత్తాన్ని భర్తతోనే పెనవేసుకుంటుంది. భర్తే సర్వస్వంగా బ్రతికిన శివ నాలుగు సంవత్సరాల తర్వాత హఠాత్తుగా ఒకనాడు ఆక్సిడెంట్లో భర్తను కోల్పోతుంది. అతడు లేడు అనే భావనే శివ మనసు అంగీకరించలేదు. అందుకే ఆమె అస్తిత్వ జీవితం మొత్తం అతనితోనే తదాత్మ్యం చెందటం వలన, అతడు భౌతికంగా లేడనే వాస్తవం కంటే, అతడు ప్రతిరోజు తనతోనే ఉన్నాడన్న ఊహ ఆమె తన జీవితాన్ని చైతన్యవంతంగా గడపగలుగుతుంది. అనుక్షణం అతని ఊహలతోనే జీవిస్తుంటుంది. అతడు లేడన్న

వాస్తవాన్ని భరించే శక్తి ఆమె మనసుకు లేదు. ఆమె ఊహల్లోనే కాదు. భౌతిక జీవితంలో కూడా అతనితోనే దాంపత్య జీవితాన్ని గడుపుతున్నట్లుగానే ఫీలవుతుంది. శృతి మించిన ప్రేమతత్వం రిహో జీవితాన్ని ఆనందమయం చేస్తే, శివ జీవితాన్ని ఊహాత్మక ప్రపంచపుటంచుల వరకు తరిమేసింది. తమని తాము అర్పించుకోగలిగిన తర్వాత తమకంటూ ఏమీ మిగలని అపూర్వ స్థితి అభౌతికమే అయినా అంతటి ప్రేమతత్వాన్ని అనుభూతం చేయగలిగిన పాత్ర పోషణ అజరామరమైనది. ఇది సాధ్యమా? అంటే సాధ్యమే. ఆమె భర్తతో గడిపిన జీవితం దగ్గరే ఆమె మెదడు నిలిచిపోయింది. ముందుకెళ్ళి ఆలోచించే స్థితిని, శక్తిని కోల్పోయింది. ఒక విధంగా ఇది 'కార్మియో అరెస్టు'లాంటిదే. దీన్ని మనస్తత్వ శాస్త్రంలో ఏమంటారో, ఏది ఏమైనా 'శివ', 'నాకీ అదృష్టం చాలు' రెండు కథలు భావుకత్వపు ఛాయలున్న కథలు. కేవలం కల్పితాలు గానే అనిపిస్తాయి. అంతే స్థాయిలో అద్భుతంగానూ అనిపిస్తాయి. జీవితంలోని అన్ని పార్శ్వాంశాలను వాస్తవికతా దృక్పథంతో సాధారణీకరించాల్సిన అవసరం లేదు. కొంతమంది రచయితలలో ఈ కుతూహలం కనబడుతుంది. అప్పుడు దాన్ని ఆపుకోలేక అసాధారణాంశాల ప్రయోగం చేయకుండా

ఉండరు. జీవితంలో ప్రతి రచయితా, పాఠకుడు కూడా ఇలాంటి స్థితికి లోను కాకుండానూ ఉండడు. ఫాంటసీకి, వాస్తవానికి మధ్య ఒక సన్నని రేఖ ఉంటుంది. దీన్ని కొన్ని సందర్భాలలో రచయితలు తమ రచనల్లో అప్పుడప్పుడు తొంగి చూస్తుంది. సీరియస్ గా ఉద్యమ స్పృహతో రాస్తున్న రచయితలు కూడా అప్పుడప్పుడు ఇలాంటి రచనలు చేయడం మినహాయింపు కాదు. సామాజిక కట్టుబాట్ల మీద, సాంప్రదాయాల మీద, నీతి నియమాల మీద రచయితకు మంచి అవగాహన ఉంది. దశిత కథలలో కనిపించిన జీవలక్షణం. పరిశీలనాత్మక దృష్టి, అనుభూతి మిగిలిన కథలలో అంతగా కనిపించదు. ఇవి మిగిలిన కథలకంటే మంచి వైవిధ్యాన్ని సంతరించుకున్నాయి. 'ట్రోఫీ'లోని ఆరతి సాహసోపేతమైన పాత్రగా పరిచయం చేసేటప్పుడు రచయిత చాలా ఇష్టంగా, ప్రేమగా శిల్పాన్ని చెక్కినట్లుగా ఆరతి వ్యక్తిత్వాన్ని, మనస్తత్వాన్ని జాగ్రత్తగా మలుస్తారు. ఈ పాత్ర రచయిత సామర్థ్యాన్ని సవాలు చేసే సజీవ సాక్ష్యం.

(ఈ పరిశోధన పత్రం శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వ విద్యాలయం 13-02-2008వ తేదీన నిర్వహించిన "అచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ గారి కథానికా స్వర్ణోత్సవ జాతీయ సదస్సు"లో సమర్పించినది)

ముందడుగు

డా॥ నాగినేని భాస్కరరావు

ఏరులు వెంట, దారుల వెంట, బజారుల వెంట
బడా బడా ఇళ్ళ లోగిళ్ళ ముందు, మత్తెక్కిన విలాసాల ముందు
కలిసిన దగా పడ్డ, తిరుగబడ్డ పౌరులంతా అడ్డంకుల నధిగమించి
మహా దోపిడీ, మహా మోసపు, నయా కీచక, బడా భూకబ్జాదారుల్ని
పట్టుకుని మట్టుపెట్టి
వాళ్ళ సమాధులపై ఎగరేసిన చైతన్యం జెండాలు!
అదిగదిగో వచ్చేస్తున్నాయో! విచ్చేస్తున్నాయో!!

స్తన్యమిచ్చి పెంచిన తల్లిని తిట్టేవాళ్ళను, కొట్టేవాళ్ళని -
ధనం పెట్టి, జీవితాన్ని ఫణం పెట్టి పెద్ద చేసి
పెద్ద చదువులు చదివించిన తండ్రిని దూషించి దండించే వాళ్ళను
ఆ తల్లిదండ్రుల ఆక్రోశాలే అగ్ని కీలలై చుట్టుముడితే
తిరిగి రక్షించమని ఆ దుర్మార్గుల బిడ్డలు పడుతున్న కేకలు
వినిస్తున్నాయో! వినిస్తున్నాయో!! స్పష్టంగా వినిస్తున్నాయో!!
మిగతా ప్రజలకు కనువిప్పుగా వినిస్తున్నాయో!

వుండాకోర్ ప్రపంచ రౌడీ, గద్దమార్కు అక్రమార్కుడు
వందలాది బడా చోరులకు, వారి కార్లకు - వాటి 'భీర్స్'కు
ముఖ్యమని పరిగణించి మొక్కజొన్న పంటంతా వెచ్చిస్తే
మల మల మాడే మూడువందల కోట్ల జనం
'సెజ్'ల సేకరణలో డీలా పడ్డ రైతాంగం -
'ప్రపంచీకరణ' పేరిట నిరుద్యోగులైన
కోట్లాది కార్మికులు, ఉద్యోగులు

పదండి న్యాయం కోసమని
కదలండి తగిన పరిహారం కోసమని
వీరులై విజృంభిస్తారు! వీర విజయులవుతారు!!

గళాన్ని విప్పి, కులాల్ని సమసి
కలాన్ని పట్టి, హితాన్ని పులిమి
ఇలాతలంలో క్షేమం పండగా
తరతరాలు అణగారిన జాతుల్లో సౌఖ్యం నింపి
దొంగతనాలు లేని, దౌర్జన్యాలు లేని సమాజం కోసం
పోబెత్తిన వీరులంతా ఐక్యంగా రారండి!
ఐకమత్యమే అసలు బలమని గుర్తిస్తూ
పూరించండిక ఉద్యమ శంఖారావం!!
ఊహాజనితమైన సమ సమాజాన్ని ఊళ్ళకు తీసుకురండి!!!

బి.టి. విత్తనం

బాబాయి బి.టి. తెచ్చినవా,
పెద్దయ్యా బి.టి. తెస్తావా!
సీతక్కా బి.టి. తెచ్చినావె!
మస్తాన్ భాయి బి.టి. దొరికిందా,
గోవిందన్నా బి.టి. తెచ్చినవా!

మేరెడ్డి యాదగిలరెడ్డి

“ఆఫర్లు బాగున్నాయి. మంచి కంపెనీ చూసి తెచ్చుకోండి. నకిలీవి కూడా వస్తున్నాయి. అయిటంక నెత్తి నోరు కొట్టుకోవాలె. చినుకులు పడితే ఈ దుకనం నా కొడుకులు కొందెక్కిస్తారు. లేవంటరు. బ్లాకులో అమ్ముకుంటరు” తొలకరి పలకరింపులు, రచ్చబండ చర్చలు.

ఎవరినోట విన్నా బి.టి.బి.టి... బోల్ గార్డ్. బన్ని బి.టి పత్తిగింజలు అందమైన ప్యాక్ లు. బడా బహుళ జాతి కంపెనీలు బి.టి. పత్తివిత్తనాలు తయారుచేసి రైతుల మీదకు వదిలాయి. “చీడపీడల బాదుండదు. దిగుబడి బాగా వస్తుందని ఊదర గొట్టు ప్రచారం. విత్తన మాయా ప్రపంచంలో రైతన్న. లక్షల ఎకరాలలో పత్తిపంట. ఏ వూరికి పోయిన ఇదే మాట. బి.టి. బి.టి అంటు జాడ్యంలా రైతులందరికి అంటుకుంది.

ఇది వరకయితే రైతు తన విత్తనాలు తానె తయారు చేసుకునేవాడు. తన చేలో బలంగా వున్న మొక్కల నుండి విత్తనం ఏరుకొని తాలుతీసి ఎండబెట్టి తొలకరిలో విత్తుకొనేవాడు. ఈ ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో సాంప్రదాయ విత్తనాలు కనుమరుగయి, హైబ్రిడ్, బి.టి.విత్తనాలు, రసాయన ఎరువులు, పురుగుమందులు బహుళ జాతి కంపెనీ చేతిలోకి వెళ్ళిపోయాయి. తాము పండించిన పంటను తమ దగ్గరి నుండి తీసుకెళ్లి మాయామంత్రం చేసి తిరిగి ఇబ్బడి ముబ్బడి ధరకు తమకే అంటగడుతున్నారు. రైతులను మర బొమ్మలా తమ చుట్టూ తిప్పుకుంటున్నారు.

ఇంగ్లీషువాడు మన దేశం వచ్చిన తొలి రోజుల్లా అంగల్లో “ఛాయ్” కాచి జనానికి ఉచితంగా పోసి జనాలను “టీ” కి బానిసలు చేసి తమ సరుకులను అమ్ము కున్నారు. ఇప్పుడు వచ్చిన రసాయనిక ఎరువులు, పురుగుమందులు, విత్తనాలు, ఆక్రమంలోనివే.

ఒకనాడు సాంప్రదాయ పంటలు వరి, సజ్జ, జొన్న, కంది, ఆముదాలు, పెసలు, ఉలవలు, వేరుశనగలతో పల్లెలు కళకళలాడేవి. హాయిగా జొన్నన్నం, సజ్జరొట్టె, ఉలవచారు, అంబలితాగి హాయిగా ఏ నొప్పి రోగం లేకుండా వుండేవారు. తమ పశువుల పెంట పొలాలకు తొలి పంటలు పండించు కునేవారు. తంగెడాకు, యంపలాకు, జిల్లెడాకు, పచ్చిరొట్ట ఎరువులుగా వాడేవారు. ఏ ఖర్చు లేకుండా చీడపీడలు లేకుండా పంటలు బాగా పండేవి.

ఎరువులు, పురుగుమందులు, విత్తనాలు అన్నిటికీ కొరతలే. నకిలి లేవో అసలు ఏవో అంతుబట్టదు. బ్లాక్ మార్కెట్ లో అధిక ధరలకు ఎరువులు, ఇబ్బడి ముబ్బడయిన పెట్టుబడులు, అమ్మబోతె అడివి, కొనబోతె కొరివి. దళారులే రాజ్యం. ఇన్ని సమస్యల సుడిగుండంలో పద్మవ్యూహంలో అభిమన్యునిలా నేటి రైతు పరిస్థితి. వ్యవసాయం జూదమయింది. మాయాజూదంలో సర్వం కోల్పోయిన ధర్మరాజులా వుంది రైతుల పరిస్థితి.

గోవిందుకున్న ఐదెకరాల భూమిలో రెండేళ్ళ కిందటిదాకా సాంప్రదాయ పంటలే పండించేవాడు. ఇప్పుడా వూరిలో అంతా వ్యాపార పంటలైన పత్తి, మిర్చి, పండ్లతోటల వైపు మర్చారు. అందులో పత్తి పంటదే అగ్రస్థానం. గోవిందు తను కూడా అందరిలాగే పత్తి వేస్తూ వస్తున్నాడు. చెరువు కింది ఎకరం పొలంలో వడ్లు పండిస్తున్నాడు.

మొన్నటిదాకా అంతా దేశవాళి పత్తినే పండించేవారు. పంట ఓ మోస్తారుగా వచ్చేది. తర్వాత హైబ్రిడ్ పత్తి వచ్చింది. ఎరువులు, పురుగుల మందుల వాడకం ఎక్కువయింది పెట్టుబడులు పెరిగాయి. విపరీతమైన పురుగుమందులు వాడకంలో పురుగులు, పురుగుమందులకు అలవాటుపడి పోయినాయి. పత్తిలో తెల్లదోమ, పచ్చపురుగు, కాయదొలుమ పురుగు విపరీతమైయి రైతును కష్టాల్లో నెట్టివేసింది. తెచ్చిన అప్పులు తీరక విపరీతమైన వడ్డీ అసలు కలసి రైతు నడ్డీ విరిచాయి. దిక్కుతోచని రైతన్న ఆత్మహత్యల వైపు పరుగులు.

బి.టి. పత్తి బాగా దిగుబడి వస్తుందని చీడపీడల బెడద వుండదని రెండేండ్ల నుండి రైతులు బి.టి.కి అలవాటుపడ్డారు. బి.టి. విత్తనం విషపూరితం మంచిది కాదని శాస్త్రవేత్తలు ఎంత మొత్తుకున్నా ఎవరు వినేటట్లు లేరు.

గోవిందుది మూడుగదుల రేకుల ఇల్లు. అది పోయిన సారి పత్తి పంటమీద కట్టుకున్నదే. భార్య సుశీల, తండ్రి మల్లయ్య, తల్లి చందమ్మ రెండేండ్ల కింద పొయ్యిల కట్టెల కని పోయి పాము కరిచి చనిపోయింది. కూతురు గీత డిగ్రీ పైనల్, కొడుకు కిరణ్ ఇంటర్ చదువుతున్నారు.

గోవిందు, సుశీల వ్యవసాయం పనులు చేస్తే మల్లయ్య తమకున్న నలభై గొర్రలను మేపుకొస్తుంటాడు. గొర్రెల పెంపకం వాళ్ళకు తరతరాల జీవనోపాధి. కాలంలోను కరువులోను, అవే వాళ్లను కాపాడుతున్నాయి. ఈ అయిదెకరాల చెలక, చెరువు కింద ఎకరం పొలం గొర్ర మీద సంపాదించుకున్నదే.

ఏనభై విండ్లు వచ్చినా మల్లయ్య ఇప్పటికీ అన్ని పనులు చేస్తుంటాడు. అరక దున్నటం, గొర్ర గాయడం, వరాలు తీయడం, గొర్రు తోలడం ఏ పనినయినా అవలీలగా చేస్తుంటాడు. కంటి చూపు, పండ్ల గట్టిదనం ఏ మాత్రం సడలలేదు. వయసులో వున్నప్పుడు ఒక్కడే బండి కట్టుకొని రోలుబండ, బండికెత్తుకొని తెచ్చేవాడు. ఇంటి చుట్టు పాతిన వంద బండలు ఆయనొక్కడే తోలుకొచ్చి పాతినవే. ఇప్పటికీ

చెక్కు చెదరకుండా ప్రహరిగోడలా వున్నాయి. తనతో నడువమని ఇప్పటికీ కుర్రకారుని సవాల్ చేస్తుంటాడు.

ఈ సంవత్సరం పత్తి బాగా పండింది. రేటు కూడా బాగానే పలికింది. ఎకరా పది నుండి పదిహేను క్వింటాల్ల దిగుబడి వచ్చింది. రేటు కూడా ఇరువయి ఐదు వందల దాకా పలికింది. గోవిందుకు ఐదెకరాలలో 2లక్షన్నర దాకా వచ్చాయి. ఖర్చులు యాభైవేలు పోను ఓ లక్ష రూపాయలు మిగిలాయి.

బిడ్డ గీత డిగ్రీ అయిపోవచ్చింది. పెండ్లి చేయాలని సుశీల గోవిందు ఓ నిర్ణయానికొచ్చారు. పిల్లవాన్ని మాట్లాడి వరపూజ చేసి వచ్చారు. మంచి రోజులు రాగానే గోర్లనమ్మి చేయాలనుకున్నారు. గొర్ర మేపేందుకు భూములేవు. పొరంబోకులు, కుంటరిఖం భూములన్నీ ఆక్రమణలకు గురయ్యాయి. గొర్రకు మేపేందుకు ఎవరు భూమిలోకి రానీయడం లేదు.

ఈ బి.టి. వచ్చాక పత్తికి మందులు గొట్టే బాధలేదని ఊపిరి పీల్చుకున్నారు. ఎప్పుడో ఒకటి రెండు సార్లు మందులు కొడితే నరిపోతుంది. గతంలో విత్తినకానుండి పంటచేతికొచ్చేదాక ఓ చేత పంపు ఇంకో చేత మందు డబ్బా వుండేది. ఎప్పుడు మందు కొట్టుడు పనే.

ఈ బి.టి. వచ్చాక ఒక పిట్ట కూడా చేలకు రావడం మానివేశాయి. గోరింకలు,

రామచిలుకలు, గువ్వలు, కాకులు పాలపిట్టలు, బురకలు, అన్ని రకాల పక్షులు హాయిగా పైరు మీద వాలి పురుగులు ఏరి తినిపారవేసేవి.

పురుగుమందుల విపరీతంగా వాడటం వల్ల పొలాల్లో కనిపించే వానపాములు, నత్తగుల్లలు, ఎండ్రకాయలు, సాలీడ్లు మాయమయిపోయాయి.

గ్యాసు ధరలు పెరిగాయని గతంలో పొదుపు సంఘాల పేర్లుతో ఆడవారికిచ్చిన గ్యాసు పొయ్యిలు అలకెక్కాయి. మళ్ళీ కట్టెల వంటే. సుశీల ఇంకొంతమంది ఆడవాళ్ళ అనవాయితీ ప్రకారం పత్తి ఏరినాక ఎండిన బి.టి. పత్తి కట్టెలు తెచ్చి పొయ్యి ముట్టించారు. ఆ పొగ వాసనకు సుశీల ఇంకా కొంతమంది ఆడవాళ్ళ స్పృహ తప్పి పడిపోయారు. తలా ఓ అయిదారు వేలు వదిలించుకుని బతికి బయటపడ్డారు. పల్లెల్లో కందికట్టెలు, ఆముదం కట్టెలు, పత్తి కట్టెల వంట మామూలే. గతంలో ఎప్పుడూ ఇలా జరుగలేదు. ఇప్పుడు రైతులంతా పత్తి కట్టె కొట్టి చేలోనే తగులబెట్టి వస్తున్నారు.

ఎండాకాలం వచ్చింది. పత్తిచేలన్నీ కొడవళ్ళతో కొట్టి తగులబెట్టారు. అక్కడక్కడ కంది, పత్తి, మొదల్లు మిగిలాయి. వర్షాలు పడ్డాక దున్ని ఎదిరి తగులబెడదా మనుకున్నారు. అనుకోకుండా ఎండాకాలం లోనే పెద్ద వర్షం పడింది. గోవిందు చేనంతా పత్తి మొదల్లు, కంది మొదల్లు చిగురించి పచ్చగాచూడముచ్చటగా తయారయింది.

గోవిందు తండ్రి మల్లయ్య తలకు రుమాలు చుట్టుకొని గొంగడి బుజాన వేసుకున్నాడు. దుడ్డుకర్ర, నీల్లతితి తీసుకొని గొర్రదాడ్లోకి

వెళ్ళాడు. తోలుతిత్తిలో రోజు పడుకునేటప్పుడు మంచినీళ్ళు పోసి పెట్టుకొని గొర్ర కాపలాకు పోయేటప్పుడు వెంట తీసుకెళ్తాడు. ఆ తోలుతిత్తిలోని నీరు ప్రిజ్ నీళ్ళకంటే చల్లగా వుంటాయి. పెంపుడు కుక్క మల్యంతోటె బయలుదేరింది. తోడెల్ల భయానికి మందకో కుక్కను పెంచుతుంటారు. రాత్రి గొర్రదొడ్డి ముందు కాపలా కాస్తుంది.

మల్య దొడ్లో నుంచి గొర్రను బయటకు తోలాడు. మొన్నటి వర్షానికి భూమంతా పచ్చబడింది. మేపుకుంటూ గొర్రను తమ చెలకవైపు మల్లించాడు. ఇన్ని రోజులు పచ్చి మేతకు మొఖం వాచిన గొర్ర ఎగురుకుంటూ ఎగురుకుంటూ కందికొర్లు, పత్తిమొదల్ల చిగుర్లుపై పడ్డాయి. సాయంత్రం దాకా కడుపునిండా మేశాయి. ఈ మధ్య కాలంలో వాటికి కడుపునిండా తిండి దొరికింది ఈరోజే. వూరెంటు వున్న చెరువులో నీళ్ళు తాపుకుని గొర్ర దొడ్లో తోలాడు మల్యయ్య.

తెల్లవారింది గొర్ర పాలు పిండుదామని చెంబు తీసుకొని దొడ్డిలోపలికి వెళ్ళాడు మల్యయ్య. అక్కడి దృశ్యం చూసి నిశ్చేష్టడయ్యాడు.

రోజు చెంగు చెంగున ఎగిరిదుమికే గొర్రు కాల్లు బారజాపి పొట్టలుబ్బి చచ్చిపడున్నాయి. దొడ్డంతా కలియతిరిగి గొర్రె గొర్రెను పట్టి చూశాడు మల్యయ్య. ఒక్కదానికి ప్రాణం లేదు. అన్ని చచ్చిపడున్నాయి. మూతుల దగ్గర తెల్లటి నురగ కారి వుంది. కెప్పున కేకవేసి మంద మధ్యలో కుప్పకూలిపోయాడు మల్యయ్య.

బయట చప్పుడుకు గోవిందు, సుశీల పిల్లలు పరుగుపరుగున దొడ్లోకి వెళ్ళారు. అక్కడ చచ్చిపడి వున్న గొర్రను చూసి నోటిమాటరాక అలాగే చూస్తూ నిలుచుండి పోయారు. నిన్న తమ చెలకల్లో గొర్రు కందిమొదల్లు, పత్తి మొదల్లు చిగుర్లు మేయడం చూశాడు. బి.టి. రాకముందు చెలకల్లో ఎండాకాలం మేపుకొచ్చిదు మామూలే. ఇలా ఇది వరకెప్పుడు కాలేదు.

తమపత్తి చేలకు పిట్టలెందుకు రాలేదో, తమ ఆడవాల్లు పత్తి కట్టె పొగకు ఎందుకు స్పృహ తప్పారో, ఇప్పుడు గొర్రు ఎందుకు చనిపోయాయో తెలిసేందుకు వారికి ఎక్కువ సేపు పట్టలేదు.

తెల్లవారి వేచి చూసేసరికి గుమ్మంలో ఒక గుండు సున్నా వుంది అది సూర్యుడేమోననుకున్నాను అది స్వచ్ఛమైన సున్నాయే వాళ్ళ దగ్గర అన్ని అంకెలూ ఉన్నాయి నా దగ్గర ఒక్క సున్నా మాత్రమే వుంది సున్నా వికృతి, శూన్యం ప్రకృతి కాదు సున్నా సర్వం, సర్వ జ్ఞానప్రదం

డా॥ మానేపల్లి

పెరట్లో సున్నాల చెట్టు వేశాను అది రోజూ సున్నాలు కాస్తుంది ఎప్పుడు కావలస్తే అప్పుడు ఒక సున్నా చెట్టు నుంచి కోసుకుంటాను తాజాగా పాలు కారుతూ వుంటుంది

ఎన్ని అంకెలుంటే ఏం కాను సున్నా ఒకటి లేనప్పుడు సున్నా నిత్యం సత్యం సున్నాని దేనిచేత గుణించినా, భాగించినా సున్నాయే - తరగదు విరగదు నిక్కమైన మంచినన్న ఒక్కటి చాలు పనికిరాని తళుకు బెళుకులేల సున్న ఉన్న సర్వసృష్టియై తానుండు సున్న లేని బ్రతుకు సున్న సుమ్మీ

చందాదారులకు విజ్ఞప్తి

గత సంచిక నుండి చందాదారులకు పంపించబడే సంచికలకు చిరునామాపైన వారియొక్క చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు. గత నెల నుండి చందాలు ముగిసిన వారికి జూలై నుండి సంచికలు పంపించబడవు. చందా ముగిసిన అందరికీ ఇప్పటికే ఉత్తరాల ద్వారా తెలియజేయడం జరిగింది. కావున వెంటనే చందాలను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

(గమనిక: 5, 10 సంవత్సరాల చందాను పంపిస్తున్న వారికి త్వరలో షాత సంజికలు (2002 నుండి 2006 వరకు) షేష్యు డ్వారా పంపించబడతాయి)

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-	సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-
అయిదేళ్లకు : రు. 500/-	షదేళ్లకు : రు. 900/-
ఐడి ప్రతి : రు. 10/-	

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ బ్రాంచీలన్నిటిలోనూ సాహిత్య ప్రస్థానం లభిస్తుంది. ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఏజంట్లకు చెప్పి వారి ద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

మేనేజర్
ప్రస్థానం

1-1-187/1/2, వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20

ఫోన్ : 27660013 ; వివరాలకు : 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

దీపసభ

దీపసభ

సమతా దృక్పథం

'బండి దీపం' - బండి సాగినంత సేపు సమకాలీన సమాజపు అరాచక స్థితి మొదలు అంతర్జాతీయ రాజకీయాల పరామర్శ వరకు సాగింది. ఎన్నో రాజకీయార్థిక అవినీతిత్వాది అంశాలపై కవి అభిప్రాయాలకు సాక్ష్యంగా నిల్చింది బండి దీపం. పొలాల వెంబడి నడిచే రైతు చేతుల్లో రాత్రిళ్ళు వెలుగులీనే 'హరికేసు లైటు' కృషీవలుడి కష్టసుఖాలను చాటింది. మానవుడిలోని క్రూరత్వానికి పతనమై నుగ్గు నుగ్గు అయిన 'ఉల్కే' సాక్ష్యం.

డా॥ కొలకలూరి మధుజ్యోతి

పద్మశ్రీ బోయి భీమన్న అపురూప కల్పనా చాతురీ వైదగ్ధ్యం 'దీపసభ' - దీపసభ - దీపాల సభ. దీప కళికలు కొలువుదీరిన సభకు అధ్యక్షత వహించింది దేవి శక్తి. ఈ దేవిని సమస్త దీపాళి కొలిచే దేవిని - మానవతా మూర్తికి ప్రతీకగా, అభ్యుదయానికి ఆలంబనగా, ప్రగతికి దోహదకారిగా, సమస్త జీవరాశిని శాసించే ప్రకృతిగా, మానవలోకాన్ని నడిపించే ప్రేమమూర్తిగా కూడా ఊహించ వచ్చు. ఆయా ఊహలకు అనుగుణంగా ఒదిగే మూర్తి ఆ దేవి. ఏ ఊహా అసంగతం కాదు. కవి 'విశ్వేశ్వరి అయిన పరంజ్యోతి'గా ఆ దేవిని పేర్కొన్నాడు. అన్నీ తానే అయిన ఆ అలౌకిక దేవి తన సభలోని దీపకళికలను 'మనుజు ప్రపంచమందు వార్తలేమమ్మ దీపికా ప్రజమలారా!' అని ప్రశ్నించగా దీప సమూహం. తమ తమ పరిధి ప్రాంగణాలలో చూసిన మానవ పోకడలను తెల్పాయి. ప్రతీకాత్మకంగా సాగిన దీపసభను గురించి భీమన్న మాటలలోనే చెప్పాలంటే 'విశ్వేశ్వరి అయిన పరంజ్యోతి అధ్యక్షతన జరిగిన విశ్వదీపికా పరిషత్ పార్లమెంట్ సమావేశంలో వివిధ పరిస్థితులకు, పరిసరాలకు చెందిన రకరకాల దీపాలు తమ ప్రత్యక్షానుభవాల దృష్ట్యా ఈ సర్వోదయ సమాజ నిర్మాణా వశ్యకతను ఉద్ఘాటిస్తాయి. (అభివందనాలు

పుట-౧) ఇంత ఆదర్శవంతమైన ఆలోచనకు ఫలితం ఈ రచన.

వెలుగు చీకటుల ప్రాధాన్యం దేనికవే ప్రత్యేకమైనవి. విశిష్టమైనవి. చీకటిని వెలిగించే చిరుదివ్వె నుంచి బ్రహ్మాండాన్ని కాంతిమయం చేసే సూర్యుడి వరకు అన్నీ వెలుగిచ్చేవే. కాని, రాత్రి వెలుగు విశేష మయినది, బహుముఖమయినది.

వెలుగొకటి పెద్ద, చిన్న దివ్వెలను కాని శక్తిలో తారతమ్యాలు చాలా గలవు,, ఎట్టి కృషివైన తరగతి హెచ్చు కొలది అభ్యుదయ మందు చుందు

వితోధికముగా (పుట. 105)

వాటిలో ప్రకృతి ప్రసాదిత దీపాలు, మానవ అవసరం తీర్చే దీపాలు, మానవ మానసిక అవసరాలు తీర్చే దీపాలు. విజ్ఞాన ఫలితమైన దీపాలు ఇలా ఎన్నో ఆ అన్నింటిని భీమన్న దీపసభలో ప్రవేశపెట్టాడు. ఉల్క మిణుగురు కొఱివి దయ్యం ప్రకృతి ప్రసాదించిన వెలుగు రేఖలు. మానవ అవసరాలు తీర్చే దీపాలుగా బండి దీపం హరికేసు లాంతరు. కొబ్బరి తుంట లాం లాంతరు సెజ్జ దివ్వె. ప్రమిదె దీపాలను చెప్పవచ్చు. ఇందులో పరిమిత ప్రయోజనాన్ని ఒనగూర్చేవి సెజ్జ దివ్వె ప్రమిదె దీపాలు కాగా, అనేకులకు ఉపయోగకరంగా నిల్చేవి బండి

దీపం. హరికేసు లాంతరు కొబ్బరి తుంట వీధి లాంతరులు. మానవ మానసిక సంతృప్తిని కల్పించేది 'గుడి దీపం'. మానవ విజ్ఞాన పరిణామం ఫలితంగా 'వైసెనపు దీపం' విద్యుద్దీపాలను చూడవచ్చు. వెుదటిది పరిమిత సంఖ్యకు ప్రయోజనకారి కాగా, రెండవది అసంఖ్యాక ప్రజానీకానికి తేజాన్నిచ్చేది.

ఆయా శీర్షికలతో సాగిన ఆయా భాగాల ఔచిత్యం ప్రశంసనీయంగా ఉంది. 'బండి దీపం' - బండి సాగినంత సేపు సమకాలీన సమాజపు అరాచక స్థితి మొదలు అంతర్జాతీయ రాజకీయాల పరామర్శ వరకు సాగింది. ఎన్నో రాజకీయార్థిక అవినీతిత్వాది అంశాలపై కవి అభిప్రాయాలకు సాక్ష్యంగా నిల్చింది బండి దీపం. పొలాల వెంబడి నడిచే రైతు చేతుల్లో రాత్రిళ్ళు వెలుగులీనే 'హరికేసు లైటు' కృషీవలుడి కష్టసుఖాలను చాటింది. మానవుడిలోని క్రూరత్వానికి పతనమై నుగ్గు నుగ్గు అయిన 'ఉల్కే' సాక్ష్యం. ప్రకృతి జీవితంతో మమేకమై ప్రకృతి ప్రసాదించిన నైర్మల్యాన్ని పొదవుకొన్న కష్టజీవులను వారిలోని కారుణ్యాన్ని 'కొబ్బరి తుంట' చూపింది. 'గుడి దీపం' వెలుగులో ఆలయ శిల్ప కళా నిర్మాణ చాతురికి అచ్చెరువొందుతూ చూసే లలనా మణులు కొందరు కాగా, స్వార్థపరత్వంలో మొక్కులు మొక్కే సిరికలవారు మరికొందరు. మంచికి దేవుడిని, చెడుకు దెయ్యాన్ని చూసే సమాజ దృష్టికి భిన్నంగా, ప్రేమతత్వానికి తడిసి ముద్దైన 'కొఱివి దయ్యం' మరపురానిది. మంచీ చెడులకు దారిద్ర్యానికి ఆశలకు పోరాటానికి రాత్రి సాక్ష్యం 'వీధి లాంతరు : ఈ జాతికి ఎలాంటి రాజకీయ నాయకులు అవసరమో విద్యుల్లతలా ప్రగతి దోహదంగా పనిచేసే, చేయించే మంత్రి 'విద్యుద్దీపం'లో చాటాడు. కవి ప్రణయ స్వేచ్ఛను 'సెజ్జదివ్వె' చాటగా, 'మిణుగురు' స్వచ్ఛమైన ప్రకృతి, కల్మషరహిత ప్రేమను చాటింది. 'ప్రమిదె దీపం' సమస్త ప్రపంచాన్నీ ప్రేమమయంగా సాహిత్య సృజనతో చేయగల కవి గొప్పదనాన్ని చాటింది. 'కలకలం' దీపాలలో చెలరేగిన కలకలం, తమ తమ గొప్పను చాటే క్రమంలో దేవి వర వాసంత సుమాసవమ్మటుల, వి శ్వ శ్రేయమే సాహితీ పరమార్థమ్ముగ, వాక్యతీ చరణసే వాధీనుడై యెవ్వడ

క్షర యోగమున నుండు, నాతని గృహో
స్థానంపు దీపం బెదో
విరతిన్ దెల్పి సమాప్తి చేయుత సమా
వేశ మ్మికన్ నేటికిన్ (పుట. 141)

అని అనటంతో ప్రమిదె దీపం సమాజాన్ని సమత వైపు
నడపగల సామర్థ్యం, సమాజ రుగ్మతలను తొలగించగల నేర్పు కళలకు,
అందునా సాహిత్యానికి ఉందని చాటడాన్ని భీమన్న వివరించాడు.

సమతా దృక్పథం

భీమన్నది సమ సమాజ కాంక్ష. సర్వోదయ నిర్మాణ
ఆవశ్యకతను కోరుకున్నాడు. భీమన్నకు, సమాజాన్ని సర్వోదయ
సిద్ధాంతానుగుణంగా తీర్చిదిద్దడానికి వారధి కవిత్వమే. భీమన్నకు
రాజకీయ చైతన్యం ఉంది. కాంగ్రెస్ పట్ల మొగ్గు ఉంది. కాంగ్రెస్
తరపున పోటీ చేసిన అనుభవం ఉంది. ఆ కారణం వల్లనే గాంధీజీ
సర్వోదయం పట్ల అనురక్తి, భీమన్న దృష్టిలో సర్వోదయమే సోషలిజం.
ఆ సమానత్వ కాంక్ష తననలే భీమన్న రచనల్లో ప్రతిఫలిస్తాయి...'
ప్రకృతి ధర్మాన్ని, జీవ ధర్మాన్ని, మానవ ధర్మాన్ని గుర్తించి సర్వజీవ
సమానత్వాన్ని అంగీకరించి, ఇప్పుడున్న స్థితి నుంచి తర్వాత ఉన్నత
స్థితికి మానవుడు పురోగమించాలి' (సం. గనుమల జ్ఞానేశ్వర్ - భీమన్న
షష్ఠి పూర్తి సంచిక) అన్నది భీమన్న భావన. గాంధీయ దృక్పథం,
సమకాలీన సాంఘిక రాజకీయ స్థితిగతులు, ఆర్థిక అసమత, కొంత
భావుకత్వ ఛాయలు ఇన్నీ దీపసభలో కనిపిస్తాయి. హృదయ
సౌకుమార్యం, సామాజికార్థిక అసమానతల పట్ల అసహనత, రాజకీయ
స్థితి మెరుగుదలకు కోరిక, అసన్య ప్రేమతత్వం, అలౌకిక రసానందం
కొంత ఆధ్యాత్మిక దృష్టి దీపసభలో కొలువుదీరాయి. ఇందులో వివిధ
రసప్లావిత ఉద్వేగాల భావాల ఆలోచనల ఆకాంక్షల లోలోతులు సమతా
కాంక్షను చాటాయి.

1. అవినీతి పట్ల నిరసన

స్వతంత్ర భారతావనిలో ప్రజలు పడుతున్న ఇక్కట్లను చూసి కవి వేదన
చెందాడు. మనుష్యులలో మితిమీరిన స్వార్థపరత్వం నీతి నియమాలకు
తిలోదకాలివ్వటం, అవినీతి రాజ్యమేలుతున్న తీరును అధిక్షేపించాడు
కవి.

ఆవు నీటిని చాల త్రావినదని చెప్పి
పసిబిడ్డకును నీళ్ళ పాలె పోయు
చేను పండిన దేమి చేయుదు మని, మంటి
బెడ్డలు కలబోసి బియ్యముమ్ము
కడు పధ్యమిది వెన్నకాంచిన ఘృతమంచు
దుంప నేతిని కొంత తూచి యిచ్చు
నిమ్మకాయలు సుద్ద నీటం బిందుటనైన
మజ్జిగ కానీకి మానెక దొసంగు
బెల్లమున నల్లమన్ను, కాఫీ పొడుమున
చింతగింజల ధూళిని జేర్చి తూచు
ఈ విధమ్మునక దనకుందానే విషమ్ము
నంజుకొని గింజుకొనును మానవుడు తల్లి! (పుట. 36)

మానవుడు ఆశకు అంతులేకపోగా వెర్రితలలు వేస్తూ
ఉంటుంది. గుడికి వెళ్ళే కోరే కోర్కెల స్వార్థపరత్వం అసన్యం. అవినీతి
బహుముఖనతను చాటేది ఈ పద్యం.
తన దొంగతనము పారిన, నొక్క బెంకాయ
కొట్టుదునని మ్రొక్కుకొనియె నొకడు;
వెలదికై హితునికి విషమిచ్చి, దొసంగు నీ
పైటకుం దుడువగా వచ్చె నొకడు,
రోజెల్ల దొంగతరాజుతోఁ బ్రజ దోచి,
ముక్తి కోసము కేలు మోడ్చె నొకడు
కూలీల నేడ్చించి, కోటికి పడగెత్తి,
అరణాకు కైవల్యమడుగు నొకడు,
కూలీల నేడ్చించి, కోటికి పడగెత్తి
అరణాకు కైవల్యమడుగు నొకడు,
సంఘ జీవఘృమైన దుష్కార్యమెంతా
చేసి గడియించుకొన్న యశేషకిత్తి
షమును నీకొక్క పువ్వు లంచముగ నొసంగి
కడిగి వేయించుకొన వచ్చె ఘనుండొకడు! (పుట. 78)

ఆలయానికి వచ్చే వారి తీరే ఇంత. సిగరెట్టు పొగాకు పైని
లాభం అరలక్షను జేబులో పెట్టుకొని, పెళ్ళి పేరుతో పక్కింటి పడుచును
మోసం చేసి, ఏ కవో రాసిన కథను దొంగిలించి, పాత సినిమా పాటలు
మాటలను కాపీ కొట్టి ప్రముఖ మంత్రితో ప్రారంభింపచేసి, కోట్ల ధనాన్ని
వరంగా ఇమ్మని కోరేవాడు ఒకడు. అవినీతి పెచ్చరిల్లటం నైతిక
విలువలు పతనం కావటం సామాన్యమైపోయిన నేటి కాల దుస్థితిని
చాటడం ద్వారా వ్యంగ్యభరితంగా ఖండించాడు కవి.

2. అమానుషత్వం - విముఖత

మనిషిలో మానవీయ స్పర్శ మృగ్యమయితే మనిషికి,
మృగానికి వ్యత్యాసమే ఉండదు. మనిషి క్రమంగా ఆ దశకు
పయనిస్తున్నాడు. నాగరికత నుంచి మంచి నేర్చుకోవటం ఒక స్థితి
అయితే, ఆ పరిణామంలో తిరోగమనమో, పతనమో కావటం
అసంబద్ధమే అయినా వాస్తవం. అటువంటి దశను మనిషి చేరిన స్థితిని
కాంత కావచ్చు, కావచ్చు కాంచనమ్ము,
కారణమేది యైనను గాని, జగతి
బ్రతుకుటయె ధర్మమై పుట్టి బ్రతుకునట్టి
మానవుని జంప నేలను మానవుండు? (పుట. 57)
అని మనిషిని మనిషి చంపుకొనే స్థితిని మార్చుకొమ్మన్నాడు.
నర బలుల నిచ్చు కాలము నాశమయ్యె
జంతు బలులిచ్చు కాలము నంత మయ్యె
ఇటను దిని, యటం ద్రేన్నగా నెంచి నరులు
అంతరాత్మలు బలి యిత్తురమ్మ! నేడు! (పుట. 79)

అంటూ మనిషి దిగజారుడుతనాన్ని చూపాడు భీమన్న.
వ్యక్తికి మరొక్క వ్యక్తి దాస్యమ్ము చేయు
దుస్థితిని బాపి నీవ యితోధికముగ
సత్తువను మానవుని గుండెకిత్తువేని
క్రోత్తదారుల నతండు పురోగమించు! (పుట. 168)

అంటూ వ్యక్తి అమానుష చర్యలకు అతీతంగా జీవించాలనే కోరికను వ్యక్తం చేశాడు. అది మనిషికి చేకూరాలని కోరాడు.

పశువులైనా తమ దారిన తాము పోతాయి. కాని మనిషి భయమో, భక్తి లేనిదే క్రమ పద్ధతిలో ఉండదు. మనిషి మనిషిగా నిలవాలంటే దండన తప్పదంటాడు కవి.

బ్రతుకు, బ్రతకనిచ్చు పశ్వాది గణములు
తమకు తాము శాసనములు లేక,
నర సమాజమందు కొరడాను పుచ్చుక
శాంతి భద్రతలను సాక వలయు! (పుట. 164)

మనుష్యులలోని క్రూర స్వభావాన్ని ఏ ఒక్క మహాత్ముడూ బాపలేకపోవటాన్ని తలచి బాధపడ్డాడు కవి.

గౌతముడు బుద్ధుడయె, విసుక్రైస్తవయ్యె
అందరిని మించి గాంధీ మహాత్ముడయ్యె,
ఎవ్వరేమైనా గాని, యీ యిలను నరుని
రక్షదాహము నార్చలేరైరి, తల్లి! (పుట. 57)

3. దారిద్ర్య నిర్మూలనా కాంక్ష

భీమన్న కలిమి లేముల ఆంతర్యం తొలగి పోవాలని తపించాడు. బాధాకరంగా జీవితాన్ని నెట్టుకొస్తున్న పేదల ఇళ్ళలో నిలువని దీపాన్ని

కలిమి లేముల తేదాలు కలవు ధనమె
మానవుని విల్వ గట్టు సమాజమందు
ఆత్మరూపిణి వీవు గదా? ఇదేమి
చీదతీతువు తైలము లేదటంచు? (పుట. 5)

అంటూ ప్రశ్నించాడు.

ఎంత దారిద్ర్యంలో మగ్గినా విజ్ఞాన కాంక్ష కలవారి తపనను

పొట్ట కోసము పగలెల్ల మట్టి మోసి
రాత్రి పూటల నాత్మ కోరకము నింత
వికసితముఁ జేసి కొనగోరి విప్పునతఁడు

ప్రాంతకాలపు దొక పెద్ద బాలశిక్ష (పుట. 97)

చెబుతూనే ఎంత దారిద్ర్యంలో ఉన్నవారైనా మెరుగైన స్థితిని

పొందగలరనే ఆశాపహ దృష్టిని దీపకళిక ముఖతః చాటాడు.

దీపమును దెచ్చుకొనుటకు దిక్కులేని

మలిన వస్త్రాన దాచిన మణులనెన్నో

నా వెలుంగున విరిసి విన్నాణ మొంది

దినమణిని మించి లోకాన దేజరిల్లు (పుట. 97)

ఆకలి ఏ జీవితాని ఒక్కటే. ఆ ఆకలి తీర్చుకోవటం కోసం జంతువులతో మనిషి పోటీ పడవలసిన దౌర్భాగ్యం ఎంత దయనీయం. సగం ఆహారంతో పడేసిన ఓ విస్తరాకులోని ఆహారాన్ని ఒక పంది ఒక మనిషి ఒక అవు ప్రసాదంలా తింటుండగా వారిపైకి ఒక కుక్క ఉరికింది.

దానిని అటకాయించాడు ఆ మానవుడు. బాధాతప్త స్థితిని

ఆత్మమునకు, మరి, యనాత్మమునకు భేద

మరయఁ జాలినట్టి నరుఁడు, తల్లి!

కుక్క తోడ పొట్టకూటికి పోరాడు

స్థితిని జూచి నేను సిగ్గుపడితి (పుట. 99)

అని ఆక్రోశించాడు కవి.

ఆకలి రూపాన్ని

ఎచట హృదయము లోపించు నచట సిరులు

రాసులై చేరి జీవ సారములు పిండు!

ఒక్కడొకరి వేయక ముక్కుమండ

పెక్కు రాకలి తీరక పొక్కు చుండు! (పుట. 163)

అని ధనిక పేద వ్యత్యాస తీవ్రతను చాటాడు.

పేదతనాన ఏ మనిషైనా కోరేది కనీస అవసరాలు తీరటం.

కోట్ల కొలది మానవులకుఁ గూడు, గుడ్డ,

కొంప లభియించు విధము చింతింపకుండ

పుణ్యమని, పాపమని ప్రాంత పుస్తకముల

రాసి పెట్టుట వలన లాభము లేదు (పుట 166)

అసలు పేదరికమే లేకపోతే ఎంత బావుంటుంది.

ఆయమును ప్రాయమును దినివేయు నరుని

వ్యాధులకు, బాధలకు నెల్ల వ్యధల కొక్క

లేమి హేతువు, లేమియె లేకయున్న

మనుజు లోకము సంపూర్ణమై వెలారు (పుట. 169)

కాని, పెంట కుప్పల మధ్య వంటశాల, ఇరుకు సందులు,

ఇంటి కంటె పెంట మేలనిపించే గుడెము, తేళ్ళూ, పాములు తిరిగే

డొంక కార్మికులది.

ముఠికి సందుల, నిఱుకు గుడిసెల

మూల్గుచున్న దరిద్రమున్ గన

తగులఁబెట్టఁగ బుద్ధి పుట్టెను

తల్లి, నాకపుడు!

(పుట. 73)

అటువంటి దారిద్ర్యాన్ని ప్రభుత్వం తొలగించలేకపోతుంది.

కనుక తానే ఆ పుణ్యకార్యం ఎందుకు చేయకూడదు అని అనిపించిన తక్షణం కొబ్బరి తుంట

మెఱుపు వలె నీ తలంపెద

నొరసిన తక్షణము, చెంతనొదిగిన కొంపన్

కరమంది పుచ్చుకొని, భీ

కర రూపము దాల్చి, పేటంగాల్చితి నంతన్! (పుట. 73)

ఆ మురికివాడ గుడిసెలను కాల్చి వేసింది, వినూత్న ధర్మ సృష్టికి నాయకత్వము వహించి, దారిద్ర్యాన్ని నిర్మూలించని ప్రభుత్వాలను, దారిద్ర్యాన్ని తొలగించుకోలేని దైన్యస్థితిని, తొలగించి తీరాల్సిన అవసరాన్ని ఈ కవితలో చాటాడు కవి.

కలిమి లేమి భేదం లేని నవ సమాజం సమ సమాజం

కాంక్షించాడు భీమన్న. ఇంకా అంటాడు :

తీరిపోయినదేని యార్థిక సమస్య

లోకమున రాజకీయము లుప్తమగును,

రాలు సధికార వాంఛ కారాకువోలె

అంత బ్రతుకెల్ల విరిసి మారాకు తొడుగు (పుట. 170)

4. కారుణ్యం

మానవ ప్రకృతి ధర్మాలకు అగ్రపీఠమిచ్చాడు కవి. మనిషిలో ప్రేమ, కరుణ, దయ తదితర లక్షణాలు హృదయ గతాలు. ఇవి మనిషిలో, ప్రశాంత నిర్మలాంత : కరణ ఫలితాలు. ఈ సంపన్నత ధనికులలో కంటే పేదలలో అధికంగా ఉండటం వాస్తవం, సహజం. ఆ కారుణ్య

ప్రభా దీప్తిని కొబ్బరి తుంటలో చాటాడు కవి. శ్రామిక కార్మిక స్త్రీలు వేకువనే పనులకు వెళ్ళి తిరిగి వస్తుంటే ఎక్కడి నుంచో పసివాడి రోదన వినిపించింది. వారందరూ వెదికి చేరి బిడ్డను ఓదార్చారు.

అంతవఱ కొక్క తల్లి కరాంబుజముల
ప్రియత మాత్ర మెఱింగిన బిడ్డ యతఁడు
ఒక్క బిగి నందరమ్ముల యొడిని జేరి
గుక్క దిరుగక యుక్కిరి బిక్కిరయ్యె! (పుట. 68)

మరొక లేత బాలెంత పాలిచ్చింది. ఎంతసేపైనా ఎవరూ ఆ బిడ్డ కోసం రాకపోయే సరికి తమ వెన్నంటి ఆ అనాధ బిడ్డను తీసుకొని తమ పేటకు తీసుకొనిపోయారు. అదనపు బరువుగా, ఆర్థిక ఒత్తిడిగా, అడ్డంగా, అనుకోని వారి హృదయ వైశాల్యాన్ని ఆదర్శంగా నిల్పాడు కవి.

5. కృషీవల ప్రశంస :

ఈ దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు వెన్నెముక రైతు. రైతూ, గ్రామం పచ్చగున్నంత వరకు దేశం, దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ పచ్చగా ఉంటుంది. 'హరికేసు లైటు'లో రైతు జీవితాన్ని చిత్రించాడు భీమన్న, రైతు గాంభీర్యం రైతు సున్నిత స్వభావం మాత్రమే కాక ఆత్మీయమైన కుటుంబ సంబంధాలు కలిసి మెలిసి ఉన్న సమిష్టి కుటుంబ ఆహ్లాదం రైతుకు ఊపిరిగా నిల్చిన తీరు వర్ణించాడు కవి. రోజంతా శ్రమించి, తోటి రైతులతో మాట్లాడి ఇంటికి చేరిన రైతుకు భార్యా పిల్లలు కుటుంబం ఓ ఊరట. వారితో ముచ్చటలాడి భోజనం చేసిన రైతుకు రాశిపోసిన నారికేళ పంట దొంగతనానికి గురి అయింది అని తెలిసింది. పరుగు పరుగున పోయి చూసిన రైతుకు వంద కాయ దొంగిలించబడింది అని తెలిసింది. రైతు కష్టం ఊహించగలిగిందేనా?

కత్తిగొని వేయి కుత్తుక లుత్తరించు
రక్కసున కిందు నందు స్వర్ణమ్యె కలదు,
ప్రతి మెతుకు కోసమును కష్టపడు కృషీశ్వా
రునకు హాలాహలమ్యె మ్రింగునది యెల్ల (పుట. 48)

అంటూ రైతు స్థితిని తెల్పాడు. తన పంట పక్కనే పూలు పిందెలతో నవనవలాడే దానిమ్మ మొక్క కొమ్మ విరిగిపడి చిద్రమై పోయింది. దానిని చూసి రైతు భోరున ఏడ్చాడు.

కన్ను చెమ్మగిల్లదు కష్టార్థితమే పోవ
మొక్కపోవ నెదయె మొక్కపోయే!
జాలి నీకు నేర్పజాలును వ్యవసాయి,
అతనికున్న గుండె నవని కిమ్ము! (పుట. 49)

అంటూ కవి, దయామూర్తి అయిన కృషీవలుడిని కొనియాడాడు.

6. స్వేచ్ఛా తపన

సమానత్వం స్వేచ్ఛలో పరిధవిల్లుతుందని నమ్ముతాడు భీమన్న. సంపన్న స్త్రీ తనకంటే శ్రామిక వనిత శ్రేష్ఠమను (సెజ్జ దివ్యె) కొంటూ ఉంది. స్వేచ్ఛ లేని తన స్థితికి వగ చెందుతూ ఉంది. బంగారు బందీ గృహంలో తను కృశిస్తూ ఉంటే పొలాలలో, వనాలలో కూలి వనిత విహరిస్తూ ఉంది. 'పసిడి గొలుసుల నిర్మింపబడిన వైన సంకెలలు సంకెలలె' అని దుఃఖించింది. ప్రకృతి సిద్ధమైన ధర్మాలతో పొత్తు కుదరని సంఘ ధర్మాలకు దురపిల్లింది.

‘.....
పారతంత్ర్యమందు బడియున్న జీవిత
ప్రగతి లేదు కడకు బ్రతుకు లేదు’ అని వగచింది.

(పుట. 120)
స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్య రహిత జీవితం ఎంత ధైన్యమో చాటాడు కవి.

7. ఆదర్శ నాయకత్వం :

నాయకుడు - రాజకీయ నాయకుడు. ప్రజల మేలు కాంచేవాడై ఉండాలి. జాతికి జీవితాన్ని అంకితం చేయగల అంకిత భావం గల నిస్వార్థ రాజకీయ నాయకుడు అవసరం. సమ సమాజ నిర్మాణం అప్పుడు కానీ సాధ్యం కాదు.

నిత్యమూ మంత్రి బాధ్యతలతో సతమతమవుతూ ప్రజల హితాన్ని కోరే మంత్రిని 'విద్యుద్ధీపం'లో వర్ణించాడు.

కూలిపేటలకు వీడ్కోలిచ్చి, క్రొత్తగా
గ్రామమ్ములను పెంచి, కట్టుటొకటి
ప్రథమ పారము మొదల్ పరిశోధనము దాఁక
ఉచిత విద్యాదాన మొసఁగు టొకటి,
పల్లెలోఁగల భూమినెల్ల పంచాయతీ
కిచ్చి ఉమ్మడి సాగు తెచ్చుటొకటి,
పనిలేని కీడు, కొంపలే లేని గోడును
నరునికి లేకుండ నడుపు టొకటి
ఈ విధంపుఁ ప్రణాళిక లెన్ని యెన్నో
తీవ్రయోచన నిక కొన్ని తిరుగుచుండ,
మంత్రి పనిచేయుచున్నాడు మౌనివోలె! (పుట. 107)

ప్రజల మంత్రి. ఆ మంత్రి
నోట్ల కట్టలు కొన్న వోట్లతో రాలేదు,
పేదల మనసులో పేరు కలదు,
సభ్యుల దయవల్ల సచివుఁడు కాలేదు,
సూరి జనమ్ములో చోటు కలదు,
టీ.వి. కొరకు పర్యటించెడు పనిలేదు,
కూటి కైదెకరాల కొండ్రగలదు,
తనవాడు, కానివాఁడను భేదమే లేదు,
ఉపకార మొనరించు నూహకలదు,
స్వార్జితము మీఁద బ్రతుకుచు, శక్తి కొలది
ప్రజలకుపకరించుచు, మంత్రి పదివి కొండొ
గోపురమొ గాఁ దలంపక, కువలయంపు
వొంపులను దిద్దనెంచు భావుకుఁడతఁడు. (పుట. 109)

ప్రజల కష్టాలకు స్పందిస్తూ కష్టించే మంత్రి తానే కాదు. తన చుట్టూ ఉన్న వారితోనూ పని చేయించాడు. ప్రజల శ్రేయస్సే ఆ పైళ్ళలో ఉన్నాయని విశ్వసించి శ్రమించే శక్తి అతడు.

రాత్రి గర్భమ్మునుంచి చూఱగొని యెంతో
పెన్నిధానమ్ము పవటికి పెట్టు నరుఁడు
ప్రకృతిలో రేబవళ్ళు కేర్పడిన సమత
వ్యర్థమై పోయే నతని జీవనములోన! (పుట. 114)

అటువంటి ఆదర్శ రాజకీయ నాయకుడిలా, సమర్థుడిలా, అందరూ ఉంటే సమసమాజం ఏర్పడక ఏమౌతుంది? అన్న అభిలాష భీమన్నది.

8. స్త్రీ పురుష సహకారం

స్త్రీ పురుషులు సమాజంలో చెరి సగం ప్రతి పురుషుడి విజయం వెనక స్త్రీ ఉన్నట్లే, ప్రతి స్త్రీ ప్రగతిలో పురుషుడు ఉండాలి. ఉంటాడు అనే నమ్మకం ఆశాభావం బోయి భీమన్నది 'మైనపు దీపం' ఓ మచ్చుతునక. చిత్ర లేఖానానికి ఉద్యుక్తురాలై సంతుష్టినొందక ఉన్న స్త్రీ వద్దకు 'పరమిత్రుడో గురుదేవుడో పరమేశుడో' ఓ యువకుడు వచ్చి ఆమెకు సలహాలు ఇస్తూ తోడుగా నిల్చాడు, ధైర్యం చెప్పాడు, ప్రోత్సహించాడు. ఆమె ముందంజ వేసింది.

ప్రతి పురుషుడు బ్రహ్మయో, ప్రతి సతీయు సర్వసతీయో, నాచి సారస్వత మీ గతి వాస్తవమగు నేచికి క్షితి ముందుకు పోవునిట్లు శ్రీమంతంబై! (పుట. 29) అన్నాడు.

అలాగే ప్రతి పురుషుడికి స్త్రీ సహకరిస్తూ ప్రోత్సాహాన్నిచ్చే స్థితిని 'ప్రమిదేదీపం'లో చాటాడు. అరమరికలు లేక అల్లుకుపోయిన అన్యోన్య బంధాన ఆ జంట ఉన్నారు.

గట్టుపైగల దర్భగడ్డి దుబ్బులు కోసి
కొమ్మ కూర్చిన చాపం గూరుచుండి
బుడమ గట్టున ప్రత్తి వడికిన నూలుతో
వనిత యల్లిన బనియను ధరించి
రామబంధువు తోచట రాల్చిన యీకతో
సకి తీర్చినట్టి తూలికను బట్టి
కోయ తెచ్చిన కరక్కాయలు మఱిగించి
చెలువ వండిన సిరా చెంత నుంచి (పుట. 153)

అతివ చేసిన చేతి కాగితము మీద
పదతి పెట్టిన ప్రమిదె దీపమ్ము ముందు
తరుణిలో నిన్ను, నీలోన తనను గనుచు
కేళి నాతడు రచన సాగించు చుండె.

ఆ కవి రాసే ప్రతి పద్యమూ పదమూ అక్షరమూ చదువుతూ అలౌకిక రసానందాన్ని ఆమె పొందసాగింది.

కావ్యరచన వారికాహారమైనట్లు
వలపుఁగ్రోలి బ్రతుకఁగలిగినట్లు
పరమ ధనము లెల్ల కరమంది యున్నట్లు
విమల మతుల వారు విశ్రమింతు. (పుట. 155)

కవి రాస్తుండగా ఆమె పాడుతుండగా ఎన్నో రచనలు ఆవిర్భవించాయి.

పేద కేసుఁగు నిచ్చిన విధము నాకు
నింత మాధుర్య మెట్లు జీర్ణించుకొందు?
రమ్యతా రసబ్రహ్మ పారమ్యమందు
చేరుటెట్లు నాయిచ్చు నాచేత లేక? (పుట. 159)

అంటూ ప్రమిదె కవి కల్పనా చాతురికి ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యింది.

స్త్రీ పురుషలిరువురి ప్రగతికి వరస్పర సహకారం దోహదమవుతుందని చాటాడు కవి.

ప్రేమతత్వం

దీపసభ ఆద్యంతం ప్రేమతత్వం చిప్పిల్లుతూ ఉంది. ప్రేమ వెల్లువ తాకిడిని తాళలేని హృదయం ఒకానొక అలౌకిక స్థితిని అనుభవించటం ఒక ఆనందం 'కొఱవి దయ్యం' ఆనందాన్ని పంచింది. కొఱవి దయ్యాన్ని ఒకటిగా దీపసభలో నిల్పాడు భీమన్న. ఆ కొఱవి దయ్యం హృదయమున్నది ప్రేమ తెలిసినది, ప్రేమకు కరిగిపోయే లక్షణమున్నది.

అతని కోసం కుటుంబాన్ని వదిలి వచ్చిన ప్రియురాలు మృతి చెంది సమాధి గతమయ్యింది. అతను 'ఓంటరిగా ప్రతిరేయి నీరధుల్ కన్నుల బట్టి తెచ్చి గార్చెడు' వాడు. పాంచ భౌతికమయిన కాయం పంచ భూతాలతో కలిశాక ఆమె అతని రోదన వినలేదు. కాని, తమ గత అనుభవాల జ్ఞాపకాల వెల్లువ అతనిని నిలువ నీయటం లేదు.

శత సహస్రాధిక ప్రజాతతులు గల్గు
లోకమున నాతఁడొక్క యేకాకి, తల్లి!
తనను సర్వస్వ మాయె తోడన గతించి
చింతకాతఁడు స్మారక చిహ్నముయ్యె (పుట. 85)

అతని వెగ్రి ప్రేమ కాని
భూత కాలమెల్ల బూది ప్రోవై యుండ
ప్రణయ నందు గుర్తుపట్టుగలఁడె?
పరిమళించు పసిఁడి పరమాణువుల నేరి
కొత్త బొమ్మఁ జేసికోకఁగలఁడె? (పుట. 87)

ప్రేమ మానవ జాతికి ఉన్న పరం
ప్రేమ మనునది మానవ సృష్టిలోవి
శిష్టమైన మహోన్నత జీవ గుణము,
దాని సంతృప్తి పఱప సాధ్యమ్ము కాదు
ఇతర రూపాల, నితర ప్రకృతి భవాల, (పుట. 89)

ప్రేమ పొందినవాడు భగవత్ సాక్షాత్కారం పొందినట్టే.
ఆనందానుభవమ్మది
మానవునిదె, ప్రేమదాని మహితావధి, య
మౌనముగా ప్రేమాదానం
దానుభవ మొందు టొకటి దైవత్వమిలన్. (పుట. 90)

అతని భావోద్వేగ తీవ్రతలో విచలిత అయిన కొఱవిదయ్యం
తన పూర్వ జీవితాన్ని తలచుకొంది. వర్ణ ప్రభేదాలకు బలి అయిన
వైనాన్ని,

అతను లేచి ఇంటికి వెళ్తుంటే తాను వెన్నంటి ఇంటి దగ్గర
దిగ విడచి వచ్చింది. దెయ్యాలను సైతం కరిగించ గల ప్రేమశక్తిని
ఇక్కడ చాటాడు కవి. భావకవిత్వ శాఖలై సతీస్మృతి ప్రణయ
ప్రాధాన్యాలకు మచ్చుతునక ఈ కవిత. ఇక్కడ కాదు 'దీపసభ' అంతా
ప్రేమమయంగా గోచరిస్తుంది.

ప్రేమ జీవితానికి అవసరం
కలువ లలరవు వెన్నెల కలుగకున్న
హృదయములు వికసింపపు ప్రేమలేక,
వలపు తలఁపుల జాబిల్లి వచ్చినపుడి
చీకటులఁ బాపుకొనుమమ్ము జీవితమున! (పుట. 133)

ప్రేమకు భేదభావ మిసుమంతైనా లేదు.
 ధనిక కార్మిక భేదమింతైన లేదు,
 అగ్ర జాంత్యజ చింత సుంతైన లేదు,
 లోకమని, సంఘమని జ్ఞప్తిలోనే లేదు,
 పరమ పాపనమో వారి ప్రణయ మందు (పుట.135)
 అంటూ అవధులు దాటిన ప్రేమను చాటాడు కవి.

ప్రేమను మనిషే కాదు ప్రకృతి ప్రేమ రుచిని ఆస్వాదిస్తుంది.
 రుచుల భేదములెల్ల నెఱుంగగోరి

తినగరాని పదార్థముల్ తింటినెన్నో,
 ప్రణయ మోహన లేఖాక్షరములలోని
 కమ్మందన మెందు రుచిగొన్న కరణి లేదు. (పుట.123)
 అది ప్రేమ మహత్తు. కనుకే ప్రేమను మనసులో నింపుకొమ్మని
 సూచిస్తున్నారు కవి.

ప్రేమము దివ్యమయ్యది ల
 భించిన జీవులు ధన్యు, లైసనున్ (పుట.119)

ప్రేమ నిండిన హృదయం ప్రేమ పంచుతుంది. ప్రేమ
 పంచిన చోట అంతరాలు సశించి సమతాభావం వెల్లి విరుస్తుంది.
 ముగింపు

సకల జనుల శ్రేయస్సు కోరుకొన్నాడు భీమన్న. సృత్యం,
 చిత్రలేఖనం, కవిత్వం మూడు కళలు మానవధర్మ ప్రవర్తకాలు.
 రసానంద జనితాలు. మానవుడి ప్రగతి విశుద్ధ మనస్సు దోహదకారులు
 ఇవి. ఈ లోకమంతా భౌతిక ఆధ్యాత్మిక, మానసికమైన అనేక
 సమస్యలతో అంధకారంలో మునిగిపోయి ఉంది. వాటి నుండి విముక్తిని
 పొంది, అనంతమైన వెలుగులో ఆత్మశరీరాల్ని వెలిగింపజేసుకొనేందుకు
 మార్గాన్వేషణంగా డా॥ భీమన్న నుండి వెలికుబికిన ప్రయోగాత్మక పద్య
 కావ్యమిది (పు.94) అని డా॥కల్లూరి ఆనందరావు పేర్కొన్నారు. తన

హరిజనాభ్యుదయం - ఆధునికాంధ్ర కవిత్వంలో, ఈ కావ్యంలో కవి
 లోకానుభవము, ప్రతిభ, వ్యుత్పన్నత ప్రశంసాతీతములు (పు. 3)
 అన్నాడు. నిడదవోలు వెంకట్రావు కృతికి రాసిన 'స్వాగతము'లో పూర్ణ
 వికాసం కోసం సంపూర్ణ సాఫల్యం కోసం అజరామరత్వాన్ని కోరి
 చీకటిపై వెలుగు, చావు పై బ్రతుకు జరుపుతున్న నిరంతర సమర
 యాత్రే ప్రగతి. ఈ జైత్ర యాత్ర పురోగతిలో ప్రతియడుగుగా నవనవోన్మేష
 సౌందర్య విలసితమే, ప్రతి విజయమూ నవజీవన సమావిర్భావ
 పులకితమే (పు. 29) డాక్టర్॥ భీమన్న 'అభివందనాలు'లో.

సమాజం ప్రగతిని సాధించటానికి సమతా దృక్పథం
 తప్పనిసరి. ఆ భావనా ఛాయలు ప్రస్ఫుటంగా 'దీపసభ' లో
 గోచరించింది. '.... మానవుడు పురోగమించడానికి ప్రాథమికంగా
 అతడికి కావలసింది స్వేచ్ఛ, సమ్మర్ది. ఈ రెంటి కోసం 'దీపసభ'లో
 సర్వోదయ సమాజ నిర్మాణం ప్రతిపాదించబడింది (పు. 29)
 (అభివందనాలు). హృదయం సౌందర్యం ప్రగతి కాముకత ముప్పేట
 గొలుసులా అల్లుకొన్న రచన 'దీపసభ'.

కష్టమును కాదు, సుఖమును కాదు బ్రతుకు
 అదొక ధర్మము, దాని జయప్రదముగ
 నిర్వహించుట కవకాశముర్వివలయు
 ఉద్ధతమ్మగునపుడ సర్వోదయమ్ము (పు.167)

అంటాడు భీమన్న. భిన్న భిన్న విలువల ఆలోచనల ప్రోది దీపసభ.
 దీపానికి వివక్ష లేదు

వాడే మానవుడికి తప్ప.
 వెలుగుకు వివక్ష లేదు
 ఉపయోగించే మనిషికి తప్ప
 మనిషి మేధే వెలుగైతే
 వివక్ష దూరమై సమత వెల్లివిరుస్తుంది.
 ఆ కాంతి వుంజాల కాంక్షే 'దీపసభ'.

అనుభవాల పక్షి

భాదర్ షరీఫ్ షేక్

కళ్ళన్నీ నీళ్ళయి కరిగిపోవటం మొదలయ్యాక
 రాల్చిన ప్రతి కన్నీటి చుక్క ఒక్కో జ్ఞాపకమై
 గుండెకి లేపనం అద్దుతుంది
 ప్రేమలూ స్నేహాలూ మరణాలు ఇవే
 బ్రతుకు ఒక్క విరుచుకునే చప్పుడు
 మెరిసే రాత్రివేళ
 దుఃఖాన్ని గాజుగ్లాసులో ఒంపుకుని
 కవిత్యాన్ని నాలుక చివర్న అద్దుకుంటూ
 ఒకానొక క్షణంలో
 మనసుని ఓదార్చుకోవటమే రోజులో కొంత భాగం
 అయినా ఒక్కోసారి
 బాధలన్నీ గుండె మీద భక్కున పగిలి
 దేహమే ఒక సృశానాన్ని తలపిస్తుంది
 శరీరాల మీద నుంచి నడిచి... నడిచి
 ఈ ప్రపంచం కునుకు తీస్తుంది

బ్రతుకు మూతల్ని తీసి
 బాధల్ని పగులగొట్టి
 ఖాళీ సీసాని శుభ్రపరచినట్లు
 బ్రతుకుల్ని స్వచ్ఛంగా చేసుకోవటం చేతకావటం లేదు
 ప్రేమల వెనుక అనేక దృశ్యాలు దాగి ఉంటాయి
 దృశ్యాల ముందు మరికొన్ని గాయాలు నిల్చుంటాయి
 అప్పుడు ఎవడి బ్రతుకు మీద వాడే
 నిటారుగా జ్ఞాపకమై నిలబడాల్సి
 ఎవడి జీవితం ముందు వాడే
 నిలువునా కరిగి వెల్లురవ్వాలి ఇది తత్వం
 కోర్కెల సెగల్లో కలలన్నీ బూడిదయి
 కలలే లేనితనంతో
 కళ్ళు చూపుల్ని కోల్పోతాయి
 అనుభవాల పక్షులన్నీ
 రెక్కలు తెగ్గొట్టబడి నగ్గుంగా నిలబడతాయి
 సువ్వ నడిచినంత మేరా
 పోగొట్టుకున్నది వెతుక్కుని అది దొరక్క
 మరలా సువ్వ
 అంపశయ్య మీదకే వస్తావు

వాషింగ్ మెషీన్

మాలినికి ఆశ్చర్యం అనిపించింది. రాధ చెప్పిన మాట నమ్మలేకపోయింది. కాని రాధ అబద్ధమాడేలా అనిపించలేదు. మిగతా విషయాలు చెప్తున్నట్టు, మామూలుగానే చెప్పింది.

మలయాళ మూలం : ఇ. హరికుమార్

తెలుగుసీత : ఎల్.ఆర్. స్వామి

“నిజమేనా...?” కళ్ళు పెద్దవి చేసి ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

“మీ ఇంటిలో కూడా వాషింగ్ మెషీన్ ఉందా?”

“ఉందండి” బట్టలు “వాషింగ్ మెషీన్”లో వేస్తూ అంది రాధ. ఆ పన్నెండేళ్ళ అమ్మాయి వాషింగ్ మెషీన్ అంత కూడా లేదు. ఒక చెక్క ముక్క మెషీన్ ముందు వేసి, దాని మీద ఎక్కి నిలబడి బట్టలు మెషీన్లో వేస్తోంది.

ట్యూషన్ టీచర్ వద్ద నుంచి తప్పించుకొని వచ్చింది మాలిని. ఇరువది నుంచి నలుబది వరకు అంకెలు రాయమని పురమాయింది టీ తాగడం మొదలుపెట్టింది టీచర్. ఆమె చూడకుండా మెల్లగా తప్పించుకొని వచ్చింది మాలిని. టీ తీసుకోగానే ఇంటికెళ్ళే తొందరలో వుంటారు టీచర్. అందువల్ల అమ్మ స్నానానికి కేకేసినంత వరకు మాలిని స్వతంత్రంగా తిరగవచ్చును. అలాంటి సమయంలో రాధతో మాట్లాడుతూ గడుపుతూ వుంటుంది. రాధ గదులు ఊడ్చేటప్పుడు, బట్టలు ఉతికేటప్పుడు ఆమెతో మాట్లాడుతూ వుంటుంది. ఎక్కువగా బడి విషయాలే మాట్లాడుతుంది. లేకపోతే నర్సరీ పాటలు పాడి ‘డాన్స్’ చేస్తుంది. వొత్తిన ‘మార్బుల్’ నేల మీద పడిన మాలిని పాదముద్రలు చూసి రాధ హెచ్చరిస్తుంది. నేను వొత్తిన చోట తొక్కేశావు. అమ్మ చూస్తే తంతుంది.”

ఆ మాటలు పట్టించుకునేది కాదు మాలిని. ఒక్క చదువు గురించే అమ్మ తిడుతుందని మాలినికి తెలుసు. మాలిని బాగా చదివి డాక్టర్ కావాలనేది తల్లి కోరిక. డాక్టర్ అంటే ఆమెకి పిచ్చి అభిమానం. వ్యాపారం చేసే తన భర్తలా కాకుండా, సమస్యలు లేకుండా, గదిలో కూర్చుని డబ్బులు సంపాదించే డాక్టర్ని అసూయతో చూసేది, ఆమె తన భర్త ఒక గొప్ప డాక్టర్కన్నా ఎక్కువ సంపాదిస్తున్నా డాక్టర్కి లభించే గౌరవం లభించదని ఆమె అభిప్రాయం. తన కూతురుని ఒక ‘సోసైటీ’ (ఐదీలీ)గా పెంచే ప్రయత్నం చేస్తోంది. తనకన్నా తక్కువ స్థాయిలో వున్న వారిని చిన్నచూపు చూడటం, ఎక్కువ స్థాయిలో వున్న వారిని అభిమానించి అనుకరించడం చేసేది. పేదల్ని పురుగుల్లా చూసేది. అవే కూతురికి కూడా నేర్పుతోంది. అందువల్ల రాధ ముచ్చటపడి మాలినిని ఇంటికి ఒకసారి తీసుకొని వెళ్ళానన్నా ‘ఒప్పుకునేది కాదు. దరిద్రం ఒక అంటువ్యాధి అని నమ్ముతూ, కూతురిని దానికి దూరంగా వుంచాలని అనుకునేది ఆమె.

రాధ 'వాషింగ్ మెషిన్'లో బట్టలు వేస్తూ వుంటే హఠాత్తుగా అంది మాలిని. "మాకు ఈ రోజు కొత్త వాషింగ్ మెషిన్ వస్తుందిగా."

"కొత్తదా..."

"అవును."

"ఇది బాగానే వుందిగా. ఇది కొని ఏడాది కూడా కాలేదుగా."

"ఇది 'ఆటోమాటిక్' కాదట. కొత్తది 'ఆటోమాటిక్'."

అమ్మగారు ఏ ఇంటిలోనైనా "ఆటోమాటిక్" మెషిన్ చూసి వుంటారని, వెంటనే కొనమని అయ్యగారిని సలిపేసి వుంటారని అనుకుంది రాధ.

"చూడండి..." అమ్మగారు గొంతు అనుకరిస్తూ అంది రాధ.

"మీరేం చేస్తారో నాకు తెలియదు. వాళ్ళింటిలో వున్నటువంటి మెషిన్ మన ఇంటిలోనూ వుండాలి అంతే."

మెషిన్ కొని వంటగదిలో ప్రతిష్ఠిస్తారు.

ఆ తరువాత అంటారు అమ్మగారు. "నీవు ఈ మెషిన్ ముట్టుకోకు. పాతదే వాడుకో." కొత్త మెషిన్ ఇంటికి వచ్చిన వారికి ఒక ప్రదర్శన వస్తువుగా మారుతుంది.

మాలిని మూతి ముడిచి రాధని కోపంగా చూసింది. తన అమ్మని ఎవరైనా కించపరిచి మాట్లాడితే మాలినికి కోపం వస్తుంది!

"నీకు అసూయ" మాలిని అంది. అందుకే ఇలా అంటున్నావు.

"నాకు అసూయ ఎందుకు?" రాధ అడిగింది. "మా ఇంటిలోనూ, ఉందిగా వాషింగ్ మెషిన్."

"అబద్ధం"

"కాదు, నిజం"

"నిజమైతే వీధి కొళాయి వద్ద బట్టలు ఉతుకుతున్నావు ఎందుకు? నేను రెండుసార్లు చూశాను, కారులో వెళ్తూ."

"మా మెషిన్ పాడై పోయింది. బాగు చెయ్యాలి."

"అబద్ధం"

"నిజం. నమ్మితే నమ్ము. నమ్మకపోతే నాకేంటి..."

"మాలిని..." అమ్మ పిలిచింది." రా, స్నానం చెయ్యాలి."

ఆ విషయం ఖచ్చితంగా తెలుసుకోవాలని వుంది మాలినికి. రాధ చెప్తున్నది నిజమేనా? సాధారణంగా రాధ అబద్ధమాడదు.

"మాలిని..." అమ్మ మళ్ళీ పిలిచింది.

"జేగు వెళ్ళు, అమ్మ పిలుస్తోంది" రాధ అంది.

"నీ ఇంటికి వస్తే వాషింగ్ మెషిన్ చూపిస్తావా!"

అమ్మ వద్దకు నడుస్తూ అడిగింది మాలిని.

"తప్పుకుండా. కాని మీ అమ్మగారు నిన్ను మా ఇంటికి పంపరుగా..."

మాలిని ఆలోచించింది. తాను రాధ ఇంటికి వెళ్ళననే ధైర్యంతో అబద్ధమాడుతోందని అనుకుంది. ఎలాగోలా అమ్మని ఒప్పించి రాధ ఇంటికి వెళ్ళాలని నిర్ణయించుకుంది.

స్నానం చేస్తూ, తన ఇంటిలో వాషింగ్ మెషిన్ ఉందని రాధ చెప్పిన విషయం తల్లికి చెప్పింది.

"రాధ ఇంటిలో వాషింగ్ మెషిన్... తినడానికే మెతుకు లేదు..."

"ఉందని చెప్తోంది అమ్మా! ఇంటికెళ్ళే చూపిస్తానని చెప్తోంది. ఈ రోజు నేను రాధ ఇంటికి వెళ్తానమ్మా..."

"వద్దు, వద్దు, వెళ్ళొద్దు. రాధ ఇల్లు చెత్తగా అసహ్యంగా వుంటుంది. కంపు కొడుతూ వుంటుంది."

"నేను అక్కడ కూర్చోనమ్మా, ఎక్కడ ముట్టుకోనమ్మా."

వాషింగ్ మెషిన్ చూసి వచ్చేస్తాను అంతే..."

"నీకు పిచ్చే. రాధ ఇంటిలో వాషింగ్ మెషిన్ ఏమిటి? రాధ నాన్న పోయి అయిదేళ్ళు గడిచాయి. వాళ్ళమ్మ పని చేసేది మన ఇంటిలో."

ఇప్పుడు అమ్మకి బాగోలేదనేగా. రాధ పనిలోకి వస్తోంది! వాళ్ళకి 'వాషింగ్ మెషిన్' కొనడానికి డబ్బులు వుండవు తల్లి."

"అయినా నేను ఒకసారి చూసి వస్తానమ్మా"

"ఒద్దు..."

మాలిని పేచీ పెట్టి గోల చేసింది. కూతురు గోల భరించలేక ఇష్టంలేకపోయినా, చివరికి అమ్మ ఒప్పుకుంది.

"మాలినికి మీ ఇంటిలో ఏమి పెట్టక..." రాధని హెచ్చరించింది మాలిని తల్లి.

"అలాగేనండి" రాధ వినయంగా అంది.

"అయినా తినడానికి ఏమి వుండదండి మా ఇంటిలో..."

నిజమే! నాలుగు ఇళ్ళలో పని చేస్తున్నందువల్ల ఆకలి ఎరుగక రోజులు గడుపుతోంది రాధ. తల్లి, తమ్ముడు, రాధ ఆ కుటుంబ సభ్యులు. నాన్నపోగానే చదువు మానేసింది రాధ. పనిలోకి వెళ్ళటం ప్రారంభించింది. ముందు తల్లితోనే వెళ్ళేది. పనిచేసే ఇళ్ళలో పెట్టినవి కొంత తిని, మిగిలినవి ఇంటికి తీసుకొని వెళ్తుంది. రాత్రి దానితోనే గడిపేవారు. అయినా రాధ సంతోషంగా ఉండేది. తినడానికి యీ మాత్రమైనా వుంది కదా అని సంతోషించేది.

తాను పని చేసే ఇళ్ళలోని వారి జీవిత రీతులు చూసి రాధ ఆశ్చర్యపోయేది. వాళ్ళ ఇల్లు, బట్టలు చూసి అలాగే నిలబడిపోయేది. తన గుడిసె పక్కనే వున్న గుడిసెలు రైల్వే గేటు రైల్ పట్టాలకు దగ్గరగా వున్న మైదానం - ఇవే అంతవరకు రాధ ప్రపంచం, చుట్టూ నిలిచిన మురికినీటి దుర్గంధం, దోమల సంగీతం, సాయంత్రం వేళలో తాగేసి వచ్చి పెళ్ళాలతో తగువులాడే మగాళ్ళు - దీనికి విరుద్ధమైన మరో లోకముందని, పనిలోకి వెళ్ళటం మొదలైనాకనే తెలుసుకుంది రాధ. మెలమెల్లగా అర్థమైంది రాధకి. డబ్బు ఉన్నవారికి, లేనివారికి మధ్య వున్న తేడా. ఉన్నవారు ఒక ఆదివారం బయటకు వెళ్ళి భోజనం చేసి, ఖర్చు చేసే డబ్బులో సగమైనా పనివాళ్ళకి జీతంగా ఇవ్వటం లేదని గ్రహించింది. పనివారిని కొందరు దోచుకుంటున్నారని నినాదాలు

చేసేవారు కూడా తమ ఇంటి పనివారిని దోచుకుంటున్నారని తెలుసుకుంది. పార్టీలు మారినా, తనలాంటి వారి ఆర్థిక పరిస్థితులు తనలాంటి వాళ్ళు బ్రతికే వాతావరణం మారదని అర్థమైంది రాధకి. రాత్రి పన్నెండు గంటలు దాటితే కాని కొళాయిలో నీరు రాదు. రాత్రి అన్నం తినగానే నీరు కోసం రెండు బిందెలు వరసలో వుంచి, అలసట తీర్చుకోవటం కోసం నడుము వాలుస్తుంది. పగలంతా శ్రమించి అలసిపోయిన ఆమెపై దోమల ప్రభావం ఫలించదు. అయినా పన్నెండు గంటల నుంచి మేల్కొని వుండవలసినదే నీళ్ళ కోసం. నీటి గురించి గొడవ పడని రోజు ఉండదు. మళ్ళీ నాలుగు గంటలకే లేవటం, బట్టలు ఉతకడం కాస్త వండటం - ఆరు గంటలనగానే పనిలోకి వెళ్ళటం. కొళాయి నీళ్ళ కోసం నిలబడినప్పుడు, తను పనిచేసే ఇళ్ళలోని స్నానాల గదులు గుర్తుకు వస్తాయి రాధకి. కొళాయి విప్పగానే నీళ్ళు - ఎంత కావాలన్నా, ఎప్పుడు కావాలన్నా నీళ్ళు - జీవిత వైరుధ్యాలని చూసి నిట్టూరుస్తూ వుంటుంది రాధ.

“మీ ఇల్లు పెద్దదేనా?” రాధ చెయ్యి పట్టుకొని రోడ్డు వారగా నడుస్తూ మాలిని అడిగింది.

“మరి పెద్దదేం కాదు” రాధ చెప్పింది. “పెద్ద ఇల్లు ఎందుకు? మేం ముగ్గురే కదా?”

“మేము ముగ్గురేగా” మాలిని అంది. అయినా చాలా పెద్ద ఇల్లు ఉందిగా.”

“మీకు పనివారు వున్నారు కదా, గదులు ఊడ్చటానికి, గిన్నెలు తోమటానికి... మాకు పని వాళ్ళని పెట్టుకునేంత డబ్బు లేదుగా...”

మాలిని బుర్ర ఊపింది.

“వాషింగ్ మెషిన్ ఎక్కడ పెట్టారు?” “పర్చు ఏరియాలోనా?” వర్క్ ఏరియాలోనా? అంటే... రాధకి అర్థం కాలేదు. ఒక నిమిషం ఆగి అంది. ‘చూస్తావుగా...’

రోడ్డు దాటి ఒక సందులోకి తిరిగారు. వాళ్ళ సందు బురదగానూ, గళిజుగానూ ఉంది. బురద తొక్కుకుండా వారగా నడిచి ఒక కాలడారి చేరుకున్నారు.

“ఇంకా దూరమా...?” మాలిని అడిగింది. “దగ్గరే...”

రైల్వే పట్టాలకు దగ్గరగా కొన్ని గుడిసెలు కనబడ్డాయి. ఒక గుడిసె మరో గుడిసెని తన భుజం మీద వేసుకున్నట్టుంది. కొన్ని గుడిసెలలో గోడలకు బదులు గోనెసంచులు, ప్లాస్టిక్ కాగితాలు వేలాడుతున్నాయి. దారిలో మురికి నీరు - దుర్గంధం. “ఇంటికి వచ్చేశాం” ఒక గుడిసె ముందు ఆగి రాధ ఉత్సాహంతో అంది.

మాలిని ముఖం చిట్టించుకుంది. ఇదా, రాధ ఇల్లు! గుడిసె లోపలకు అడుగు పెట్టారు ఇద్దరూ. చీకటి మరియు దుర్గంధం వారికి స్వాగతం పలికాయి. ‘

“ఎవరు వచ్చారు నీతో...” ఒక గొంతు నీరసంగా వినబడింది.

“శారదమ్మ గారి అమ్మాయి... మాలిని...” “మాలినియా...? ఎంత ఎదిగిపోయావు? రా ఇలారా”

కళ్ళు చీకటితో రాజీపడిన తరువాత ఒక మూలలో నేలమీద ముడుచుకు పడుకున్న ఒకావిడ కనబడింది మాలినికి. కళ్ళు చిట్లించి మళ్ళీ మళ్ళీ చూసింది. నేలమీద పడుకొని వున్న ఆ రూపం ఒక మనిషి అని నమ్మబుద్ధి కాలేదు మాలినికి. చీకటి, దుర్గంధం భరించలేకపోయింది ఆమె. వెంటనే బయటకు వస్తే బాగుంటుందని అనుకుని అడిగింది. “రాధా నీ గదియేది?”

“నాకు గదా?” పకపకా నవ్వింది రాధ. మాలిని దగ్గరికి వచ్చి మోకాళ్ళ మీద నిలబడింది. మాలిని కళ్ళలోనూ, మోములోనూ కనబడిన అమాయకత్వం రాధ హృదయాన్ని కదిలించింది. తాను కూడా ఒక బాలికేనని, ఆప్యాయత, స్నేహం తనకు కూడా అవసరమని ఒక నిమిషం మర్చిపోయింది. ఒక తల్లిలా, మాలినిని ఎత్తుకొని ఆమె బుగ్గలపై ముద్దు పెట్టింది. తల నిమిరింది.

“పాపకి తినడానికి ఏదైనా పెట్టు” రాధ తల్లి అంది.

ఆ మాటలకు రాధ హృదయంలో ఉప్పొంగిన ఆనంద కెరటాలు వెనక్కుసాగాయి. కెరటాలు వెనక్కు వెళ్ళిన హృదయంలో ఇసుక పొరలు మిగిలాయి. మెదడులో వాస్తవాల పురుగులు పాకాయి.

“ఏమీ లేదమ్మా” రాధ అంది. “ఉన్నా ఇవ్వలేం. ఇక్కడ ఏమీ ఇవ్వకూడదని నన్ను, తినకూడదని పాపని ఆజ్ఞాపించి వున్నారని తెలుసా?”

“నీ వాషింగ్ మెషిన్...” మాలిని అడిగింది. “వాషింగ్ మెషిన్...”

“నీ వాషింగ్ మెషిన్ చూపిస్తానని అన్నావుగా...” “అదా... చూడు, ఇక్కడే వుందిగా వాషింగ్ మెషిన్...”

చూడు, ఆ మూల చూడు...” మాలినికి ఏమీ కనబడలేదు, రాధ అమ్మ తప్ప.

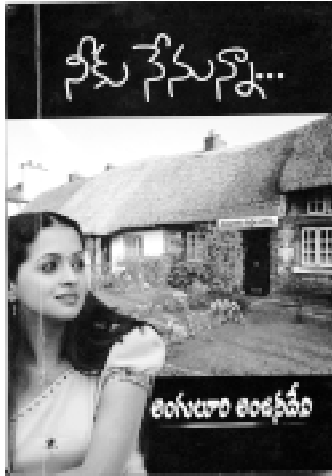
“ఆ మూలలోనా... అక్కడ వున్నది మెషిన్ కాదే... మీ అమ్మ కదూ...”

“అవును, అమ్మే. అమ్మే మా వాషింగ్ మెషిన్. రాధ కళ్ళ నుంచి కన్నీరు జాలువారింది. మెషిన్ పొడైపోయింది. ఎన్నో ఏళ్ళు పని చేసింది కదా... ఇప్పుడు... బయటకు పరుగెత్తింది మాలిని.

“ఆగు...” రాధ పిలిచింది. మాలిని ఆగలేదు. పరుగెత్తింది. వెనక్కు తిరిగి చూడకుండా పరుగెత్తింది.

“నేను అమ్మ దగ్గరకు వెళ్ళాలి...”

సామాజిక నిబద్ధతకు దూరంగా.... 'నీకు నేనున్నా...'

రాధేయ

1960 నుంచే 1980 వరకూ దాదాపు ఇరవైయేళ్ళ పాటు రచయిత్రులు సాహిత్యంలోకాని పరిపాలించారు అనడం అతిశయోక్తి కాదనుకుంటాను. ఈ రచయిత్రుల వల్ల పాఠకుల సంఖ్య కూడా పెరిగిందని చెప్పవచ్చు. ముఖ్యంగా ఈ రచయిత్రులు నవలా సాహిత్యాన్ని జనప్రియంగా మార్చారు. అయితే వారి నవలలు ఊహలో విహారం చేసి, నేల విడిచి సాము చేశాయి. వాస్తవానికంటే కల్పనకు పీఠాసీని యువతను తీయని భ్రమలోకి నెట్టేశాయి.

అయితే ఈ రచయిత్రుల్లో సామాజిక స్పృహ, సామాజిక చైతన్యం పెంచిన వాళ్ళలో రంగనాయకమ్మ ఒకరు. వీరి బలిపీఠం, పేకమేడలు, అంధకారంలో, జానకి విముక్తి నవలలు సామాన్య పాఠకులను సైతం కదిలించాయి. చైతన్యం కల్గించాయి. తర్వాత ఓల్గా నవలలు, ఆలోచనా దిశగా నడిపించడానికి దోహదం చేశాయి.

మన సామాజిక జీవితంలోని అన్ని కోణాలు నవలలో ప్రతిబింబించినపుడు దానికి సామాజిక ప్రయోజనం కలుగుతుంది. సమాజం పట్ల నిబద్ధత, జీవితం పట్ల ప్రేమ, భవిష్యత్తు పట్ల ప్రగాఢ విశ్వాసం ఆ రచయితలో ఉండాలి. ఈ లక్ష్యాలు లేకపోతే ఆ రచన ఊహా విహారంలోకి తప్ప ఉన్న

లక్ష్యాల వైపు పాఠకులను తీసుకుపోలేదు. అజీచివేత, స్వేచ్ఛ, మన ఆదర్శాలు, కోరికలు, ఉద్యమాలు, శాంతి వీటి గురించి చలం నవలల్లోని స్త్రీ పాత్రలు ఎన్నో విలువైన ప్రతిపాదనలు చేశాయి. వీరి నవలల్లో అరుదైన పాత్రలు శశిరేఖ, రాజేశ్వరి, అరుణ, పద్మావతి, లాలస, సుందరమ్మ. ఈ ఆరుగురూ ఆనాటి సమాజం మీద తిరుగుబాటు చేసినవాళ్ళు, ప్రశ్నించినవాళ్ళు, తమ ఆలోచనల్ని లోకానికి నిర్భయంగా చాటినవాళ్ళుగా కనిపిస్తారు.

అన్ని కాలాల్లో, అన్ని పరిస్థితుల్లో సాహిత్యం ఎప్పుడూ ఒకే మార్గంగా వుండదు. ఎందుకంటే జీవితం మారుతూవుంటుంది. వేగం పుంజుకుంటూ వుంటుంది. అసలు జీవితం ఒకే చోట స్థిరంగా ఎందుకుంటుంది. ఉంటే అది జీవితమేలా అవుతుంది?

ఎందుకంటే పరిణామం ప్రకృతి సహజం ప్రకృతితోపాటు సాహిత్య పరిణామం చెందాలి సాహిత్యం జీవితంలోంచి వుడుతుంది. కనుక పరిణామాల చెందడం దాని సహజ లక్షణం. ఒక వ్యక్తి జీవితాలలో మార్పు వచ్చినంత త్వరగా సమాజంలో రాదు. మానవ జీవితంలో వచ్చిన మార్పులు సాహిత్యంలో ఇమిడిపోక తప్పదు.

మన చుట్టూ ఉన్న జీవితం, సమాజం, సాంకేతిక పరిణామాలు, శాస్త్రీయ విజ్ఞాన ప్రగతి, సామాజిక సాంస్కృతిక

ప్రభావం అలా ప్రపంచమే ఒక కుగ్రామమైన దశలో జీవిస్తున్నాం. మన కళ్ళ ముందే వడివడిగా వేగవంతంగా, సాంకేతిక ప్రమాణాలతో జీవితం పరుగులు తీస్తోంది. ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో మానవ జీవితమే సంక్లిష్టంగా తయారైంది. ప్రేమ రాహిత్యం, విలాస జీవితం, ఈ రెండు మానవీయ విలువలకు ప్రతిబంధకాలైన నేపథ్యంలో 1980 నవలా ప్రక్రియ కూడా వ్యాపార ప్రక్రియగా మారిపోయింది.

ఇవాల్లి మూస జీవితంలోకి మారిపోలేక, భవిష్యత్తు పరిణామాల్ని ధైర్యంగా బ్రతికించలేక తనలో తాను మధనపడే పాత్రల చిత్రణతో అంగులూరి అంజనేదేవి నవల నీకు నేనున్నా... ఇటీవల వెలువడినది. అంజనేదేవి ఇరవైయేళ్ళ క్రిందట 1988 లో "గుండెలోంచి అరుణోదయం". అనే కవితా సంపుటిలో కవయిత్రిగా రంగప్రవేశం చేసి కవితాభిమానుల్ని ఆకట్టుకుంది. ఆ తర్వాత తీరికలేమితోనో, వ్యక్తిగత బాధ్యతలతోనో, మరే ఇతర కారణాలతో తెలియదు కానీ ఇరవైయేళ్ళు మౌనంలోనే గడిపింది. ఇప్పుడు మళ్ళీ 'నీకు నేనున్నా...' నంటూ నవలా రచయిత్రిగా ముందుకు వచ్చింది. మౌనంలోనూ సాహిత్యాన్ని శ్వాసించినట్లుగా ఈ నవల నిరూపించింది.

అయితే ఇక్కడే విషాదముంది. ఈ రచయిత్రి ఇరవైయేళ్ళ క్రిందట ఎక్కడైతే ఆగిపోయిందో మళ్ళా ఇంత కాలానికి అక్కడి నుండే నడక ప్రారంభించింది. పర్రమాన సామాజిక పరిణామాలుగా గానీ, ప్రపంచీకరణ వికృత రూపాలు గానీ ముందుచూపుతో దర్శించలేకపోయిందా? అన్న సందేహం కల్గకమానదు.

మొత్తమ్మీద ఇవాల్లి యువతకు తనదైన రీతిలో మంచి చెప్పాలన్న ఆలోచన మాత్రం ఉంది. అందుకైనా ఈ రచయిత్రిని మనం అభినందించాలి.

ఈ నవల ఇవాల్లి సీరియళ్ళ మూసలోనే సినిమాటిక్ గా సాగిపోతుంది. మధ్యతరగతి జీవితం, కుటుంబ ప్రేమలో ఇన్ ఫీరియారిటీ కాంప్లెక్స్ లతో సాగే జీవనయానం - నీకు నేనున్నా.. నవలలోని సన్నివేశాలన్నీ రొటీన్ గా కనిపిస్తాయి. పద్మ, మధురిమ, మనోహర్ పాత్రల చుట్టూ కథ అల్లుకుపోయింది. మనోహర్ క్లాస్ మేట్స్ రామకృష్ణ, వారి, తరచుగా కనిపిస్తూ అదృశ్యమై పోతుంటారు. వీరుకాక మధురిమ తల్లి,

వసంతమ్మ, మధురిమ అక్కకొడుకు చరణ్, దామోదర్ రెడ్డి పాత్రలు పట్ల పాఠకులకు సానుభూతి కల్గుతుంది.

ఇందులో మనోహర్ తల్లి కుతంత్రానికి బలై విధి లేక మామయ్య కూతురు పద్మను పెళ్ళి చేసుకుంటాడు. కానీ తన క్లాస్ మేట్ మధురిమ పట్ల ప్రేమ కల్గి వుంటాడు. చేసుకుంటే మధురిమనే పెళ్ళి చేసుకోవాలని నిర్ణయించుకుంటాడు. అనుకోని పరిస్థితుల్లో అప్పటి సినిమాలు, ఇప్పటి సీరియళ్ళలో లాగా పద్మను చేసుకుంటారు. మధురిమను మర్చిపోలేక యాంత్రికంగా జీవితం సాగిస్తుంటారు. ఓ రోజున హఠాత్తుగా తన ఆఫీసులోనే ఉద్యోగినిగా దర్శనమిస్తుంది మధురిమ. ఇద్దరూ కలుసుకొని అనుమానాలూ, అపార్థాలు తొలగించుకొంటారు. పద్మకు తెలియకుండా మధురిమను రిజిస్టర్ మ్యారేజి చేసుకుంటాడు మనోహర్. రెండు కాపురాలు గుట్టుగా లాక్కొస్తుంటాడు. వీరికి రాహుల్ పుద్దాడు. మళ్ళీ అనుకోని ఎడబాటు మధురిమ ఒంటిరిద్దై పోతుంది. తల్లి కొడుకులు అనాధలై పోతారు. సరిగ్గా అటువంటి సమయంలోనే దామోదర్ రెడ్డి వీరికి ఆపన్నహస్తం అందిస్తారు. మధురిమను తన అక్క కొడుకైన చరణ్ దగ్గరికి చేర్చుతాడు. చరణ్ వీరిద్దరిని దగ్గరకు తీసి ఆదరిస్తాడు. రాహుల్ ని బాగా చదివిస్తాడు.

మధురిమ స్వతంత్ర ప్రవృత్తితో కొంతకాలం 'లేడీస్ హాస్టల్' నిర్వహిస్తుంది. 'అనేక ఆటుపోట్లను అనుభవిస్తుంది. సరిగ్గా అప్పుడే మనోహర్ క్లాస్ మేట్ హరి చొరవతో మాధురీ మనోహర్ లు ఒక్కటవుతారు.'

మధురిమ 'ఓల్డేజేహోం' ను స్థాపించి తన ఉన్నతాదర్శాన్ని చాటుకుంటుంది ఇదీ కథ. కథనంలో కొత్తదనం లేకపోయినా, వెరైటీగా అన్వించక పోయినా చదివించే గుణం ఉంది. కానీ ప్రస్తుత సమాజంలో ఒక ఉన్నత హోదాలోని ఉద్యోగి భార్యకు తెలియకుండా మరో పెళ్ళి చేసుకోవడం, గుట్టుగా రెండు కాపురాలు చెయ్యడం ఈ విషయం భార్య దగ్గర చివరవరకూ దాచడం క్లెమాన్స్ లో చెప్పి ఆమె అంగీకారం పొందడం ఈ సంఘటనలన్ను నిజ జీవితంలో జరగటం అరుదు.

వీటిని ఇవాల్దీ సమాజం స్వీకరించదు. పాఠకులు స్వీకరించరు. పాఠకులు అలాంటి భ్రమల్లోంచి ఎప్పుడో బయటపడ్డారు. వాస్తవాన్ని అంగీకరిస్తారే తప్ప ఊహల్ని ఆహ్వానించలేరు.

ఈ నవలలో అక్కడక్కడ రచయిత్రి ఇన్ వాల్వ్ అయి జీవితం గురించి, సమాజం గురించి, డబ్బు విలువను గురించి చక్కటి వ్యాఖ్యానాలు చేశారు.

రాహుల్ కి మనోహర్ చెప్పే విషయాలు విలువైనగా భావించవచ్చు. మనోహర్ మాటల్లోనే...

“ఎప్పుడూ మనల్ని మనం మందలించుకోవాలి. అప్పుడే మనం సుఖంగా వుండగల్గుతాం. అప్పుడప్పుడూ మన అభిప్రాయాలను కూడా మార్చుకుంటూ మనం చేసే తప్పుల్ని సవరించుకోవాలి. అప్పుడే మనం ఈ రోజు కన్నా రేపటికి తెలివిగా తయారవుతాం. మన తప్పుల్ని మనం తెలుసుకోగలిగితే పశ్చాత్తాపపడటం అంటే ఏమిటో తెలుస్తుంది”

పరిస్థితులు ప్రతికూలించి ఒంటరిదై పోయిన మాధురిని అక్కకొడుకు చరణ్ ఎంతో ఆత్మీయంగా చేరదీసి ఇలా అంటాడు.

“చూడు పిన్నీ! గతాన్ని తలుచుకోవటమంత మూర్ఖత్వం మరోటి లేదు. ఇకపై మీరు గతంలా బ్రతకొద్దు. బ్రతకటానికి ఎన్నో మార్గాలున్నాయి. సమస్యనెప్పుడూ సమస్యలా చూడొద్దు! సమస్యలతో తల బరువెక్కినప్పుడే లక్ష్యాలు వుండతాయి. గమ్యం దూరంగా వుందని లక్ష్యాలను వదులు కోలేం కదా!”

ఇలా అనేక సన్నివేశాల్లో, సందర్భాల్లో రచయిత్రి వ్యాఖ్యానాలు ఆకట్టుకుంటాయి. అయినా సరే.. వాస్తవిక మూలాల్ని స్పృశించకుండా సామాజిక రుగ్గులకు చికిత్స చేయడం ఆకాశానికి నిచ్చినవేయడమే అవుతుంది. ఈ నవల సైజులోనూ, ముఖచిత్రంలో అదే కమర్షియల్ గానే కన్నుడుతుంది.

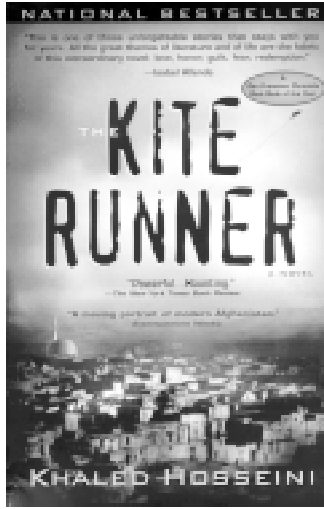
సరదాగా రాసే రచయితలంతా సీరియస్ అలోచించగలగాలి. గతాన్ని నేపథ్యంగా, పర్తమానాన్ని ఊతంగా చేసుకొని భవిష్యత్తులోకి దృష్టిని మళ్ళించగలగాలి.

నిశితదృష్టి చక్కటి భావనాశక్తిగల అంగులారి అంజనీదేవి రాబోయే నవలలో ఈ లక్ష్యాలను సాధించగలరన్న నమ్మకం కలుగుతుంది.

(నవల : నీకు నేనున్నా...., రచయిత : అంగులారి అంజనీదేవి, పుటలు : 204, వెల : రూ. 60/-, ప్రతులకు : శ్రీమతి అంగులారి అంజనీదేవి, పి.బి. ఆర్. కాంప్లెక్స్, హంటర్ రోడ్, హనుకొండ, వరంగల్)

 <p>ప్రస్నానా అభిచయ చోట్లు</p>		<p>ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ 1-1-187/1/3, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20, ఫోన్ : 27660013</p>		<p>రామకృష్ణ న్యూస్ ఏజెన్సీస్ అబిడ్స్, హైదరాబాద్. దాని పంపిణీ కేంద్రాలలో, ఇతర ప్రముఖ బుక్ షాపులలో</p>	
<p>27-19-14, యలమలవారి వీధి, నవరంగ్ ఇంటర్ దగ్గర, గవర్నర్ హిల్స్</p> <p>విజయవాడ-2 ఫోన్ : 2577533</p>	<p>సుందరయ్యభవన్, బాలాజీనగర్</p> <p>ఖమ్మం-507 001 ఫోన్ : 9490099349</p>	<p>140, ప్రకాశం రోడ్, తిరుపతి-517 502</p> <p>ఫోన్ : 2260017</p>	<p>6-2-250, బిజయటూన్ రోడ్, చౌరస్సెట్టి</p> <p>హన్మకొండ-506 001 ఫోన్ : 2544559</p>	<p>సుందరయ్యభవన్ సుభాష్ విగ్రహం(ఎదుట)</p> <p>నల్గొండ ఫోన్ : 230525</p>	<p>ఫోన్ నెం.10, మున్సిపల్ ఫౌండర్ కాంప్లెక్స్, ఆసీల్ మెట్ల బస్ స్టాప్, రామా టాకీస్ రోడ్</p> <p>విశాఖపట్నం ఫోన్ : 2716355</p>
		<p>బ్రాంచీలు</p>		<p>2/7, బ్రాడీపేట్</p> <p>గుంటూరు ఫోన్ : 2277336</p>	
<p>ఇంకా కావలసిన ఏజెంట్లు, సాహితీ మిత్రులు రాయండి</p>					

ఖలేద్ హుస్సేనీ రచించిన నవల 'ది కైట్ రన్నర్'

అంపశయ్య నవీన్

సాధారణంగా ఇంగ్లీషులో రచించబడే నవలల్లోని ఇతివృత్తం అమెరికాకో, ఇంగ్లాండ్కో, ఇండియాకో సంబంధించినదై ఉంటుంది. ఆప్టనిస్టాన్ లాంటి భారత్, పాకిస్తాన్, రష్యా దేశాల మధ్య ఉన్న పర్వతాలతో నిండిన దేశాన్ని గురించి చెప్పే నవలలు ఇంచుమించు లేవనే చెప్పాలి. అయితే ఇటీవలనే అంటే 2004లో ఖలేద్ హుస్సేనీ రచించిన 'ది కైట్ రన్నర్' అనే నవల లక్షల మంది పాఠకులని ఆకర్షించి చాలాకాలం బెస్ట్ సెల్లర్స్ లిస్టులో చేరి పోయింది. ఈ నవలలో ఆప్టనిస్టాన్ దేశమే కథా కేంద్రంగా ఉంటుంది, ఈ నవలను రచించిన ఖలేద్ హుస్సేనీ కూడా ఆప్టనిస్టాన్ దేశానికి చెందినవాడే అయినప్పటికీ ఒక నవలాకారుడుగా ప్రఖ్యాతి పొందాక అమెరికాలో స్థిరపడ్డాడు.

ఆప్టనిస్టాన్ దేశం చాలాకాలంగా అంతర్జాతీయ వార్తల్లో కెక్కుతూనే ఉంది.

ప్రాచీన కాలం నుండి ఇప్పటి వరకు భారతదేశం మీదకు దండయాత్రలు చేయడానికి వచ్చిన అలెగ్జాండర్ నుండి బాబర్, నాదిర్షాహ్ వరకు - అందరూ ఆప్టనిస్టాన్ గుండా కైబర్ కనుమను దాటి భారతదేశంలో ప్రవేశించినవాళ్ళే.

1973 వరకు ఆప్టనిస్టాన్లో రాజుల పరిపాలనే సాగింది. 1973లో రాజు మొహమ్మద్ జాహిర్ ను గద్దె దించి అహ్మద్ షా అమానుల్లాఖాన్ ఆప్టనిస్టాన్ ను రిపబ్లిక్ గా ప్రకటించాడు. అయితే ప్రజాస్వామ్యం అనేది ఈ దేశంలో యేనాడూ స్థిరపడలేదు. 1978లో నూర్ అహ్మద్ తరకీ నాయకత్వంలో కమ్యూనిస్టులు అధికారం చేపట్టారు. హాఫీజుల్లా అమీన్ అనే నాయకుడు తరకీ కులద్రోసి తన ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించాడు. ఆ తర్వాత మేజర్ జనరల్ నజీబుల్లా ఆప్టనిస్టాన్లో మొట్టమొదటిసారిగా కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించాడు. ఈ నజీబుల్లా కోరిక మేరకు 1979లో అప్పటి సోవియట్ యూనియన్ ని పరిపాలిస్తున్న కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం ఆప్టనిస్టాన్లోకి తన సైన్యాన్ని పంపించింది. ఇలా కమ్యూనిస్టులు ఆప్టనిస్టాన్లో ప్రవేశించడంతో అమెరికా ఆ ప్రభుత్వాన్ని కూల్చివేసే ప్రయత్నాలు ప్రారంభించింది. తాలిబాన్లు అనే ముస్లిం మతోన్మాదులకు సహాయం చేసే వాళ్ళను పెంచి పోషించటం మొదలెట్టింది. ఇదివరకు వియత్నాంలో అమెరికా సేనలకు ఎలాంటి పరాభవం జరిగిందో ఆప్టనిస్టాన్లో రష్యా సేనలకూడా అలాంటి పరాభవమే ఎదురవుతుందని రాజకీయ పరిశీలకులు భావించారు. అలాగే

జరిగింది కూడా. తొంభైలలో ఆప్టనిస్టాన్ నుండి రష్యా తన సేనలను ఉపసంహరించుకోవలసి వచ్చింది. దాంతో నజీబుల్లా ప్రభుత్వం కూలిపోయి తాలిబాన్లు అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్నారు. ఆల్ ఖైదా అమెరికాలోని డబ్ల్యు.టి.ఓ. టవర్స్ ని కూల్చేయడం (సెప్టెంబర్, 11), ఆల్ ఖైదా నాయకుడు ఒసామా బిన్ లాడెన్ ఆప్టనిస్టాన్లోనే తలదాచుకున్నాడని భావించిన అమెరికా ప్రభుత్వం ఆప్టనిస్టాన్ మీద దాడి చేసి తాలిబాన్ల ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసింది. కర్ణాట ప్రభుత్వాన్ని ముందుకు తెచ్చింది.

ఆప్టనిస్టాన్లో జరిగిన ఈ పరిణామాలన్నింటినీ నేపథ్యంగా తీసుకొని ఖలేద్ హుస్సేనీ ఈ 'కైట్ రన్నర్' అనే నవలను రచించాడు.

ఆప్టనిస్టాన్ రాజధాని కాబూల్ నగరం ఈ నవలకు కథా కేంద్రం. అమీర్ అనే యువకుడు ఈ నవలలోని కథను 'నేను' అంటూ ఉత్తమ పురుషలో చెబుతాడు.

అమీర్ కాబూల్లోని ఉన్నత వర్గానికి చెందిన కుటుంబంలో జన్మిస్తాడు. అమీర్ తండ్రికి రాజవంశీయులతో సంబంధాలుంటాయి. రాజప్రసాదంలాంటి పెద్ద భవనం, బోల్డు ఆస్తిపాస్తులూ ఉంటాయి. అతనికి అలీ అనే అత్యంత విశ్వాసపాత్రుడైన సేవకుడు కూడా ఉంటాడు. వాళ్ళింట్లో ఉన్న అప్పట్ హౌస్లో అలీ కుటుంబం నివసిస్తుంటుంది. అలీ కొడుకు హసన్, మనకీ కథ చెబుతున్న అమీర్ ఒకే వయస్సు వాళ్ళు కావడం వల్ల ఇద్దరి మధ్య చక్కని స్నేహం ఏర్పడుతుంది. హసన్ ను అమీర్ తన స్నేహితుడుగానే భావిస్తాడు తప్ప సేవకుడుగా భావించడు.

హసన్ కు పతంగులను ఎగుర వేయడంలో మంచి నేర్పు ఉంటుంది. అమీర్, హసన్ లు కలిసి కాబూల్లో జరిగే పతంగుల పోటీల్లో పాల్గొంటారు. ఆ పోటీల్లో అమీర్ నెంబర్ వన్ గా విజయం సాధించడానికి హసన్ చాలా సహాయం చేస్తాడు. హసన్ కు వడిసెలను రువ్వడంలో కూడా మంచి ప్రావీణ్యం ఉంటుంది.

అమీర్, హసన్ లు స్నేహితులుగా కాబూల్లో తిరుగుతుండటాన్ని చూసిన 'ఆసిఫ్' అనేవాడు వాళ్ళిద్దర్ని విడగొట్టడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

ఈ ఆసిఫ్ అనేవాడు మిలటరీలో పనిచేసే ఒక ఆఫీసర్ కొడుకు. ఒకసారి ఈ

ఆసిఫ్ కు అమీర్, హాసన్ లు ఎదురవుతారు. నువ్వీ హజరాగాడితో స్నేహం చేయడమేమిటని అమీర్ ను నిలదీస్తాడు. ఆప్టనిస్తాన్ లో ఫస్ట్ క్లాస్ - వీళ్ళనే పరాన్న అని కూడా అంటారు. ముస్లిమ్ లోని ఒక తెగను చాలా ఉన్నత పర్యానికి చెందినదిగా భావిస్తారు. వీళ్ళంతా సున్నీలు. 'హజారాలు' అనే మరో తెగకు చెందిన ముస్లింలను అధమ పర్యానికి చెందిన వాళ్ళుగా భావిస్తారు. ఈ హజారాలు షియాలు, ఫస్ట్ క్లాస్ హజారాలను అనుక్షణం అవమానిస్తూ వాళ్ళను పట్టణానికి దూరంగా తరిమేసి 'హజారియెట్'లు అనే పేదరికం తాండవించే కాలనీల్లో నివసించేలా చేస్తుంటారు. 'ఫస్ట్ క్లాస్ పర్యానికి చెందిన నువ్వు ఈ హజారాగాడితో ఎలా ఫ్రెండ్ షిప్ చేస్తున్నావని అమీర్ ను నిలదీసిన ఆసిఫ్ హాసన్ ను అవమానించి అతన్ని కొట్టే ప్రయత్నం చేస్తాడు ఆసిఫ్. అమీర్ తనకెంతో ఆత్మీయుడైన హాసన్ ను ఆసిఫ్ బారినండి రక్షించే ప్రయత్నం చేయకుండా మెదలకుండా ఉండిపోతాడు. హాసన్ తన దగ్గరున్న వడిసెల సహాయంతో తనను తాను రక్షించుకొని ఆసిఫ్ బారి నుండి తప్పించుకోగల్గుతాడు. ఈ సంఘటన జరిగినప్పటి నుండి అమీర్, హాసన్ మధ్య దూరం పెరిగిపోతుంది. హజారాలతో స్నేహం చేయకూడదని, ఎలాగైనా తను హాసన్ ను వదిలించుకోవాలని అమీర్ అనుకుంటారు. ఇలా హాసన్ అనేవాడు 'హజారా' అనీ, కాబట్టి అతన్ని మనతో కలుపుకోవడానికి వీల్లేదని, అతనితో స్నేహం చేస్తే తనకు ఆసిఫ్ లాంటి వాళ్ళతో చాలా సమస్యలేర్పడతాయని భావించిన అమీర్ హాసన్ కు క్రమంగా దూరమై పోతాడు. హాసన్ చెయ్యని దొంగతనాన్ని కూడా హాసన్ మీదకు అమీర్ తోసేస్తాడు. ఎంతో స్నేహంగా ఉంటున్న వీళ్ళిద్దరి మధ్య పెరుగుతున్న దూరాన్ని చూసి అమీర్ తండ్రి చాలా బాధపడ్తాడు. అమీర్

తండ్రి హాసన్నూ హాసన్ తండ్రి అలీని వీళ్ళు హజారాలు, కాబట్టి వీళ్ళు మనతో సమానులు కారు అన్న ధృష్టితో ఎప్పుడూ చూడడు. ఈలోగా ఆప్టనిస్తాన్ లో రాజకీయ పరమైన చాలా మార్పులు జరుగుతాయి. రాచరికం అంతరించడం, రిపబ్లిక్ గా ఏర్పడటం, ప్రభుత్వాలు కూలిపోవడం, సోవియట్ యూనియన్ సైన్యాలు ప్రవేశించడం మొదలైన పరిణామాల కారణంగా చాలామంది ఆప్టన్ లు పక్క దేశమైన పాకిస్తాన్ లోకి కాందిశీకులుగా ప్రవేశిస్తారు. అమీర్ కుటుంబం కూడా అంటే అమీర్, అతని తండ్రి పాకిస్తాన్ కు వెళ్ళి అక్కణ్ణుంచి అమెరికాకు వెళ్ళిపోతాడు. అమీర్ అమెరికాలో మొదట్లో చాలా కష్టాలు పడి తర్వాత ఒక రచయితగా స్థిరపడ్డాడు. సారయా అనే ఆమె ప్రేమలో పడి ఆమెను పెళ్ళి చేసుకుంటాడు. అమీర్ తండ్రికి క్యాన్సర్ వ్యాధి సోకి చనిపోతాడు. రహీంఖాన్ అనే అమీర్ తండ్రి స్నేహితుడు అమెరికాలో ఉన్న అమీర్ కు నువ్వు వెంటనే ఒకసారి పాకిస్తాన్ లోని బెలాచిస్తాన్ లో ఉన్న తన దగ్గరకొచ్చి కలుసుకోవాలని ఫోన్ చేస్తాడు. దాంతో అమీర్ వచ్చి రహీంఖాన్ ను కలుసుకుంటాడు. రహీంఖాన్ ద్వారా అమీర్ కు చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయాలు తెలుస్తాయి. అలీ భార్యకూ, అమీర్ తండ్రికి పుట్టినవాడే హాసన్ అనీ, అతడు తన అన్నేనని తెలుసుకొని అమీర్ చాలా సిగ్గుపడ్డాడు. తనకోసం ఎంతో త్యాగం చేసిన హాసన్ కు తనెంతో అన్యాయం చేశానని పశ్చాత్తాపంతో క్రుంగిపోతాడు. ఆప్టనిస్తాన్ ను తాలిబాన్లు అనే మతోన్మాదులు ఆక్రమించారనీ, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యాన్ని పూర్తిగా రద్దు చేసి అత్యంత నిరంకుశంగా పరిపాలిస్తున్నారని అమీర్ కు రహీంఖాన్ చెబుతాడు. స్త్రీలను చదువు కోనివ్వడం లేదనీ, ఉద్యోగాలు చేయనీయడం లేదనీ, టెలివిజన్లనూ, వత్రికలను నిషేధించారనీ, హజారాలు అనే తెగవాళ్ళను అత్యంత క్రూరంగా - పూర్వం హిట్లర్ యూదులను కాన్సంట్రేషన్ క్యాంపుల్లో నిర్బంధించి చంపేసినట్లుగా హింసిస్తున్నారని రహీంఖాన్ అమీర్ కు తాలిబాన్ల దుర్మార్గ నిరంకుశ పరిపాలనను గూర్చి చెబుతాడు. హాసన్ ను తాలిబాన్లు చంపేశారనీ, హాసన్ కు ప్రోహరాబ్ అనే ఓ కొడుకున్నాడనీ, నువ్వెలాగైనా ఆప్టనిస్తాన్ కు వెళ్ళి హాసన్ కొడుకు

ప్రోహరాబ్ ను రక్షించి తీసుకురావాలనీ, ప్రోహరాబ్ ను నీవెంట అమెరికాకు తీసుకెళ్ళి నువ్వే పెంచుకోవాలని రహీంఖాన్ అమీర్ కు నచ్చచెబుతాడు. ఒకప్పుడు తనకు అత్యంత సన్నిహితుడైన హాసన్ తన కోసం చేసిన త్యాగాలను గుర్తు చేసుకొని అతని రుణాన్ని తీర్చుకోవడానికి తను అల్లకల్లోలంగా మారిపోయిన ఆప్టనిస్తాన్ కు వెళ్ళి ప్రోహరాబ్ ను రక్షించి తనవెంట తీసుకు రావాలని అమీర్ నిర్ణయించుకుంటాడు. తాలిబాన్ల అధీనంలో ఉన్న ఆప్టనిస్తాన్ లోకి వెళ్ళడమంటే తన ప్రాణాన్ని ఫణంగా పెట్టడమేనని అమీర్ కు తెలుసు. అయినా అమీర్ ఫరీద్ అనే ఓ టాక్సీ డ్రైవర్ సహాయంతో ఆప్టనిస్తాన్ లో ప్రవేశించి, కాబూల్ కు వెళ్ళి అక్కడి హజారాల కాన్సంట్రేటెడ్ క్యాంపులో ఉన్న హాసన్ కొడుకు ప్రోహరాబ్ ను రక్షించి పాకిస్తాన్ కు తీసుకొని రాగలుగుతాడు. ఈ ప్రయత్నంలో అమీర్ కు ఇంచుమించు ప్రాణాలు పోగొట్టుకున్నంత పనవుతుంది. పాకిస్తాన్ కొచ్చాక ప్రోహరాబ్ ను తనతో అమెరికాకు తీసుకెళ్ళడానికి 'వీసా', 'పాస్ పోర్టు'కు సంబంధించిన సమస్య లెదురవుతాయి. వీటిని సన్నిటిని అధిగమించి అమీర్ తన స్నేహితుడి కుమారుడ్ని తాలిబాన్ల నుండి రక్షించి అమెరికాకు తీసుకెళ్ళడం - విల్లలు లేని ఆ అమీర్ దంపతులు ప్రోహరాబ్ ను దత్తత తీసుకోవడంతో కైట్ రన్నర్ నవల సమాప్తమవుతుంది. ఈ నవల మనల్ని వేగంగా చదివిస్తుంది. సల్యాన్ రష్మీలా కథను అనేక మెలికలతో, మలుపులతో ఫ్లాష్ బ్యాక్స్ తో చెప్పడం కాకుండా ఖలేద్ హుస్సేన్ సూటిగా చెబుతాడు. ఆప్టనిస్తాన్ దేశ చరిత్రనూ, తాలిబాన్ల దుష్ట పరిపాలనను గూర్చి తెలుసుకోవాలన్న ఆసక్తి ఉన్నవాళ్ళందరూ ఈ నవలను చదివి తీరాలి. అలాగే ముస్లింలలో ఉన్న షియా, సున్నీ విభేదాలు, ఫస్ట్ క్లాస్ ఉన్నత పర్గాలవారనీ, హజారాలు అధమ పర్గాల వారనీ భావించే ఉన్నత పర్గాల వారి పుణ్యదల మనస్తత్వాలను అర్థం చేసుకోవడానికూడా ఈ నవలను చదవాలి. ఇటీవలి ఆప్టనిస్తాన్ దేశ చరిత్రనంతా ఈ నవలలో నిక్షిప్తం చేస్తూ ఎంతో ఆసక్తికరంగా ఈ నవలను రూపొందించిన రచయిత ఖలేద్ హుస్సేన్ అభినందనీయుడు.

సాహిత్య ప్రస్థానం	
అడ్వర్టయిజ్ మెంట్ టారిఫ్	
కలర్	
టైటిల్ బ్యాక్	రు. 15000
టైటిల్ ఇన్నర్	రు. 12000
లోపలి పేజీ	రు. 10000

'ఎగిలివారంగ' మేల్కొంటే బతుకే ఎలుగైతది

అనుభవాల సిరసు తన కలంల నిండ నింపి కాంతుతమ్మీద అలుకుతున్న పొన్నాల కవితవం అనేక పుర్రెల ఆలోచనలు పుడాయి. పర్రెలు పెట్టిన సమాజ దురాగతాలను పూడుస్తయ్, సామాజిక మార్పు కోసం సిర్రా సిటికే దప్పుమీద ఏగితే, అన్యాయాల్ని ఎర్కజేసిన కేకలు యిన్న సమాజం 'ఎగిలివారంగ' క్యాళికి వాస్తే కొత్త బతుకు సురువైతది. కరువైన పరువు నెత్తికెక్కుతది. మనిషిని మనిషిగాజూస్తది.

సిద్దెంకి యాదగిల

నిత్య జీవితమన్నాక రోజూ ఎగిలివారంగా మేల్కొన్నాల్సిందే. పొన్నాల బాలయ్య గారు తన కవితలన్నింటిని రాసిపోసిన పుస్తకం 'ఎగిలివారంగ' పొన్నాల బాలయ్య గారితోటి సోపతి అయ్యల్లటిదిగాదు సిద్దిపేట్ల డిగ్రీ నడుపుతున్నప్పుడు దరువు కళాబృందం సోపతిగాడు. గప్పుడు ఐనే, నేను, దరువు ఎల్లన్న కైతలు రాసేటోల్లము. ఒకలు రాసిన కవితలను ఒక్కొక్కలం సూసుకుంట అన్నా... ఎంత మంచిగా రాసినవే. ఏహే... ఊకో అనుకునేటోల్లం. మేం రాసే కైతలు అనాటి రోజుల్లోనైనా ఆకలి బాధలు, సదువు కోవాలనే ఆరాటం, బతుకు తిప్పల, అడగడుగున ఎదురయ్యే అవమానం... లాంటివే మా కవితా వస్తువులు. గట్ల రాయంగా రాయంగా ఎల్లే ఎతలన్ని ఒక దగ్గరపోస్తే ఎగిలివారంగ లేసినట్లుండు గండుకే గావొచ్చు బాలన్న కైతలకు 'ఎగిలివారంగ' పురుడుజేసిండు అన్నవొయి జూస్తే మాదిగిండ్ల యెనుకట మన గుడిసే గిట్టేదండెరా అని మా నాయనవ్వ సెప్పింది. గుడిసైతేంది బిడ్డా.... గుణం మంచిగుండాల గని అని అన్నది. నాకనిపించింది అపుడు బాలన్న కవితలు అన్ని గుణమున్నవి. అవి చదువుతుంటే దళితుల బాధలు అవ్వకష్టం, బహుజనుల ఇష్టం, గ్లోబలైజేషన్, మానవత్వం

లేని మనువాదాన్ని ఖండిస్తూ, మన వాదాన్ని పెంచాలని విపరిస్తున్నాడు. పొన్నాల బాలయ్య గారి పసితనం తిప్పలతోనే సురువు అయింది. చిన్నప్పటి నుంచి అడగడుగున సమస్యల విషవలయంలో యిరుక్కుపోయిన బాధల బతుకులో తండ్రి లేకపోవడం వలన 'అయ్యా' అనే పిలుపుకు నోచుకోలేక పోయానంటాడు. సమస్యలల్ల పుట్టి, సమస్యలతోనే పెరిగినందుకు సామాజిక సమస్యలే బాలన్నకు ఊతమందించి, కవితలు రాయడానికి పురికొలిపాయి. బాధల బతుకుల వెతలను చిత్రీకరించిన ఆయన సిరాచుక్కల ద్వారా సమాజాన్ని చక్కని ఆలోచనలతో సంస్కరించాలనే తపన, అన్యాయాన్ని ఎదురిస్తూనే బాధలను భరించిన, మనస్తత్వంలోంచి బాధను అనుభవించి రాసిన కవితవం 'ఎగిలివారంగ'. 'ఎగిలివారంగ' కవితలో తన అయ్యవ్వ యిచ్చిన ఆస్తులు ఆకలి బాధలు కలగల్గిన బతుకునకు ఎప్పటికీ కరిగిపోని 'అగ్గి సెగలు ఆగని మంటలు/యేతలు దీరంగా..../ఎగిలివారంగ పాటలు/నా అయ్యవ్వ నాకిచ్చిన ఆస్తులు. అంటూ తను బతుకెల్లడిసిన బాధల్ని వివరిస్తాడు. తెలంగాణా సంప్రదాయ పండుగ 'బతుకమ్మ' పండుగ గురించి అందరు పండుగ

మోజుల వుంటే నేను పసుల గాస్త వుంటే అనుకుంటూ ఇప్పటికీ బడికి రాక బాయికాడికి, గొర్లకాడికి పోతూ పండుగకు పబ్బానికి నోసుకోని (డ్రాపాట్స్) బడి బయటి బాలల బతుకును అనుభవించి ఆవిప్పురించాడు. సమాజం గురించి నాకేంది. ఎవరి బాధలు వాళ్లయి సమాజం పట్ల ఉదాసీనంగా ఉండేటోల్లకు తన కుటుంబం, తన జీవితం తప్ప సామాజిక ఆలోచనలు లేని వారి గురించి దెప్పి పొడుస్తూ 'చదువు సంధ్యలున్నవాన్ని' సర్కారు జీతగాన్ని / నాకేమిటని ఎవడన్నా / నాలుకలు కోయబడుతాయి. అని వ్యక్తీకరిస్తాడు. కలలు కంటున్నామనే కవితలో ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీలందరం ఎమైతున్నమ్. మమ్ములమేం పాలించుకుంటామంటూ 'కలలు కంటున్నాం/అశోకునిరాజ్యం/ అహింసా రాజ్యం..../ అందరికీ విలువల రాజ్యం మంటూ మనుషులందరికి ఒకే విలువ సమాన స్థాయిలో ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తాడు. భారతదేశంలో బహుజనులకు సమసమాజము కోసం పాటుపడిన మేధావి గూర్చి రాస్తూ " కనులు తెరిపించే కాంతి ఒకటి వచ్చింది/ అంబేద్కర్ ఆ కాంతి! 'అభినవ చైతన్య' మూర్తి" అంటూ అంబేద్కర్ విసిష్టతను వివరిస్తాడు. మాదిగ బతుకును అనుభవించి రాసిన బాలయ్యగారు కుట్రలు, కుతంత్రాల మధ్య మాదిగ జాతి తన ఆస్తిత్వాన్ని కోల్పోయిందని ఆర్థంగా వివరిస్తాడు. 'ఆయం' కవితలో.... మాదిగ పని తనాన్ని మాదిగ డప్పు ప్రశస్తిన్నాన్ని వివరిస్తాడు. 'ఆయం గుంజుకొని మాగాయంల పొడిసిండ్రు/ ఆరుబయట చిండ్రు!/ అంటరానోన్ని జేసిండ్రు...' అంటూ సేవ చేయించుకుంటూనే ముట్టుడుతోటి దూరంగొట్టిన మనుషులను నిందిస్తాడు. ఇదే కోవకు చెందిన "డప్పు దండోరా!" కవితలో 'ఉప్పా! నీ శక్తి బహుగొప్ప / ధంధం మోగావంటే నిప్పే!' అంటూ డప్పు యొక్క గొప్పతనాన్ని అక్షరాలతో చాటింపు చేస్తూ డప్పుకొక సలహాయిస్తాడు అదే మంటే 'సాటి మనిషిగా చూసేవరకు / అన్నదమ్ముల వలె ఐక్యంగా వుండే వరకు/ మహాశక్తిగా మాకు విముక్తిగా/ డప్పా మోగు.... ధంధం దండోరా...గా .' అంటూ

ఈ కంప్యూటర్ యుగంలోను ఏమిటీ కులవ్యవస్థ, కులాల పేరున మతాల పేరున జరిగే మారణహోమం ఎందుకు అని ప్రశ్నిస్తాడు కవి. 'మతకలహాలను మాన్పగ/ మానవత్వం నింపగ/ పదండి ముందుకు/ భావిభారత నిర్మాణానికై...' అంటూ నవభారత నిర్మాణానికి అడ్డుపడుతున్న కులాల కుళ్లు, మతాల ముండ్లను పెరికేసి అభివృద్ధితో ముందుకు వెళ్తాం పద అంటున్నాడు. అశేష భారతీయులను పిలుస్తున్నా పిలుపును వినికూడా రాననే మనువాద మత్తుల్ని 'కలం పట్టి కవిత రాయగలను కత్తి పట్టి కదన మొనర్చగలను/ గజమెత్తి గవ్యం చూపగలను' అంటూ ఆత్మస్థైర్యంతో మనసు బాధన పెకిలిస్తున్నాడు. అయినప్పటికీ రాకుంటే నా వాళ్లు కదిలితే నీవు ఒంటరివి అవుతావు అనే చురుకు తగిలిస్తాడు. 'ఒంటరిడా...' కవితలో 'అలోచించి ఓటేయన్నా కవిత ద్వారా ఓటు విలువను వివరిస్తూనే 'ఎర్రకోటను ఏలేటోల్లం' అన్న కవితలో 'శిరస్సు తెగిన శంబుకులం/ వేలు కోయబడిన ఏకలవ్యులం/ రాజ్యాంగాన్ని రాసికోల్లం/ ఎర్రకోటను ఏలేటోల్లం' అంటూ బహుజన రాజ్యం కోసం అక్షరాల బాటను వేస్తున్నాడు. ఎన్నటికై ఏలుకో ఈ దేశాన్ని. ప్రత్యేక తెలంగాణ కోసం స్పష్టమైన వైఖరితో పొన్నాల బాలయ్య గారున్నారు. తెలంగాణ సాంస్కృతిక రాజకీయ వారసత్వ సంపదను కొనియాడుతూ, ఇప్పుడు సృశాసన పల్లెలుగా తెలంగాణ మారి పోయిందంటూ... 'తల్లి తెలంగాణ' కవితలో 'దొంగల దోచిన నగలు/ అస్తిత్వం కోల్పోయి/ పరామి పాలనలో / బతికిచెడ్డ తల్లి తెలంగాణ' అంటూ బహుగా బతికి తెలంగాణ బతుకు చితికిపోయింది. అని బాధపడుతున్నాడు.

పొన్నాల బాలయ్య గారు గ్లోబలైజేషన్ గూర్చి రాస్తూ 'పల్లెలో పాకుతుంది/ సంస్కృతిని సంపుతుంది/ బానిసలను జేత్తంది/ భారతాన్నే మింగుతుందంటూ గ్లోబలైజేషన్ విష సంస్కృతిని వివరిస్తాడు. సంక్షేమ హాస్టళ్ళలో క్షామం విరగబాస్తుందని, కేటాయిం చే బడ్జెట్ సరిగ్ ఖర్చు చేయక, హాస్టల్ల సంకలకు, గజ్జల్లకు గోకుడు తగిలినట్లు లుకలక పుండ్ల తీరుగ కవునుతున్న సీములెక్క కనబడుతున్నయని తన ఆవేదన వెలిబుచ్చుతూ హాస్టల్ జీవితాన్ని మన కళ్ల ముందు చూపుతూ 'తరాలు మారుతున్న మా రాత మారని/ బావిభారత పౌరులం/ పూలే, పెరియార్, నారాయణగురు, అంబేద్కర్ బిడ్డలం' అంటాడు.

'మానం మొండిచింతల/ మొద్దయింది' అంటూ అత్యాచారాలకు చిద్రవైన బతుకుల్ని ఆవిష్కరిస్తాడు. 'ఆత్మహత్యలు' కవితలో ఒరిగిపోతూన్న రైతులు, చేనేత కార్మికుల గురించి చెబుతు బాధ పడుతున్నాడు.

తన గురించి చెప్పుకున్న పొన్నాల బాలయ్యగారు 'నేనంటే మంటనే' అని పరిచయం చేసుకుంటాడు. 'అక్షరాల తూటనే ఊరిబయట గుడిసేనేని, అనంత విశ్వం అగ్నిగోళం నేనొక నిప్పుకణం అని తెలుపుకుంటాడూ నేను ఊరిబయట ఉన్నప్పటికీ అన్యాయాన్ని ఎదురించే వాడిని, చైతన్యపు మంటకు, పేలుడుకు ఉపయోగపడే తూటనే అని అంటున్నాడు... అందుకే తానంటాడు 'శక్తిని పుట్టిస్తా...' "సామాన్యుడి వెదడం నుండి/ సరళ పదాలతో సందేశంనాది" అంటూ సామాజిక చైతన్యం కోసం సామాన్య మానవున్నే ఆదర్శంగా తీసుకొంటానంటున్నాడు.

'నీతిని నిజాయితీని/వారసత్వాన్ని/ సజీవంగా నిలిపే శిల్పిని' అంటూ మానవతా విలువలు కరుగుతున్న సమయం నా శక్తి ఉన్నంత వరకు ఉపయోగించి సమాజానికి ఉపయోగపడుతానని అంటాడు. పొన్నాల బాలయ్య, అంబేద్కరిజాన్ని అమ్ముకొని బ్రతికే... దళిత నాయకులారా! కళ్లు తెరవండి సమాజ మార్పుకై సంసారి పై సహకరించుమంటాడు.

బాలయ్య గారు రాసిన కవితలలో అంత్యానుప్రాస అలంకారం ఎక్కువగా ఉంటున్నది. అది లేకుండా చూసుకోవాలి. కవిత్యానికి ముగింపు అనేది పరిపూర్ణం. విషయాన్ని వివరించుకుంటూ పోతూనే ఉంటే సమస్య సాధించడంలో, నూచించే పరిష్కరించడంలో ముగింపు ఉండాలి. అలా 'వర్షం', గ్లోబలైజేషన్, అత్యాచారాలు... ఇంకొన్ని కవితలు వున్నాయి. వీటికి తగినంత ముగింపు లేదు. పోల్చటంలో కొంత సామ్యముంటేనే కవిత బలంగా ఉంటుంది. 'విశ్వమొక అగ్నిగోళం నేనొక నిప్పుకణం' అంటాడు. విశ్వం మొత్తం అగ్ని గోళంగా లేదు ఒక సూర్యుడు తప్ప. ఉష్ణ గ్రహాలు, శీతల గ్రహాలు, మానవ నివాసయోగ్య గ్రహం ఉన్నాయి. అంతా అగ్నియని అంటే మనుషులే ఉండరు. అంతా అగ్ని ఉన్నప్పుడు నీవు నిప్పుకణానివే నిప్పులేనిచోట నిప్పు వెలిగిస్తే చీకటి పారిపోతూంది. అజ్ఞానమనే అంధకార

చీకటిని పారదోలే వెలుగు కావలనే కోణంలో పొంతన ఉండాలి. ఈ దేశ రాష్ట్రపతి ప్రథమ పౌరుడైనా ఈ దేశసేవకుదే. 'చెత్తనుండి శక్తిపుట్టిస్తా'లో సమసమాజానికి చప్రాసినై సేవ చేస్తా అనడంకంటే నా ఊపిరి ఉన్నంతవరకు పోరాడుతా అంటే బాగుండేది. 'అవ్వజూపిన తొవ్వ' అనే కవితలో 'అవ్వజెప్పిన బాటలోనే నడిసిన' అని అన్నాడు. కొంతవరకే సమీప, సరియైన అర్థం వస్తుంది. ఇప్పటికీ అవ్వజెప్పిన బాటలోనే నడుస్తున్న' అని అంటే ఇంకా బాగుండేది.

బాలయ్య గారు అద్భుతమైన తెలంగాణ యాసలో కవిత్యం రాస్తున్నాడు. తెలంగాణ పల్లెల్ల మాట్లాడే భాష, నిరక్షరాస్యుల మాటల్ని అక్షరాలుగా అల్లుతున్న కైతలు అగ్రవర్ణ ముసుగులో మరీ గింత హీనంగ ఉంటాయా? అనుకునేటోల్లకు గూటంగుద్దే యిద్దే నేర్పినోల్లం సెవ్వంగయినాలో, అర్థంగాకపోతే స్థాయికి దిగి అర్థం జేసుకోవాలేగాని కరీంనగర్, మెదక్, వరంగల్ మాండలికల యాస భాషేనా? అని ఎక్కిరిస్తే షెక్కిలు వట్టి షేరుగుద్దుతం, జరజాగర్తగ మాట్లాడుండీ. జాగ్రత్తగా యిమరస చేయుండీ.

బాలయ్యను వెంచుకోవాలే ఎందుకంటే హింది పండితుడైనా తెలుగులో, తన యాసలో అచ్చరాలు అల్లుతున్నాడు. 96లో రాసిన కవితలకు, 2007 రాసిన కవితలకు ఎంతో పరివర్తన ఉన్నది.

కవి అన్నవాడు నిత్య అధ్యయనం చేసినపుడు నిజం ఎలుగెత్తినపుడు విలువ వుంటది. సాహిత్యం విలువ జాగ్ ఉంటది. బాలయ్య గారు అధ్యయనం చేయాలి. ఎవరు ఎన్ని రకాలుగా విమర్శించినా ఆయన చెప్పినట్లు " అదిరేది లేదు బెదిరేది లేదు/ ఆశయ సాధన వదిలేది లేదు" అలా ముందుకు దూసుకుపోవాలి. సాహిత్యపు పంటను శాతనైనకాడికి దున్నాలి. అలా కృషి చేసినపుడు తప్పకుండా తన లక్ష్యాన్ని చేరుకుంటాడు.

అనుభవాల సీరను తన కలంల నిండ నింపి కావితమీద అలుకుతున్న పొన్నాల కవిత్యం అనేక పుర్రెల ఆలోచనలు వుడ్డయి. పర్రెలు పెట్టిన సమాజ దురాగతాలను పూడుస్తూ, సామాజిక మార్పు కోసం సిర్రా సిటికే దప్పుమీద ఏగితే, అన్యాయాల్ని ఎర్రజేసిన కేకలు యిన్న నమాజం 'ఎగిలివారంగ' క్యాలికి వాస్తే కొత్త బతుకు సురువైతది. కరువైన పరువు నెత్తికెక్కుతది. మనిషిని మనిషిగాజూస్తది.

హిరోషిమా హైకూలు

When the atomic bomb was dropped on Hiroshima, Mr. Shigemoto was working as a mobilised student about 2500 meters north of the blast centre. He was 15 years old and lucky to escape being burned by being in the shadow of a structure. Half of the children in his school were not so lucky. He began to write Hiroshima haiku in Japanese and English at the age of 55. In those days few Japanese haiku poets wrote Hiroshima haiku. In 1995 he published the anthology My Haiku of Hiroshima. In 2005 he published Volume II of the same title. He believes the shortness of the 17 syllable form can be very profound.

వికృతరూపులయిన అసంఖ్యాక జనం నగరం నడిబొడ్డు నుంచి శివార్ల వేపు, నదీ ప్రాంతం వేపు కుప్పతెప్పలుగా రావడం చూసాను. వారి చర్మం దేహాల నుంచి విడివడి వదులుగా వేలాడుతుంది. టాయిలెట్ పేపర్ల చీతులు బారచాపి నడుస్తున్నారు. వారు ఎక్కడ ఈ వదులు చర్మం ఒక అవయవాన్నించి మరో అవయవానికి అంటుకుంటే దేమోనన్న భయంతో. గాయపడినవారు తీవ్ర ఉష్ణోగ్రతలు, అణు ధార్మికత దుష్ప్రభావం తట్టుకోలేక నదిలోకి దూకుతున్నారు. ఓపిక లేని వారు, తీవ్ర గాయాల పాలయిన వారు ఎక్కడివారక్కడే పడివున్నారు. వారి గాయాల్లో క్రిములు కదులుతున్నాయి” అని జ్ఞాపకం చేసుకునే షిగెమోటో ఇంకా ఇలా వివరిస్తాడు.

“అణుబాంబు దాడి జరిగిన అయిదో రోజున, తిరిగి ఒక స్నేహితుడితో హిరోషిమా నగరంలో అడుగు పెట్టాడు. అన్ని ప్రధాన రహదారుల్లో, నదీ తీరమంతటా ఎక్కడ చూసినా కళేబరాలే. తేలుతున్నాయి నదిలో. చేపలు ఈదుతున్నాయి. కానీ మనుషులు చనిపోయినారు.”

అని చెప్పే షిగెమోటో వస్తుతః కవి కాడు. తన తండ్రి ప్రోద్బలంతో, ఆనాటి జపాన్ లో శత్రువు భాషగా పరిగణింపబడుతూ ఆంగ్లభాషలో విద్యాధ్యయనం పెద్దగా ప్రోత్సహించబడని కాలంలో, ఈయన ఆంగ్లంలో పెద్ద చదువులు చదువుకుని, ఆంగ్ల ఆధ్యాపకుడుగా పనిచేసాడు.

“ఆంగ్లం నేర్చుకుంటేనే లోకంలో ఏం జరుగుతున్నదీ నీకు తెలుస్తుంది” అంటూ తనకు ఎంతో ప్రోద్బలమిచ్చిన తండ్రిని షిగెమోటో గుర్తు చేసుకుంటాడు.

ప్రకృతి రామణీయకత, సౌందర్య మార్మికత, రుతువుల దృశ్యాలు, నిగూఢ భావనలు తెలిపే, ఔను బుద్ధ సంప్రదాయం లోంచి రూపుదిద్దుకున్న ప్రాసరహిత, అత్యంత చిన్న రూపంగా, 5-7-5 సిలబుల్స్ (అంటే ఒక సిలబుల్) ఈ 17 సిలబుల్స్ లెక్క జపాన్ భాషలో కుదిరినట్టు అనేక ఇతర భాషల్లో కుదరకపోయినా, కొద్దిగా విస్తృతీ, వ్యాప్తీ వున్నా ప్రపంచంలో కెల్లా చిన్నదైన కవితా రూపంగా, దేశ దేశాల ప్రజలు పలు సందర్భాలలో హైకూ రచించడానికీ, చదవడానికీ ఆసక్తి చూపుతున్నారు.

జపాన్ దేశపు హైకూ కవులు బహుశా సాంప్రదాయ దృష్టి వల్లనో, లేక మరీ చిన్న రూపం అనే హైకూ వర్ణిణి అణుబాంబు గురించిన రచనలకు

మూలం : యసుహికా షిగెమోటో

అనువాదం : రామతీర్థ

“పిల్లాడి ఫోటో
ముసలితల్లి జపం
హిరోషిమా దే”

యసుహికో షిగెమోటో కవిత్వం అద్భుతమైన తేలికదనంతోనూ, సున్నిత స్పర్శతోనూ ఆశీర్వదించబడింది. అదే సమయంలో ఈ చిరు కవితలు తెలిపేది, ఒక బీభత్సపు చిమ్మ చీకటిని ఇది కొందరికే అర్థమవుతుంది.

షిగెమోటో అణుబాంబు దాడిలో గాయపడినవాడు. ఇలా అణుబాంబు దాడిలో గాయాల పాలై ఇంకా జీవిస్తున్న వారు జపాన్ సమాజంలో ఎందరో వున్నారు. వారిని ‘హిబాకుషా’లు అని పిలుస్తారు. ఆగస్టు 6, 1945 ఆయన జీవితాన్ని మార్చివేసింది. ఆ ఏకైక సంఘటన చుట్టూ అల్లుకున్నవే షిగెమోటో రాసిన కవితలన్నీ.

షిగెమోటోకు వద్దాల్గు గేళ్ళ వయసు. బాంబు దాడి జరిగినప్పుడు బతికి బయటపడిన ఎందరిలాగో, ఆరోజు ఏం జరిగిందో అన్నది ఆయన మనోవీధిలో స్పష్ట దృశ్యం. యమాతె నదీ తీరపు వంతెనవద్ద, నగర శివార్లలో, బాంబు దాడుల నుంచి తలదాచుకునేందుకు సొరంగాలు తవ్వే పనిలో తన పాఠశాలలోని మరికొందరు విద్యార్థులతో

పాటు వంపబడ్డాడు. “వని దున్నులు వేసుకునేందుకు వీలుగా తన లోబనీను తొలగిస్తుండగా, సగానికి పైగా ఏ అచ్చాదనా లేకుండా వున్న నా పొట్ట చూతూగా ఎంతో వేడికి గురయింది. మాకు దక్షిణ దిశలో పెను మెరుపు వెదజల్లిన తీవ్ర ఉష్ణోగ్రతలో. నా పొట్ట పైనంతా పుళ్ళు లేచాయి. ఆ విస్ఫోటనపు ధాటికి నేను విసరివేయబడ్డాను. నేను తలెత్తి చూసే సరికల్లా చుట్టూ చెల్లా చెదరయిన సైకిళ్ళు మాత్రమే వున్నాయి.”

మిత్ర రాజ్యాల కూటమి సేవల దాడి ఏ క్షణంలోనైనా జరగొచ్చు అనే శంకలో తగు సన్నాహాలు చేసేందుకై నగర శివార్లలో పనికి వంపబడిన విద్యార్థి బృందంలో వుండడం మూలాన షిగెమోటో అదృష్టవంతుడైనాడు. నగర ప్రధాన కూడలిలో పనులు చేస్తున్న మరొక విద్యార్థి బృందం యావత్తూ ఈ అణుబాంబుదాడిలో మరణించారు. “నేనెక్కడ పనికి పంపబడ్డానో అందువలన నేను భాగ్యశాలినే అయినా నా స్నేహితులందరూ చచ్చిపోయి ఆరు దశాబ్దాల కాలం గడిచినా ఇంకా నేను ఎందుకు బతికి వున్నానా అని నన్ను నేను ప్రశ్నించుకుంటూ వుంటాను.”

“ఆ అణు విస్ఫోటనం జరిగిన గంటలో మనే దెయ్యాల ఊరేగింపులా

వినియోగించలేదు. అయితే 1995లో, అంతకు ముందే తనకు ఆర్.హెచ్.బ్లిత్ అనే హైకూ కవి రచనలతో పరిచయం వుండడం మూలన షిగెమోటో, అణబాంబు దాడి స్మారక అర్ధశతాబ్ది సంవత్సరంలో తొలిసారిగా హిరోషిమా హైకూలు రాసిన తొలి జపాన్ కవిగా ఆవిర్భవించాడు. అంటే ఆరవై అయిదేళ్ళకు తన తొలి కవిత్యం వెలువరించాడు. వీటికి నేపథ్య వేదికగా లండన్ లో “నో మోర్ హిరోషిమాన్” “హిరోషిమాలు వొద్దిక” ప్రచార ప్రసంగ సమావేశాల్లో పాల్గొని ఆయన బ్రిటిష్ హైకూ సొసైటీ వారి ముందు తన హిరోషిమా హైకూలు చదివాడు. అప్పుడు జేమ్స్ కిర్క్వుడ్ అనే ఆంగ్లకవి, వీటిని విని, ముద్రించమని ప్రోత్సహించగా ‘హిరోషిమా హైకూలు’ పుస్తకరూపంలో 1995లో మొదటి భాగం, రెండో భాగం 2005 లో వెలుగు చూసాయి.

“మరో అర్ధ శతాబ్దం తరువాత, జపాన్ లో సైతం ఎవరికీ హిరోషిమా అంటే ఏమీ అర్థం కాకుండా పోతుంది. జపాన్ లో ఇవాళ ఎంత సంపద వున్నదంటే ప్రజలు గతాన్ని మర్చిపోయేంత. గతాన్ని మరిచి పోకుండా వుండడం చాలా అవసరం. ఎందుకంటే అప్పుడే మనం భవిష్యత్తును విభిన్నంగా నిర్మించగలం” అన్న ఆశను అఖండ శక్తిగా కలిగి వున్న షిగెమోటో ఈ రచన మొదట్లో ఉంటుందని బడిన హైకూ నేపథ్యాన్ని ఇలా వివరిస్తాడు.

Yasuhiko Shigemoto
(Japan, Hiroshima Survivor)

“మా అత్త తన ఆరుగురు పిల్లల్ని ఈ దురంతంలో కోల్పోయింది. తన జీవితమంతా ఒక ఫోటో ఆల్బం చేతబుచ్చుకు తిరుగుతుండేది. ఎట్టకేలకు ఆ ఆల్బం దుమ్ము పట్టి, అంచులు చిరిగి పాతగిల్లి పోయింది ఆమె చేతుల్లోనే.. ఎప్పుడా ఆల్బంను చూసినా ఆమె వేదన అంతులేకుండా వుండేది” అంటూ తన హైకూల వట్ల కొందరి స్పందనలను తెలుపుతారు షిగెమోటో.

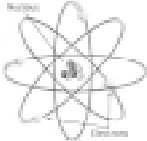
“కొందరు నా హైకూల్లో ఏ సందేశమూ లేదంటూ వుంటారు. అయితే అది మంచిదే అనుకుంటాను నేను. నేనేం చూస్తున్నానో అదే రాస్తున్నాను. ఇది నన్ను నేను నయం చేసుకునేందుకు చేస్తున్నాను. ఏ కారణాల వల్లయితేనేం, ఇతరులకు ఇందులో ఇంకేదో లభ్యమవుతున్నది” అంటూ నిర్మలంగా

వుండే యసుహికో షిగెమోటో, ఇవాళ డెబ్బయ్యేనిమిదో ఏట సైతం, తాను దర్శించిన యుద్ధ బీభత్సాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ, ఇది పునరావృతం కారాదనే ప్రగాఢ ఆకాంక్ష వెలిబుచ్చుతున్నాడు.

“హైకూ యొక్క చిన్న రూపంలో ఎంతో గాఢ విషయాలు చెప్పొచ్చు అని నా విశ్వాసం. మనం కనుక బాగా రాయగలిగితే, హైకూ అర్థాల పొరల్లో, పాఠకుల ఆలోచనలను, ఊహశక్తిని రగుల్కొల్పే అవకాశాలు చాలా శక్తివంతంగా వున్నాయి. ఇవి కథ చెప్పిన తీరులా కాదు.”

“మా కాలానికి చెందిన ఎందరి వలెనో, నేనూ గుర్తుంచుకోవడానికి ఇష్టపడను. ఈ జ్ఞాపకాల బరువు నన్ను దుఃఖంలో ముంచెత్తి, అలిసిపోయేలా చేస్తుంది. కానీ ఇంకో పక్కనుంచి మా జీవితాలు రోజు రోజుకూ చిన్నవై పోతున్నాయి, మేం మాట్లాడి తీరాల్సివుంది. చాలా మంది ప్రజలు ఏమీ తెలీని వారిగానో, లేక ఏం జరిగిందో మర్చి పోయి నట్లుగానో వుంటున్నారు. నా స్వప్నం ఏమిటో చెప్పనా? అందరు పిల్లలకూ పాఠశాలల్లో శాంతిపాఠాలు తరగతుల్లో బోధించాలని. అప్పుడే మాకు పట్టిన దురవస్థకు తిరిగి వారు గురికాకుండా తమని తాము కాపాడుకునే దక్షత సాధిస్తారు. ఇది నా కల!”

**“బాంబు డోమ్ లో
జాగాలేనట్టున్నది
పక్షిగూళ్ళకు”**

బాంబు డోమ్ లో ఎగిరే సీతాకోకలు ఎంత స్వేచ్ఛగా		 హిరోషిమా హైకూలు మూలం : యసుహికా షిగెమోటో అనువాదం : రామతీర్థ		శీతర్తుకాకి డోమ్ వీడిపోతోంది కాపు కాపున
పిల్లలొదిలే కాగితపు దీపాలు హిరోషిమా నెరకృ	చీమలబారు గుర్తు చేసే దృశ్యం బాంబు పడ్డాక	హిరోషిమా డే అమ్మా నాన్నా కుటుంబం లేవెముకలైనా	మనిషి నీడ రాతి మెట్ల మీదింకా హిరోషిమాడే	
పేలుడు బోడ్డు చెర్రీపూలు విరిసి వేలాది జనం	తెల్లని జోళ్ళు వేసుకు రావలదు హిరోషిమాకు	ప్రళయమేలే అణబాంబు గోపురం తట్టుకున్నది	పిడుగు తల అణ మేఘాన్నీ ఇల తలపిస్తోంది	
మొలుచుకొస్తూ బాంబు పేలినచోట కొత్త పచ్చిక	బడిపిల్లలు శాంతి గంట మోగిస్తూ పేలుడు కూడల్లో	హిరోషిమా డే నదులన్నీ జ్ఞప్తిచేసే హాహాకారాలను	రెండో తరం దాడికి మాడినవి చెట్లు పూతలో	

అణు స్వరాలు

వారప్రసాద్

“అణు ఒప్పందం దేశానికి పెను భూతం జనానికి గోరంత మేలు బ్రతుకంతా దాస్యం అమెరికోడి కాళ్ళకు దినమంతా ఊడిగం”

అంటూ కవి, కార్మికనాయకుడు జి. యాదగిరి రావు అణు ఒప్పందానికి నిరసనగా తన గళాన్ని వినిపించారు. జూలై 19న సాయంత్రం చిక్కడపల్లిలోని నగర కేంద్ర గ్రంథాలయం అణు ఒప్పందానికి నిరసనగా జరిగిన కవి సమ్మేళనానికి వేదికయ్యింది. అతి తక్కువ వ్యవధిలోనే సాహితీ ప్రవంతి ఇచ్చిన పిలుపుకు అనూహ్య స్పందన లభించింది. కవి సమ్మేళనాల కరువు(సాహితీ ప్రవంతికి మిసహాయింపు) కాలంలో అణు ఒప్పందం వంటి అంశంపై కవులను కదిలించగలగడం ఒక విశేషమే. సుమారు నూటయ్యై మంది సాహిత్యాభిమానులు పాల్గొన్న కవి సమ్మేళనంలో ముప్పై మంది కవులు అణు ఒప్పందానికి నిరసనగా తమ కవితలను వినిపించారు. దేశంలో వామపక్షాల చొరవతో అణు ఒప్పందంపై చర్చ ప్రారంభమయ్యింది. ఒప్పందంలోని పలు అంశాలు వెలుగులోకి రావడంతో ఒప్పందం వల్ల ఏర్పడే ప్రమాదాల

పట్ల దేశంలోని శాస్త్రవేత్తల నుండి మెజారిటీ ప్రజానీకం వరకూ అందోళన చెందారు. ఈ ఒప్పందానికి దేశంలో ఎదురవుతున్న వ్యతిరేకతను గమనించిన ఒప్పంద అనుకూల వర్గాలు రంగంలోకి దిగాయి. ‘ఆర్ట్ ఆఫ్ లివింగ్’ గురువు రవిశంకర్ స్వామిజీ దగ్గర్నుండి సామ్రాజ్యవాద మీడియా వరకూ అణు ఒప్పందానికి సానుకూలంగా ప్రచారాన్ని ప్రారంభించాయి. ఎంతో కొంత గందరగోళాన్ని సృష్టించడంలో విజయం సాధించాయి. అదే నమయంలో సమాంతరంగా పలు రాజకీయ పరిణామాలు దేశంలో సంభవించాయి. పర్యవసానంగా జూలై 22 న ప్రభుత్వం లోకసభలో బలపరిక్షను ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. ఈ నేపథ్యంలో సాహితీ ప్రవంతి ‘అణు ఒప్పందాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ జూలై 19న కవి సమ్మేళనం నిర్వహించింది. సంక్షిప్తమైన అణు ఒప్పందం అంశంపై కవిత్వ రూపంలో వ్యక్తీకరించాలంటే కొంత శ్రమించాల్సిందే. విషయంపై అవగాహన కోసం కొంత ప్రయత్నించాల్సిందే. అతి తక్కువ సమయం అయినప్పటికీ కవులు స్పందించిన తీరు సాహితీ ప్రవంతికి ఆనందం కల్పించింది. ‘చీకటికి చురక పెడుతుందిలే చిన్ని మిణుగురు

పురుగు’ అని ఓ కవి అన్న రీతిలో భారత అంతర్జాతీయ వ్యవహారాల పట్ల తెలుగు కవులు స్పందన ప్రశంసనీయమైనదే. గతంలో జాక్ బుష్ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ పర్యటన సందర్భంగానూ, సద్దాం హుస్సేన్ ను ఉరితీసిన సందర్భంలోనూ సాహితీ ప్రవంతి నిర్వహించిన కవి సమ్మేళనాల అనుభవం కూడా ఇలాంటిదే. అణు ఒప్పందాన్ని అర్థం చేసుకుని హానికర అంశాలను స్పృశిస్తూ తమ కవితలకు పదును పెట్టిన కవులు సభికులను అలరించారు. “ఏమిటో విచిత్రం/దేనికో ఈ ఆత్రం!/ఏదో ఉంది పరమార్థం” అని పలికిన కవి రాభా ఉద్దేశ్యం ఎన్ని ప్రశ్నలను రేపుతుందో! “దేశ సార్వభౌమత్వాన్ని శ్వేత సౌదానికి/అమ్మజూపే మన్మోహనుల చిదంబర అణు రహస్య/ఒప్పందాలు; జాతికి ఉరిత్రాళ్ళు కాకముందే;/మనం మేల్కొనాలి!” అని తంగిరాల చక్రవర్తి హెచ్చరికలో అంశాలు గమనార్హం. “ధరలు అడుపు చేయమన్నాము/ చేయలేదు నీవు/ద్రవ్యోల్బుణం పెరిగిపోతున్నా/ నీకు చీమకుట్టినట్టు కూడా లేదు/ఆదరా బాదరాగా నీవు/ఒప్పందం చేసుకోవడానికి/ ఉరకలు వేసే నీ కాళ్ళకు బంధం వేస్తాను” అంటున్న ఆలువాల సురేష్ దేనికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతున్నదో తేలికైన పదాలతో వ్యక్తీకరించాడు. “భారత్-అమెరికా అణు ఒప్పందం/అణువు అణువునా-భరించలేని బంధం” అంటూ చల్లా లీలావతి తన తీవ్ర నిరసనను నినదించారు. “అణువంటైనా ప్రజా నమస్కల వట్లకే/అనుక్షణం/అణువే ప్రాణంగా/అణు ఒప్పందానికై/తహతహలాడే/ రాజకీయ జీవులు/అణుజీవులే” అంటున్న కవి రాపోలు సుదర్శన్ కొందరు నాయకుల సంకుచిత పరిధిని కవిత్వీకరించారు. “ఇంధన వనరుల అన్వేషణ మాని/అణు ఇంధన అవసరాన్ని చూపే/అసమర్థపాలకులారా” అంటూ తీవ్ర ఆగ్రహాన్ని కవిత్వీకరించారు- గురజాడ అప్పారావు. “రాటుతేలిన యువకిశోరాలే / రేపటి శాంతి కుసుమాల కాసరాదై/అణు వంత అంగీకరించక/ రాజిల్లాలని తల్లి భారతి కాంక్ష” అంటూ సీనియర్ కవి అపరాజిత స్పందించారు. “అది ఒక వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్య బంధం/మేక ముసుగులో తోడేళ్ళ బంధం” అంటూ

మామయ్య బాలల మాసపత్రిక సంపాదకులు అరిబండి ప్రసాదరావు నిగూఢంగా ఉన్న ప్రమాదాలపై తన అక్షరాలను ఎక్కుపెట్టారు. “రాజకీయ నాయకుల/రంగుల చదరంగంలో/ ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో/పావులమై పోతున్నాం” అంటూ ప్రజలు మోసపోతున్న వైనాన్ని కవి సుతారపు వెంకటే తన కవితలో వ్యక్తం చేశారు. “అణు ఒప్పందం పేరిట/కనబడని సంకెళ్ళు వేసి/సీ స్వాతంత్ర్యాన్ని హరిస్తుంటే/కన్నతల్లి దాస్యాన్ని/మా కన్నులతో చూడలేము!” అంటూ కవి సత్యభాస్కర్ అణు ఒప్పందం అసలు స్వరూపాన్ని ఎండకట్టే ప్రయత్నం చేశారు. మానవ నాగరికత క్రమాన్ని వివరిస్తూ కవిత చదివిన ఔత్సాహిక కవి దుర్గారావు సభికుల్ని ఆకర్షించారు.

కవి సమ్మేళనం ఆధ్వర్యం అత్యంత ఆలోచనాత్మకంగా సాగింది.

అణు ఒప్పందం వల్ల మరో పది సంవత్సరాలకు మనకు ఒరిగేది కేవలం 8 శాతమేనని కవినమ్మేళనానికి ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన శాసన మండలి సభ్యులు ప్రొ|| కె. నాగేశ్వర్ అన్నారు. అణు ఒప్పందం గురించి ప్రజలకు తేలికైనా భాషలో వివరించాల్సిన

బాధ్యత కవులు, రచయితలకు ఉందని ఆయన ఈ సందర్భంగా అన్నారు. అమెరికా రెండు విధాలుగా నేటి వర్తమాన సమాజంలో కొనసాగుతుందని పేర్కొంటూ ఒక వైపు సామ్రాజ్యవాద దుర్మార్గులు స్వభావాన్ని కలిగి ఉందని మరో వైపు మధ్య తరగతి ప్రజల కలల ప్రపంచంగా కొనసాగుతుందని అన్నారు. ఈ నేపథ్యంలో అణు ఒప్పందానికి సానుకూలతను సాధించడానికి సామ్రాజ్యవాద అమెరికా ప్రయత్నిస్తుందని అన్నారు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన సాహితీ ప్రవంతి నగర కన్వీనర్ సత్యభాస్కర్ మాట్లాడుతూ కొంత మంది వామపక్ష ప్రగతిశీల రచయితలుగా పేరొందిన వారు సామ్రాజ్యవాద ధోరణికి అనుకూలమైన రీతిలో తమ గళం వినిపించడం నేటి వర్తమాన సమాజంలో ఆందోళన కలిగించే విషయమని అన్నారు. సాహితీ ప్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి కవి సమ్మేళనాన్ని ప్రారంభిస్తూ “అణు ఒప్పందం దాపరికంగా ఉండటంలోనే దానిలోని అనేక అంశాలు అనుమానాలకు తావిస్తున్నాయని” అన్నారు. “మన స్వదేశీ అణు పరిజ్ఞానాన్ని కూడా అమెరికా

పర్యవేక్షణలో ఉండాల్సిన పరిస్థితికి ఈ అణు ఒప్పందం అవకాశం ఇస్తుందని” అన్నారు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం అధ్యక్షుడు ప్రొ|| ఎస్వీ సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ “అణు ఒప్పందం ఏ కోణంలో చూసినప్పటికీ హానికరంగా ఉందని” అన్నారు. సీనియర్ కార్మిక నాయకులు వర్సా సత్య నారాయణగారు క్లుప్తంగా, చక్కగా మాట్లాడి స్పూర్తి రగిలించారు. జి.నరేష్, గడ్డం గంగాధర్లు పాడిన పాటలు సభికులను అలరించాయి.

ఇంకా ఈ సభలో తంగెళ్ళపల్లి కనకాచారి, పొత్తూరి సుబ్బారావు, పొన్నం రాజయ్యగౌడ్, దుర్గారావు, పెన్నార్ తమ కవితలు చదివారు. కవితలు చదివిన కవులే కాకుండా ముకుందరామారావు, శిల్పాజగదీష్, జి. నరసింహమూర్తి, కందుకూరి రాజ్యలక్ష్మి, అరుణ, సాదిక్, సతీష్, మహేష్, విష్ణుదత్త శుక్లా తదితరులు పాల్గొన్నారు. వారప్రసాద్ కవి సమ్మేళనాన్ని నిర్వహించగా, తంగిరాల చక్రవర్తి వందన సమర్పణ చేశారు. ప్రస్థానం మేనేజర్ కె. లక్ష్మయ్య సమన్వయం చేశారు.

వాడు సర్వాంతర్యామి
ప్రపంచం వాడిని చూస్తూనే ఉంది.
ప్రపంచం వాడి ధృతరాష్ట్ర కౌగిలి
బంధనానికి గురి అవుతూనే ఉంది
అంతా తానై పెత్తనం చేస్తున్న
వాడి అహంకారపు ఆకారం
లోకమంతా సుపరిచితమే
అణు ఒప్పందమో
ఆహార ఒప్పందమో
ప్రపంచమీద ఆంబోతులా పడడానికి
సాకు దొరుకుతూనే ఉంటుంది
గంగిరెద్దులు ఎప్పుడూ అందుబాటులో ఉంటూ
సంపూర్ణ సేవలు అందిస్తూనే ఉంటాయి

అణు వ్యూహం వారప్రసాద్

మనది ఎంత సార్వభౌమత్వ దేశమయినా
వాడి సామ్రాజ్యవాదానికి లోబడితేనే
నిలబడేది
లేకపోతే తీవ్రవాదమవుతుంది
రసాయనక ఆయుధమవుతుంది
ఆకస్మాత్తుగా ఉరి నిర్ణయించబడుతుంది
వాడు ఆక్టోపస్ గా మారి
ప్రపంచంలోని దేశ దేశాలని
తనకు వైవేద్యంగా మార్చుకుని
కొంచెం కొంచెం సంజుకుంటున్నాడు

నీవు నంగి నంగిగా మాట్లాడుతూ
వాడికి దాసోహమంటున్నావు
వాడి అవసరం కోసం వాడు
వండిన ఒప్పందం
ఇప్పుడు నీ అవసరంగా నీతోనే పలికిస్తున్నాడు
మాటపోతే పరువుపోతుంది సరే
ఇది నీ ఒక్కడి సంగతి కాదు
మాట పెదాలు దాటక ముందే
నీ పరిమితి నీకు తెలిసుండాలి
వాడు నాలుగు దిక్కులా
వ్యూహం పన్నాడు
ఇది నీ కొరకే అంటున్నాడు
ఇంకా గొర్రె కనాయినే నమ్ముతుంది

ఒప్పందాలెప్పుడూ వ్యూహాత్మకమే
బరిలోకి రాకుంటే బలిగానడమే నీతైనప్పుడు
నిరసనజ్వాలలు నింగినంటక మానవు
ప్రపంచీకరణ మార్కెట్ గుండా
అణురియాక్టర్లు అమ్మజూపుతున్న
విధానాల్ని తిప్పకొట్టాల్సిందే

అరుణకాంతి తంగెళ్ళపల్లి కనకాచారి

ఏకపక్ష నిర్ణయాలకు కాలం చెల్లి
సంకీర్ణం రాజ్యమేలుతున్నప్పుడు
వర్ణిల్లేది ‘ఆత్మాభిమానమే’

అందుకు ఎత్తుకున్న చేతులే
పడదోసేందుకు సిద్ధమవుతున్నాయి
ప్రగతి శీలానికి తిలోదకాలిచ్చిన
కూటమి బీటలు వారింది
ఇప్పుడు అణువిద్యుత్ వెలుగుకు కాదు
అరుణకాంతికి కాంగ్రెస్ కళ్లు తెరవాల్సిన
రోజులు దగ్గరపడ్డాయి!

అణు కవితలు

ఔను! ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు
 దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని అప్పగించటానికి
 పరాయిపాలనను తెచ్చుకోవటానికి
 తరతరాల సామ్రాజ్యవాదుల
 ఒప్పందాల చరిత్రనెంత తవ్వించుచున్నా
 అగుపించని సౌభ్రాత్రమూ, సౌహార్ద్రమూ
 ఇప్పుడిక ముందుకొస్తాయని చాటిస్తూ
 సౌశీల్యం తమకే వున్నదని
 మాయమాటలు చెప్పి
 అందరితోపాటు మనల్ని ముంచటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు....
 చమరుతో ముడిపెట్టి
 రాజ్యకాంక్షను తీర్చుకున్నట్లుగా

ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు

పాత్పూరి సుబ్బారావు

అణువుతో ముడిపెట్టి
 పరమాణువు సైతం లేకుండా చేసే
 వాళ్ళు పన్నాగాన్ని ఆహ్వానించటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు...
 'గాట్' పెట్టిన గాట్లు
 ఇంకా మానకముందే
 మరికొన్ని గాయాలు చేసుకోవటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు...
 నిక్షేపంలాంటి యురేనియం
 నిక్షేపాలకిక్కడ కొదువలేకున్నా

వాటిని నిక్షిప్తం చేసేయటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు.....

రాటు తేలివ దేశాలకు దీటుగా జరిపే
 అణుపాటవ పరీక్షలను కట్టిపెట్టి
 వాళ్ళు పెట్టే పరీక్షలకు తలవంచటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు.....
 బకాసురుడి ఆకలి తీర్చటానికి
 రోజుకొక్కరు ఆహారంగా వెళ్ళినట్లు
 శ్వేతసౌధపు అధికార దాహాన్ని తీర్చటానికి
 ఇక మనవంతు వచ్చిందని
 బలిపశువు కావటానికి
 ఆ ఒక్క ఒప్పందం చాలు.....
 అందుకేనేమో ఇప్పుడిక ఈ బలపరీక్ష

అందమైనదే
 ఒప్పందం-
 కాని అందులో
 ఒప్పుకున్న తప్పే ఎక్కువంది!
 అణువులో ఇంకా
 పరమాణువు వుంది
 పరమాణువులో
 ధన, రుణ, తటస్థ కణాలున్నాయి!
 తెల్లోడికి జలుబైతే
 మనవాళ్ళు ముక్కు చీదడం
 విచిత్రమే అయిన-
 కేంద్రక విచ్ఛిత్తి
 "పవర్" ఫల్ - ఫెల్సార్-
 అయితేనేం
 మన నాయకులు
 మంచి రియాక్టరులు
 సగటు భారతీయ ఓటరుకు
 విలువలతో
 చీకట్లో బ్రతకడం తెలుసు సుమా!
 మంచుముక్కు
 చేతులు మారి మారి....

కేంద్రక విచ్ఛిత్తి

డా॥ విష్ణువేదత్తా

అదృశ్యమయ్యే వైనం
 ఈ ప్రజాస్వామ్యంలో
 ప్రజల ధనం -
 ఇటు బేయిమాన్ గుర్రాల
 బేరసారాల్లో
 కంచరి గాడిదలకు
 35 కోట్ల ధర పలుకుతుంది!
 అసలు ఈ అమరిక
 రక్షం మరిగిన పులికి
 కద్దరు కుందేళ్ళకు
 హింసలేదనే ఒప్పంద
 అందరూ ఆర్థికంగా బాగుపడుతారు
 ప్రజలు తప్ప-
 వెలుగు నీడల్లో
 చీకటి బ్రతుకులు
 ఇంకా దారిద్ర్యంలోకే నెట్టబడతాయి-

వాళ్ళ మణ్ణుల్ని చూసి
 మన ముంతల్ని ఖాళీ చేయడం
 ఎందుకో...?
 అధిపత్యపు దాహం ఉన్న
 సామ్రాజ్యవాదపు
 ముసి ముసినవ్యుల్లో
 సహకారం నిక్షిప్తమౌతోంది
 పిండివాడిదే - స్నౌపు కొనమంటాడు
 రొట్టెలకు లెక్క చెప్పాలి
 మన రొట్టెలు మనం తినలేం
 ఛీ...ఛీ...పర ధాన్యాలే
 అవసరాన్ని తగ్గించుకొందాం
 వృధాను అరికట్టదాం
 చీకటిని చీల్చే కొత్త మార్గాలు కనిపెడదాం
 శాస్త్రం మన ఇంట్లో పుట్టిందే-
 అందుకే
 ఒకడి మోచేతి నీళ్ళు తాగేకన్న
 పోరాటంలో చావడేమిన్న!
 తిరుగుబాటు

అదిగో, అక్కడ
 దీనంగా, దయనీయంగా
 బలిపీఠంపై భరతమాత!
 కత్తులు నూరుతున్న
 అధికారం
 కోరలు చాస్తున్న
 అవకాశం!!
 కాచుకు కూచున్న
 అమెరికా'అణు' రక్కసి

బలిపీఠంపై భరతఖండం

ఒప్పందం మాటున రాక్షసం
 అణువుతో బ్రహ్మాండం
 కబళించాలనే వ్యూహం
 జోలపాడి
 గొంతు నొక్కడమే నైజం
 ఎవరికి తెలియని రహస్యం?
 భావదాస్యపు బానిసలకు తప్ప!

ప్రపంచపు నలుమూలలా
 నేల నాలుగు చెరుగులా
 అంతరిక్షపు మారుమూలలా
 అమెరికా కన్ను పడని చోటు
 చూపుతారా ఒక్కరైనా?

పెన్నార్

పోలికెందుకింక...
 దురాక్రమణే అమెరికా!
 నిన్నటి పంచశీలలు
 అలీన విధానాలు,
 గతకాలపు ఘనమే!
 మన తరం కదలకుంటే...
 బలిపీఠంపై భరతఖండం
 చూస్తూ ఊరుకుందామా

సాహితీ సేతువు హరి కన్నమూత

ప్రముఖ సాహిత్య సినీ విమర్శకుడు, మార్క్సిస్టు విశ్లేషకుడు, హరి (సూరపనేని హరిపురుషోత్తమరావు) జులై 23వ తేదీ రాత్రి 11.30 గం.కు హైదరాబాదులో కన్నమూశారు. ఆయన వయస్సు 74 సంవత్సరాలు. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంతోనూ ప్రగతిశీల సాహిత్య సంఘాలతోనూ, పుస్తక ప్రచురణతోనూ ప్రగాఢమైన అనుబంధం గల హరి సాహితీలోకంలో సుపరిచితుడు. కొంత కాలంగా ఆయన అస్వస్థులుగా వున్నారు.

రెండేళ్ల కిందట జ్ఞాపక శక్తి దెబ్బ తిన్న హరి, ఆయన భార్య రఘుమాబాయి (బేబీ) చండ్ర రాజేశ్వరరావు వృద్ధాశ్రమంలో చేరారు. కొద్ది వారాల కిందట ఆయన శారీరక స్థితి కూడా బాగా క్షీణించింది. వారంకోజులుగా నగరంలోని ఒక ప్రైవేటు నర్సింగ్ హోంలో చికిత్స పొందుతూ బుధవారం రాత్రి తుది శ్వాస విడిచారు. హరికి ఒక కుమారుడు, ఇద్దరు కుమార్తెలు వున్నారు. వీరిలో ఇద్దరు విదేశాలలో వున్నారు. జూలై 26 ఉదయం బన్సీలాల్ పేట శ్మశాన వాటికలో జరిగిన ఆయన అంత్యక్రియలలో పలువురు రచయితలు, సన్నిహితులు పాల్గొన్నారు. పర్సెక్యూట్డ్ ఆర్.కె. అధ్యక్షతన జరిగిన సంతాప సభలో చలసాని ప్రసాదరావు, చేకూరి రామారావు, వరవరరావు, తెలకపల్లి రవి, కె. శ్రీనివాస్, కె. శివారెడ్డి, బి. నరసింగరావు, సుధ, కె. లక్ష్మయ్య తదితరులు ఆయనకు జోహార్లర్నిస్తూ మాట్లాడారు.

హరి పురుషోత్తమరావు అప్పట్లో కమ్యూనిస్టు వుద్యమ కేంద్రంగా ప్రసిద్ధి కెక్కిన కృష్ణాజిల్లా గుడివాడ సమీపంలోని పాముల పాడు గ్రామంలో 1935 అక్టోబరు 15వ తేదీన జన్మించారు. యువకుడుగానే ఉద్యమం వైపు ఆకర్షితులైనారు. 1956-59 మధ్య కాలంలో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుకున్నారు. ఎంఎ తత్వ శాస్త్రం పూర్తి చేసినప్పటికీ ఆయన ప్రధాన వ్యాపకం మాత్రం సాహిత్య అధ్యయనమే. హరి దర్శకుడు ప్రత్యగాత్మకు సమీపబంధువు. ఆయన కొంత కాలం సినిమా రంగంలో కూడా వున్నారు. చిలకా గోరింక, చిల్లర దేవుళ్లు, నీరాజనం తదితర చిత్రాల రూపకల్పన లోనూ ఆయన పాలు పంచుకున్నారు. ఆచార్య ఆత్మేయతో కలసి పనిచేశారు.

మొదటి నుంచి అరసం తదితర సాహిత్య సంఘాలతో శ్రీశ్రీ వంటివారితో సన్నిహిత సంబంధాలు గల హరి విరసం సంస్థాపనలో పాలు పంచుకున్నారు. గత 30 ఏళ్లలోనూ ఆయన పలు పత్రికలలో వివిధ సాహిత్య చారిత్రక అంశాలపై వ్యాసాలు

రాస్తూ వచ్చారు. ఆంధ్రజ్యోతి పత్రికలో తారీఖులు-దస్తావేజులు శీర్షికన పలు ఆసక్తి కరమైన అంశాలు తవ్వితీసి ప్రచురించారు. హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్, పర్సెక్యూట్డ్ ఆర్.కె., ప్రజాశక్తి పుస్తకాల అనువాదం, సంకలనం, సంపాదకత్వం వహించారు. గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా ఆయన హైదరాబాదు లో ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ లో అధిక కాలం గడుపుతూ కళా సాహిత్య చర్చలలో పాల్గొంటూ తరాల తేడాలు లేకుండా సాహితీ సేతువుగా నిలిచారు. ఆయన అస్వస్థత తర్వాత కూడా సాహితీ మిత్రులు అప్పుడప్పుడూ పరామర్శిస్తూ కోలుకోవాలని ఆకాంక్షిస్తూ వచ్చారు ఆయన వ్యాసాలను త్వరలో పుస్తక సంకలనంగా తీసుకురావడానికి కూడా సన్నాహాలు చేశారు. కాని చివరకు ఫలితం లేకపోయింది. హరి మరణ వార్త తెలియగానే పర్సెక్యూట్డ్ ఆర్.కె., హరి కుటుంబ సభ్యులు భౌతిక కాయాన్ని నిమ్మకు తరలించారు.

నేత్రదానం

హరి కోరిక మేరకు మరణించిన కొద్ది సేపటికే ఆయన నేత్రాలను ఎల్.వి. ప్రసాద్ కంటి ఆస్పత్రి వారు తీసుకు వెళ్లారు.

సాహితీనవంతి సంతాపం

హరి పురుషోత్తమ రావు మృతి పట్ల సాహితీ ప్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్, ఆయన సన్నిహిత మిత్రుడు తెలకపల్లి రవి ప్రగాఢ సంతాపం ప్రకటించారు. ప్రగతిశీల నిబద్ధత గల విమర్శకుడుగా సాహితీ మిత్రుడుగా హరి పురుషోత్తమరావు పాత్ర మరవరాని దన్నారు. తెలుగు సాహిత్య కారులలో విమర్శనా దృష్టిని పెంచిన వారిలో ఆయనొకరని, చలన చిత్రాలపై సాధికార వ్యాఖ్యాత అని పేర్కొన్నారు. చివరి వరకూ ప్రజా ఉద్యమాలతో అవినాభావ అనుబంధం గల హరి ప్రపంచీకరణ శకంలో సాహిత్యకారుల కర్తవ్యాలను సరిగ్గా అర్థం చేసుకున్నారని తెలిపారు. సాహితీ ప్రవంతితో, ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయంతో ఆయన సాన్నిహిత్యాన్ని ప్రస్తావిస్తూ ఆయన మరణం పెద్ద వెలితి అని జోహార్లర్నించారు.

కాలం గుప్పెట్లో
మనమంతా బందీలమే!
ఎగిరే పక్షుల్లా
ఆలోచనలు సైతం
ఊపిరాడకుండా
ఒక్కొక్కసారి
ఉక్కిరి బిక్కిరి చేస్తాయి
కోర్కెల సుదూరాలు
కొలిక్కి రాక సాగుతున్న
భవిష్యత్తు ప్రయాణం మీద
భావికాల నిర్ణయాలన్నీ

భయం

చల్లగాలి బాబూరావు

కాల నిబంధన కళ్ళానికీ
కట్టుబడి పోతుంటాయి
మనస్సు పొరల్లో దాగిన
వెతల కప్పిళ్ళు బిక్కొచ్చిన
బ్రతుకు పుస్తకంలోని
అతుకు గతుకుల సందేశాల్ని
మౌన ప్రతిమలమై వింటూ
మూగగా రోదిస్తూనే వుంటాం

వాతావరణ వేషధారియై
రంగుల తెరల్ని కదుపుతున్న
ప్రకృతి ప్రళయ తాండవం చేస్తూ
కుదిపేస్తుంది అమాతంగా సృష్టినే...
అయినా...
భయం ముఖాలమీద
దిగులు పొడరు పూసుకున్నట్లు
సామాన్యుడి నుంచి
సున్నం కొట్టిన సమాధిలా
ఉన్నవాడి వరకు 'ఒకే భయం'
వెన్నంటి నడిపిస్తున్నట్లుగా...

అరసం, విరసం, ప్రస్తుతం...

భారతదేశంలో... 1857 నాటి ప్రథమస్వాతంత్ర్య సంగ్రామం, దేశమంతటా ప్రాచుర్యం పొందిన సామాజిక సంస్కరణలూ, పూలేలాంటి ఉద్యమకారుల సాంఘిక విప్లవ భావజాలాలూ, కాంగ్రెస్ సంస్థ ఆవిర్భావం... ఆవిష్కరించబడ్డాయి. 20వ శతాబ్దారంభానికే జాతీయోద్యమానికి ఉత్సాహభరితమైన రాజకీయ వాతావరణం వేరూనింది.

హరిపురుషోత్తమరావు

19వ శతాబ్దంలో భారతదేశంలోనూ, ఇటు తెలుగునాటూ, పాశ్చాత్య భాషా సాహిత్యాల ప్రభావం బాగానే వడింది. తెలుగుదేశంలో నవలా సాహిత్యానికి ప్రారంభం ఆ దశలోనే. (కందుకూరి వీరేశలింగం 'రాజశేఖర చరిత్ర') 20వ శతాబ్దారంభం నాటికి పాశ్చాత్యదేశాలలో వ్యాప్తి చెందిన రాజకీయ భావజాలాలూ, మన సాహిత్యాలలో వ్యక్తం కావడం మొదలైంది. గత రెండు మూడు దశాబ్దాలుగా ప్రపంచాన్ని 'విశ్వగ్రామం' (Global Village)గా వర్ణించడం వ్యాప్తిలోనికి వచ్చింది. మొదటగా ఆ నమాసాన్ని సృష్టించినవాడు మార్షల్ మెక్లూహాన్ అనే కెనడియన్ సాహిత్య చార్యుడు. ఇప్పుడు సాంకేతికంగానూ, భావజాల వ్యాప్తి వలనూ... ఆ సమాసానికి సమగ్ర మైన రూపం ఏర్పడింది. అంటే, 19వ శతాబ్దం లో యూరప్ లో వ్యాపించిన సాంస్కృతిక 'వెల్లువ' భావి ప్రపంచరూపానికి అవసరమైన విలువలనూ, ప్రక్రియలనూ భావజాలాలనూ... వెదజల్లినవచ్చును. 19వ శతాబ్దాంతానికి భారతదేశమంతటా సాంస్కృతికపరమైన ప్రకంపనలు వ్యాప్తి చెందాయి. అందులో అతి ప్రాథమికమైన ఆత్మగౌరవం, దేశభక్తి నుండి వసుధైక కుటుంబం వరకు... అన్ని ఆదర్శాలూ వ్యక్తమయ్యాయి. 20వ శతాబ్దపు పాలిత దేశాలన్నింటా ఇలాంటి వాతావరణమే దర్శనమిచ్చేది.

భారతదేశంలో... 1857 నాటి ప్రథమస్వాతంత్ర్య సంగ్రామం, దేశమంతటా ప్రాచుర్యం పొందిన సామాజిక సంస్కరణలూ, పూలేలాంటి ఉద్యమకారుల సాంఘిక విప్లవ భావజాలాలూ, కాంగ్రెస్ సంస్థ ఆవిర్భావం... ఆవిష్కరించబడ్డాయి. 20వ శతాబ్దారంభానికే జాతీయోద్యమానికి ఉత్సాహభరితమైన రాజకీయ వాతావరణం వేరూనింది. ఆక్రమంలో యువవీరుల విప్లవోద్యమం, కార్మికోద్యమం, ...ఆ క్రమంలోనే సామ్యవాద రాజకీయాలూ, భారతదేశ చరిత్రలో భాగాలయ్యాయి.

ఇన్ని ఉద్యమాల వెనుకా సాహిత్యమూ సృష్టి అయింది. సాహిత్యమూ, రాజకీయపక్షాలూ... కొద్దిగానో పెద్దగానో విభేదించుతున్నప్పటికీ సామ్యవాద భావజాలం... సామాన్య ప్రజలను ఆకట్టుకుంది. విద్యార్థికులు కొందరైనా ఆ స్రవంతిలో ప్రవేశించారు.

తెలుగునాట కందుకూరి, గురజాడల... వెనుక సంస్కరణోద్యమం, సాహిత్యోద్యమం ప్రజలకు సన్నిహితం అయింది. ప్రజలను సూటిగా చేరిన, చేరే సాహిత్యానికి సహజంగానే ప్రశస్తి ఏర్పడింది. మరోవైపున ఇది ప్రపంచవ్యాప్తంగా వ్యక్తమైన పరిణామం. ఆ సందర్భంలోనే 1935 సంవత్సరంలో పారిస్ నగరంలో ప్రపంచ రచయితల సదస్సు జరిగింది. అప్పుడు లండన్ లో విద్యాభ్యాసం చేస్తున్న సజ్జాద్ జహీర్ ఆ సభకు హాజరయ్యాడు. ఆ తర్వాత లండన్ లోని భారతీయ విద్యార్థులు

భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని ఏర్పరిచి, ఒక ప్రణాళికను రూపొందించారు (1936).

తెలుగులో 20వ శతాబ్దపు తొలిదశకం నుంచీ అభ్యుదయ రచనలు వెలువడు తూనే వున్నాయి. అలాగే రచయితలకు సంఘాలు లేవు కాని సమూహ లండేవి. వారు ప్రచురణకర్తలుగా కూడా ఉండేవారు. 1929 ఆర్థిక మాంద్యం... ప్రపంచ దేశాలన్నింటికీ వ్యాపించింది. సోవియట్ రష్యా మాత్రమే అందుకు మినహాయింపు. అందువలన సోవియట్ రష్యా మేధావులకూ, రచయితలకూ విద్యార్థికులకూ... ఆసక్తికరమైన దేశమైంది. అలాగే సామ్యవాదం ఆకర్షణీయమైన భావజాల మైంది. ఈ పరిస్థితులలో అభ్యుదయ రచనలపట్ల ఆకర్షణ, ఉత్సాహమూ వ్యక్తమయ్యాయి. 1936లో జరిగిన తొలి అభ్యుదయ రచయితల సభకు తెలుగు రచయితలు (అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, తుమ్మల వెంకటరామయ్య) హాజరైనప్పటికీ ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం 1943 నాటికి మాత్రమే ఏర్పడింది. అయితే ఇక్కడే ఒక విచిత్రం జరిగింది. 1920 దశకంలో తెలుగు సాహిత్యరంగంలో భావకవిత్వం 'రాజ్యమేలుతోంది'. అంతకుముందున్న కవుల సముహాల్ని - సాహిత్య సమితులన్నమాట - నవ్యసాహిత్య పరిషత్తులో లీనమయ్యాయి. అభ్యుదయ రచయితల తొలి సమావేశంనాటికి కవులంటే భావకవులు మాత్రమే... అందుకు భిన్నమైనవారు అందరూ 'అభ్యుదయ రచయితలు' అని కూడా చెప్పలేం. 1943 నుండి 'అభ్యుదయ రచయితల సంఘం' (అరసం) ఏదో స్థాయిలో కొనసాగుతూనే వుంది. సోవిల్స్టు, కమ్యూనిస్టు ఉద్యమాలూ, భావజాలాలూ కూడా అప్పటి నుంచి వ్యక్తమవుతూనే వున్నాయి. 1930 దశకం ప్రారంభంలోనే, శ్రీశ్రీ భావకవిత్వ ధోరణిని 'వదుల్చుకుని' ప్రజా విప్లవమార్గాన్ని చేపట్టాడు. అయినా అందు బాటలో లేనందువల్ల 1943 అభ్యుదయ రచయితల తొలి సభకు హాజరు కాలేదు. 1936 నాటి 'భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం' ప్రణాళికను అనుసరించు తున్నాయని ప్రకటించు కున్నప్పటికీ అభ్యుదయ రచయితల సంఘానికి స్థూలంగా విశాలప్రాతిపదికగల సంఘం ఏర్పడాలనే ఆకాంక్ష నిత్యం ఇబ్బంది పెడుతూ, 'సలుపు'తుండడంవలన... ఎక్కువ మందిని అలంకారం కోసం, ప్రతిష్టకోసం సంఘంలో కూర్చోబెట్టుకున్నారు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం 'ప్రజలతో వున్న ప్రమేయం' వలన

ప్రత్యేకతను సంతరించుకుంటుందన్న స్పృహ కొరవడింది. అందువలన ఉప్పల లక్ష్మణరావు, ఆధునిక దృక్పథం ఉన్న తాపీ ధర్మారావు, ప్రజాస్వామిక దృక్పథాన్ని రచనల్లో ప్రతిఫలించేసిన ముద్దుకృష్ణ, నవ్యసాహిత్య పరిపత్తు పరిధి నుండి విముక్తమైన ఏలూరి వంటి వారిని మినహాయిస్తే కమ్యూనిస్టులు మినహా... ఆధునికులు అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో కనబడరు. ప్రజాస్వామ్య భావజాలాన్ని సోషలిస్టు విధానాన్ని.. సంతోషపరుస్తూ ప్రత్యామ్నాయ మార్గాన్ని.. సృష్టించుకోవాలన్న అవగాహన అ.ర.సం.లో ఆ కాలంలో వ్యక్తం కాలేదు. అలాగే ఎన్ని ఆదర్శాలను లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నప్పటికీ ఉదారవాద భావాలనూ, సంస్కరణవాద భ్రమలనూ. అ.ర.సం. విడనాడలేకపోయింది. అందుచేత, నాలుగో మహాసభ నాటికి (1947 జనవరి) సంస్థ తన ప్రత్యేకతనూ, విశిష్టతనూ కోల్పోసాగింది! సందట్లో సందడిగా 'జానపద' గీతాలను రచించేవారిని.. తక్కువ చేసి చూడడం కొన్ని సందర్భాలలో జరిగిందని కూడా చెబుతారు. అందుచేత అ.ర.సం. ఒకరకంగా నిర్వీర్యంగా ఉండిపోయింది. 8 సంవత్సరాల తర్వాత, 1955లో, ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఎన్నికలలో ఓడిపోయిన తర్వాత విజయవాడలో ఐదో మహాసభ జరిగింది. (ఆ ఎన్నికలలో 'అభ్యుదయ రచయితల సహకారంవలనా, దన్నువలనా ఊరేగిన' మహామహులు... కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకవీరులయ్యారు.) 1948 ప్రాంతంలో అ.ర.సం. స్తంభించిందిగాని, 1958 నుంచీ అది 'మంచం పట్టి తీసుకోసాగింది.'

1955లో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఓటమి, 1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ నిర్మాణం, ఆ తర్వాత రచయితల సంఘాల వేదికలు హైదరాబాద్ కు మారడం... త్వరత్వరగా జరిగాయి. సర్కారు వారికీ రచయితలకూ సాన్నిహిత్యం ఏర్పడిపోయింది. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాంస్కృతికంగా 'శూన్యం'లోకి ప్రయాణం ప్రారంభించింది. భాగ్యనగరంలో అతిక్లిషమైన హేయమైన సాంస్కృతిక వాతావరణం మొదలై, విస్తారమైన, అసాంఘిక దుష్ట సంప్రదాయాల రాజ్యం ఏర్పడింది. 'అప్పుడే' దిగంబరకవులు 'ప్రవేశం.' 'దిగంబరకవులు' అప్పటి అసహనానికీ, ఊపిరి సలపని సాంస్కృతిక హైన్యంపట్ల చిరాకుకూ... ప్రతినీధులు. 1960 దశకం ద్వితీయార్థం మొత్తం... రాజకీయంగా, సాంస్కృతికంగా, కల్లోల కాలం. అలాంటి కల్లోలాలలో 'ఆకర్షణీయమైన' దశ దిగంబరకవుల 'శకం'- ఒక సంచలనమైన అరదశాభీకల్లోలం. ఇంచుమించు ఆ కాలంలోనే నక్సల్బరీ నుండి తెలంగాణా వరకు వ్యాపించిన విప్లవోద్యమం. దీనిని విప్లవోద్యమంగా గుర్తించనివారు అసంఖ్యాకులే. ఇది అట్లా ఉంచుదాం.

1970 జూలై 4వ తేదీన ఆంధ్రదేశ సాంస్కృతిక వేదికపై... 'విప్లవ రచయితల సంఘం' ఆవిష్కారమైంది. పైన చెప్పిన తేదీనాడు అసలు 'జరగవలసిన' సభ వేరే. నక్షత్ర సప్తకం (సెవెన్ స్టార్స్ సిండికేట్) అనే సంస్థ ఆనాడు అభ్యుదయ రచయితల సదస్సును భాగ్యనగరంలో ప్రభుత్వం వారి సీడను.. జరిపే కార్యక్రమాన్ని జరపడానికి ఏర్పాట్లు చేసింది. ఆ సదస్సులో ప్రధానాకర్షణ శ్రీశ్రీకి పర్సు బహూకరణ, సన్మానం... (1955లో అభ్యుదయ రచయితల ఆఖరు సభ (విజయవాడ) జరిగిందని గుర్తు తెచ్చుకోవడం అవసరం) ఈ 'సన్మానం-సభ' గురించి తొలి ప్రకటన వచ్చినప్పటి నుంచి చివరి వరకు ఆంధ్రదేశంలో ఉన్న యువ రచయితల సందడి. సద్దు... అపూర్వం. ఈ పర్సు తీసుకోవడం 'శ్రీశ్రీకి వ్యక్తిగతంగా అవమానం అభ్యుదయ రచయితల కందరికీ తలవంపులు' అని అనేకులు శ్రీశ్రీకి ఉత్తరాలు రాసారు. ఆయన అందరికీ సమాధానాలు రాశాడు కాని,

జూలై 4 ఉదయానికే హైదరాబాద్ నగరమంతా... వేరే సమాచారం వ్యాపించిపోయింది. 'శ్రీశ్రీతోసహా అనేక మంది కవులూ, రచయితలూ, అభ్యుదయ రచయితల సదస్సు'ను 'బహిష్కరించారు' లేదా తిరస్కరించారు - అనే సమాచారం. అయితే జూలై మూడో తేదీ

రాత్రి దిగంబరకవులతో సహా ఆంధ్రదేశం నాలుగు మూలల నుంచి వచ్చిన యువ సాహితీకారులు... ఒక హోటల్ గదిలో సమావేశం అయ్యారు. ఆ హోటల్ పేరు ఇంపీరియల్ హోటల్ - (ఇదేదో గొప్ప హోటల్ అని బాపూ లాంటి చిత్రకారుడు భ్రమపడి ఆ రోజుల్లో కార్టూన్ వేశారు). అటు శ్రీకాకుళం, నక్సల్బరీ ఉద్యమాలు ఆనాటి సభికులకు ఉత్తేరకాలు. అలాగే ఎక్కువ మందికి మార్క్సిజం - లెనినిజం, మావోయిజంల పట్ల తీవ్రమైన విశ్వాసం, గౌరవం... అక్కడున్న వారిలో కె. వి. రమణారెడ్డిగారికే కొంచెం 'అనుమానాలున్నట్టు' ఈ లేఖకుడికి అనిపించింది. ఈ విషయంలో పొరబడ్డానని తర్వాత చరిత్ర రుజువు చేసిందనుకోండి.

స్థూలంగా విప్లవపోరాటాలను బలపరచడం. అందుకు బాసటగా సాహిత్యం నిర్మించడం లక్ష్యాలుగా ఆ సమావేశానికి వచ్చిన వారందరూ నిర్ణయించారు. ఆ సంఘానికి 'విప్లవ రచయితల సంఘం' అని పేరుంచారు. తాత్కాలికంగా ఒక కన్వీనింగ్ కమిటీని వేసుకున్నారు. ఇప్పుడు వి.ర.సం. వయస్సు 32 సంవత్సరాలు. అయితే తొలి దశాబ్దాలలో 'వీరసం' యువతకు ప్రతిబింబంగా నిలిచింది. పాటకు, గీతానికి... సోకాల్డ్ కవిత్వాని కంటే అధిక గౌరవం తెచ్చిపెట్టింది వీరసం. అలాగే వీరసం ప్రచురించిన కొన్ని కథలూ, నవలలూ కూడా బాగా ప్రసిద్ధమే. తెలంగాణా ప్రాంతం నుంచి వెలువడిన కథలు... నవలలూ పరిచయం చేయాల్సిన అవసరంలేనంతగా ప్రతిష్టను సాధించాయి. వీరసం ఆశించిన విప్లవ పోరాటం గురించి సందేహాలూ, శంకలూ, వ్యతిరేకతా ఉన్నవారి సంగతి అలా వదిలి పెడితే... వీరసం సాధించిన విజయాలూ వీరసం అచ్చువేసిన గ్రంథాలూ... బహుశా రచయితలకే కాక కార్యకర్తలకు కూడా చాలా ఉత్సాహాన్నిస్తాయి.

వీరసం గురించి వివరంగా సమీక్ష చేసినప్పుడు, అది సాధించింది గణనీయమేనని చెప్పాలి. ప్రస్తుతం ఉన్న సరళీకరణ, ప్రపంచీకరణ 'వగైరాల' సంస్కరణల నేపథ్యంలో వామపక్షాల బాధ్యత పెరిగింది. భారంగా పెరిగింది. బహుశా అందుకు వీరసం పాత్ర కూడా చాలా అవసరం. అయితే, వీరసం అసలు ఏమీ తప్పులు చేయలేదని ఏవరూ అనరు... నేనూ అనను...

ఈనాటి సాహిత్యరంగంలో... వామపక్షాలు చేయవలసిన కృషి ఎంతో ఎంతో ఉంది. ఈనాటి పోరాటం... సామ్రాజ్యవాదం మీద, మతతత్వం మీద, మాత్రమే కాదు. పేదరికం మీద... పెద్దపెద్ద పేర్లతో వినబడే సంస్కరణలపట్ల మరింత జాగ్రత్తగా... పోరాటసంస్కారాన్ని ఏర్పరుచుకోవాలి. అందుకు వీరసం కూడా భాగస్వామి అవ్వాలి.

కొసమెరుపు

వీరసం ఏర్పడిన రాత్రి... రెండు గంటలకు... శ్రీశ్రీ 'ఇప్పుడు చెప్పా.. ఇప్పుడు మనం చేసిన పని (వీరసం నిర్మాణం) సక్రమమేనంటావా?' అని అడిగారు 'అది మనం నిర్ణయించలేం. కాని ఒకటుంది. దశాబ్దాలపాటు యువకులు మిమ్మల్ని అనుసరించారు. ఇప్పుడు వారిని మిరసనుసరించడం సబబేకదా!'

శ్రీశ్రీ ఒక క్షణం ఆగి 'ఎనీ హౌ ది ఏరో లెఫ్ట్ ది బౌ' అన్నాడు. 'బాణం విల్లును వదిలింది' అని అనువదించాడు. మహాకవికి నాడు కలిగిన సందేహాల వంటివి ఇప్పటికీ ఏదో రూపంలో కొనసాగుతూనే వున్నాయి. వీటిపై చరిత్ర తన సమాధానాలు తనిచ్చింది. చాలా కాలం గడిచింది. అనేక పరిణామాలూ వచ్చాయి. ఏతావతా పరిస్థితి మరింత క్లిష్టమైంది. సవాళ్ళు ఇంకా తీవ్రమైనాయి. ఈ సంధ్యలో ప్రతివారూ తాము నేర్చుకోవలసిన పాఠాలు నేర్చుకోవలసిందే. తప్పదు. అప్పుడే వారు సంధించిన బాణాలవుతారు.

సాహిత్య సంఘాలు - ధోరణులు

‘ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు’ సమావేశంలో
పండితులు చేసిన తీర్మానాలను తీసుకుని...
రామమూర్తిగారు సహేతుకంగా ఖండించారు. అసలు అప్పటి సమస్య “బోధనాభాష” సహజంగా పండితులు వాడుక భాషను బోధన భాషగా అంగీకరించలేదు సరిగదా! దాని విషయమై, విపరీతమైన సభలు... సమావేశాలు జరిపారు. ఆంధ్ర ప్రాంతమంతా... సభలు జరిపి... వాడుక భాషకు వ్యతిరేకంగా తీర్మానాలు చేయించారు.

వారిపురుషోత్తమరావు

“మా వాళ్ళ దృష్టిలో - తెనుగు వొక సభ్య భాషకాదు. తెనుగులో సాహిత్య కృషి చెయ్యడం అంటే అకార్యకరణం. తెనుగులో గ్రంథరచన చెయ్యడం అంటే మరి, భట్రాజే అయిపోవడం. ఈ విషయమై మా నాయనగారికి గట్టినమ్మకమే ఉండేది. వారికి మా చిన్నప్పగారు తోడుపడ్డారు. వారే కాదు. వైదిక విద్యలునేర్చిన బ్రాహ్మ లెవరయినా యిదే మచ్చు. సాధారణంగా ఇంగ్లీషు కూడా వొకభాషే వారి దృష్టిలో తెనుగు మాత్రంకాదు. సంస్కృతమే భాష ముఖ్యంగా అది చదివితే గౌరవం. సంస్కృతం అభ్యసించి వుండక పోయినా, కర్మిష్టులైన వైదికులు, అయిన వాటికి కానివాటికి గూడా సంస్కృత శబ్దాలే వాడతారు తరచు. ‘అజ్యం’ అంటారుగాని, నెయ్యి అనరువారు. పెళ్లి అంటే నీచకం, వివాహం అనాలి...” - (శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారి “అనుభవాలూ - జ్ఞాపకాలూను) శాస్త్రిగారు 1891లో జన్మించారు. ఆయన చిన్ననాటి పరిస్థితి గురించి అన్నమాటలు కనక 20వ శతాబ్దారంభంనాటి నంగతిగా దీన్ని తీసుకోవచ్చు.

1913లో ‘నేటి తేట తెలుగు’ అనే వ్యాసంలో గిడుగు రామమూర్తి పంతులు ఇలా రాశారు. “అన్ని జిల్లాల తెలుగు మాటలు, అన్ని జాతుల తెలుగుమాటలు కలసి సాపెక్టుతున్నవి. ఉత్తమజాతుల వాడుకభాషకు గౌరవము నహజముగనుక అది వ్యాపిస్తున్నది. భేదాలుంటేనేమి? రైలుబండిలో అరిగిపోతున్నవి

ఎగుడుదిగుళ్ళు అన్నీ ఇదే కొత్త తెలుగు. నేటి తేట తెలుగు, వ్రాస్తూ ఉన్న నా తెలుగు, చదువుతూ ఉన్న మీ తెలుగు”.

‘ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు’ సమావేశంలో పండితులు చేసిన తీర్మానాలను తీసుకుని... రామమూర్తిగారు సహేతుకంగా ఖండించారు. అసలు అప్పటి సమస్య “బోధనాభాష” సహజంగా పండితులు వాడుక భాషను బోధన భాషగా అంగీకరించలేదు సరిగదా! దాని విషయమై, విపరీతమైన సభలు... సమావేశాలు జరిపారు. ఆంధ్ర ప్రాంతమంతా... సభలు జరిపి... వాడుక భాషకు వ్యతిరేకంగా తీర్మానాలు చేయించారు. కాకినాడ నుంచి అటు బళ్లారి వరకూ ఇటు గంజాం వరకూ 24 పట్టణాల్లో సభలు జరిపారు.

అయితే తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో సంఘర్షణ, భాషను గురించిన వాదోపవాదాలతో ప్రారంభం కావడం ఒక రకంగా విచిత్రం. అంతకుముందు కవుల మధ్యా, వ్యాఖ్యాతల మధ్యా విభేదాలు కూడా ఎక్కువ భాగం భాషా సంప్రదాయాలు, కవి సమయాలు గురించే ఉండేవి.

అయితే ఆధునిక జీవితం సాహిత్యమూ, కళలూ మొదలైన సాంస్కృతిక విషయాలకు మాత్రమే అంకితమయ్యే స్థితిని అధిగమించింది. అందుచేత శాస్త్రీయ విజ్ఞానం, రాజకీయ వికాసం, పారిశ్రామిక సమాజం, న్యాయశాస్త్రావసరం... మొదలైన అంశాలను

కూడా అధ్యయనం చేయవలసిన - చేసిన తీరవలసిన - సందర్భం ఏర్పడింది. బ్రిటిషుపాలకులు తమకవసరమైన ‘మందీ మార్వలాలను’ తయారు చేసుకునే క్రమం 19వ శతాబ్దంలోనే ప్రారంభించినా ఈ సంఘటనల కాలనాటికి ప్రజలు - సామాన్య ప్రజలు - కూడా ఆధునిక జీవన సరళికి తయారు కావలసిన భౌతిక పరిస్థితులేర్పడ్డా యన్నమాట. అసలు ‘బోధనా భాష’ సమస్య 19వ శతాబ్దంనాటిదే. కాకపోతే 20వ శతాబ్దారంభానికే సంస్కరణోద్యమాల వలనా, రాజకీయ సామాజిక ‘విప్లవాల’ వలనా... విస్తృతమైన అవసరాలూ, అవకాశాలూ ఏర్పడ్డాయి.

వాస్తవానికి వాడుక భాషా సమస్య - బోధనా భాష సమస్య - తీవ్రత ఈ దశలో స్పష్టమైంది. మరోరకంగా భారతదేశంలో రాజకీయవికాసం కూడ ఈ దశతో సమాంతరంగా అధిక ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. అందులోనూ 1904-1905 నాటికి దేశవ్యాపితమైన రాజకీయ చైతన్యం వ్యక్తమైంది. 1857 సీపాయిల తిరుగుబాటు నాటికి పొటమరించిన దేశభక్తి చైతన్యం 20వ శతాబ్దపు తొలిదశకాలలో మరింత విశాలవంతమైంది. స్థానిక ప్రజల నుంచీ ప్రతిఘటన మొలకలెత్తింది.

సాహిత్యపరంగా ఆ మొలకల ఉనికి 19వ శతాబ్దంలో సాంస్కృతిక చైతన్యంగా దృగ్గోచరమైతే, 20వ శతాబ్దారంభం నాటికి దానికి రాజకీయ స్ఫూర్తితోడైంది. జలియన్ వాలా బాగ్ దౌష్ట్యంతో, మధ్యతరగతి ప్రజానీకం బహిరంగంగా ఉద్యమాలలో పాల్గొనడం జరిగింది. 1904-1919 మధ్యకాలంలో రాజకీయ విశ్వాసాల ప్రకటనా, రాజకీయ చర్యల ప్రారంభమూ... ఈ పరిస్థితిని వివరిస్తాయి. ఆంధ్రదేశంలో 19వ శతాబ్దం చివరలోనూ, 20వ శతాబ్దారంభ దశకాలలోనూ చైతన్యం వివిధ రూపాలలో వ్యక్తమైంది. హైదరాబాద్లో శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయమూ, ఆంధ్రప్రాంతంలో - లేదంటే మద్రాసు రాష్ట్ర రాజధానిలో - విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమండలి స్థాపనా... మునగాల జమిందారు ఆధిపత్యంలోనే స్థాపించబడ్డాయి. ఈ రెండూ తెలుగుభాషకూ తెలుగులో విజ్ఞానదాయక గ్రంథాల ప్రచురణకూ, వ్యాప్తికీ చాలా పెద్ద ఊతాన్నిచ్చాయి. తెలంగాణా ప్రాంతంలో ముందు గ్రంథాలయాల వ్యాప్తి, తరువాతి కాలంలో గ్రంథప్రచురణా ఉద్యమ స్థాయిసంఘాలన్నాయని చెప్పవచ్చు. ఆంధ్రప్రాంతంలో కూడా గ్రంథాలయోద్యమం విస్తారంగా సాగింది.

మరోవైపున బరంపురం నుండి మద్రాసు వరకూ... అనేక గ్రంథప్రచురణ సంస్థలు వెలిసాయి. ఈ ఉద్యమాల కాలంలోనే తెలంగాణాలో 'అణగ్రంథమాల' లాంటి అద్భుత ప్రయోగం జరిగింది. విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమండలి "ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వం" ప్రచురించవారంభించింది. ఆ రోజుల్లో ఆ గ్రంథాన్ని.. సంపుటాన్ని - నెలకొక సంచిక చొప్పున ప్రచురించే వారు. ఒకే సంచికలో ఒకే అంశాన్ని గురించిన వ్యాసం ఉండేదన్నమాట. అన్నట్లు ఈ రెండు సంస్థలూ 1904-1905 నాటికే కార్యరంగంలోకి ప్రవేశించాయి. బహుశా ఈ దశను ఒక ముఖ్యఘట్టంగా పేర్కొనాలి. ఇది ఇలా ఉండగా ప్రత్యేక లక్ష్యాలతో, వివిధ వ్యక్తులతో రచయితల సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇలాంటి సంఘాలన్నీ ప్రత్యేకమైన సామాజిక, సాంఘిక లక్ష్యాలతోనే ఏర్పడ్డాయి. అయితే అలాంటి సంఘాలు వున్నకాలు అచ్చువేయడమేకాక, ప్రజల సమస్యలతో అనుసంధానం గావించుకున్నప్పుడు. అవి ఇంచుమించుగా సాంస్కృతికోద్యమస్థాయిని మించిన బాధ్యతను తీసుకున్నట్లువుతుంది. ఆ సంఘాలు కేవలం పుస్తకాలు అచ్చువేసి, సభలు పెట్టి తమ లక్ష్యాలను సృష్టపరచడమేకాక... నిత్యజీవితంలోని రాజకీయ, సామాజిక సంఘటనలకు స్పందించిన తీరును కూడా సామాన్య ప్రజలు పరిశీలించుతూనే ఉంటారు.

సాహితీ చరిత్రలో గరిమెళ్ల సత్యనారాయణగారు ఒక రుషిపాత్రనూ, ఒక కార్యకర్త పాత్రనూ కూడా నిర్వహించారు. ఆయన్ను స్మరించుకోకుండా ఇలాంటి గ్రంథాన్ని ముద్రించడం అక్రమం. ఆయనకు మానివాళి ఇవ్వాలా...రేపూ కూడా.

'బుక్ లైబ్రరీ' పద్ధతిలో గ్రంథాలను ముద్రించే సంస్థలు ప్రజాసేవ చేయవని కాదు కాని, అందులో వ్యాపారాంశ అధికంగా ఉంటుంది. అలాంటి సందర్భంలో 1934లో ఆంధ్ర వర్ణమాసలేఖ సంఘం ప్రచురించిన 'ప్రణాళిక' మొదటి ప్రణాళిక కావచ్చు. అయితే 1911లో జయంతిరామయ్య పంతులుగారు పితాపురం మహారాజా వారి ఆదరాభిమానాలతో సంస్థాపించిన 'ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్' తొలిసంఘం. అయితే ఈ సంస్థ భూస్వామ్య సంస్కృతినీ, సాహిత్యాన్నీ పరిరక్షించడానికి జన్మించింది. అంతకంటే ప్రధానంగా రచనా భాషగా... వ్యావహారిక భాషను నిరోధించడానికి, తిరస్కరించడానికి ఏర్పడిన సంస్థ... దాన్ని ఇంగ్లీషులో 'ఎకాడమి ఆఫ్ లెటర్స్' అని పిలుచుకునేవారు. ఆనాటి దిగ్గంతులంతా ఆ

సభల్లో పాల్గొనేవారు... గిడుగు రామమూర్తి పంతులు కూడా 1924 అక్టోబర్ లో ఆ పరిషత్తులో (13వ వార్షికోత్సవాలు) పాల్గొన్నారు. '5 గంటల సేపు ఏకబిగిని గంభీరోపన్యాసము చేసారు'. ఆయన ఉపన్యాసానికి సభికులూ, పరిషత్తు నాయకులూ... ఇంచుమించు ముగ్ధులయ్యారు. 'గ్రామ్యముకాని వ్యావహారికములు రచించు వచ్చు'నని పరిషత్తు నాయకులు అంగీకరించారు. గిడుగు రామమూర్తిగారి వ్యావహారిక భాషావాదం రావడానికి ఎంతో ముందే... గురజాడ అప్పారావుగారు వ్యావహారికభాషలో కథలు, కవితలు, ఒక బృహన్నాటకం (కన్యాశుల్కం) రాసారని ఇక్కడ గుర్తు చేసుకోవాలిన అవసరంలేదు. వ్యావహారికభాషోద్యమానికి వారిద్దరూ... సైద్ధాంతింగానూ, ప్రాయోగికంగానూ కలిసి చేసిన శ్రమా, కృషి మళ్లీ మళ్లీ చెప్పుకోవాలసిన అవసరంలేదు.

అయితే సాహిత్యంలో వ్యావహారిక భాషకు 1920 దశకంలో రచయితల నుంచి పెద్ద బలం వచ్చింది... అప్పటి రచయితలు తర్వాతి కాలంలో నవ్యసాహిత్య పరిషత్ ను ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. వారికి స్థూలమైన ఆదర్శాలు, విపరీతమైన కథా, కవితా, సృష్టి ఉండేవి. వారికొక ప్రణాళిక లాంటి దేవునూ ఉండేదో లేదోమరి.. 1950 ప్రాంతాల వరకూ ప్రసిద్ధులైనా రచయితలూ, కవులూ, విమర్శకులూ ఆ నవ్యసాహిత్య పరిషత్తుతో సంబంధాలున్నవారే. బహుశా తెలుగు సాహితీసంఘాలలో అంత విస్తారమైనది మరొకటి లేదనిపిస్తుంది.

పంచాంగుల ఆదినారాయణ శాస్త్రి, కొదాలి ఆంజనేయులు, పురిపండా అప్పలస్వామి, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, చింతా దీక్షితలు, దుర్గా బాయి, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ మొదలైన వారి నుంచి తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, కాశీనాథుని నాగేశ్వర రావు, శ్రీశ్రీల వరకు ఆంధ్ర ప్రాంతంలో "సాహితీ స్పర్శ కల" వారందరూ ఆ సంఘంలో సభ్యులే 1936లో ఇండియన్ ప్రోగ్రెసివ్ రైటర్స్ ఎసోసియేషన్ సభలు మొదటిసారిగా లక్నోలో జరిగాయి. వారి ప్రణాళిక లండన్ లో సమావేశమైన భారతీయ రచయితల తయారు చేసుకున్నది. ఈ సంఘం భారతదేశంలో అభ్యుదయ భావాలకుల రచయితలను సమీకరించయత్నించింది. కేవలం రచనలకూ... కళారూపాలనూ సృష్టించడం మాత్రమే కాక ప్రజాసమస్యలనూ, రాజకీయ పరిస్థితులనీ అధ్యయనం చేస్తూ రచనలు చేయడం, ప్రజలతో సాన్నిహిత్య సంబంధాలను నెలకొల్పుకోవడం కూడా వారి ప్రణాళికలో భాగం.

భారతదేశంలోనూ, ఆంధ్రదేశంలోనూ నిర్మాణమైన, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం సామాజిక బాధ్యతలను కూడా రచయితలకు నిర్దేశించిన... తొలి సంఘం. కవితలు, కథలు, వ్యాసాలు స్థూలంగా సామాన్య ప్రజలకు ఉద్దేశించబడినవి. ఆధునిక కావ్య, కథా స్వరూపాలను మాత్రమే కాక అంతస్సును కూడా... ప్రధానాంశంగా తీసుకోవడం అభ్యుదయ రచయితలు సాధించిన గొప్ప పరిణామం సామాన్య ప్రజలను ప్రేక్షకులుగా, పఠితలుగా మాత్రమే అప్పటి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం భావించలేదు. రచనలో ప్రజలకు స్పష్టమైన "పాత్ర" ఉంటుందని వారి అవగాహన అయితే ఆచరణలో అది ఎంత వరకు సఫలమైందన్న ప్రశ్న... సమాధానం తర్వాతి చరిత్రలో లభిస్తుంది.

'అభ్యుదయ రచయితల సంఘం' పుణ్యాన ప్రజలకు సాహిత్యంలో స్పష్టమైన చోటు స్థిరమైంది. సాహిత్య వస్తు నిర్దేశమే... మారిపోయింది. అలాగే 'ప్రజలు' అనే పదానికి నిర్వచనాలూ మారుతూ వచ్చాయి. దళితవాదం స్త్రీవాదం... ప్రాధమ్యాలను ప్రశ్నించాయి. మార్చాయి. మైనారిటీ వాదం తన స్వరాన్ని స్పష్టం చేసింది(అవసరమలాచేసింది). స్థూలంగా ఒక శతాబ్దంపాటు వ్యక్తమైన సాహిత్యాంశాలను ఈ పత్రాలు వ్యక్తం చేశాయి. 'గుర్తింపు అవసరంలేని ప్రజాప్రతినిధుల'ని పెళ్లి రచయితలను వర్ణించాడు. ఆ వర్ణన ఇప్పుడు మరింత వాస్తవం. ఇంకా ఈ సంపుటిలో వివిధ రచయితల ప్రణాళికలూ... భావాలూ... ఉన్నాయి. స్థూలంగా రచయితలకూ రచనలకూ సంబంధించిన అభిప్రాయాలే కాక... సామాజికంగా దేశంలో జరుగుతున్న సంఘటనలు, స్పందనలు, ప్రతిస్పందనలూ... ఆయా ప్రణాళికల నేపథ్యంలో ఇప్పుడున్న వాతావరణంలో అధ్యయనం చేస్తే... కవితలకూ, కళలకూ సంబంధించిన ప్రతిస్పందనలేకాక... అన్ని రకాల రాజకీయ సాంస్కృతిక ఛాయలూ, దట్టమైన చీకట్లూ, దారుణమైన వాస్తవమూ మనముందు నిలుస్తుంది. దేశంలోని వివిధ సమస్యలూ, వైరుధ్యాలూ, సంఘర్షణలూ, దారుణాలూ మరింత స్పష్టంగా బోధపడతాయి. కవులంటే మనుషులే కదా! మనుషులు స్పందన శాస్త్రవేత్తలకూ, కళాకారుడికీ, శ్రామికునికీ, మేధావికీ అందరికీ... గొప్ప వెలుగునూ, గొప్ప ఆనందాన్నీ, దారుణమైన దుఃఖాన్నీ చూపుతున్న ప్రక్షణాలివి.

(సాహిత్య సంఘాలు - ధోరణులు) పుస్తకానికి రాసిన ముందుమాట)

అంతరించిపోతున్న జానపద కళా సంపద

తంగిరాల చక్రవర్తి

జాతిని ప్రభావితం చేసే అనేక జానపద సాహిత్యం, ప్రజా కళారూపాలు ఈనాడు కనుమరుగై పోతున్నాయి. ప్రపంచీకరణ పీడన పల్లెసీమల్ని ధ్వంసం చేసిన క్రమంలోనే జానపద కళా సంపదను మార్కెట్ సంస్కృతి కబళించింది. నర్వనాశనం చేస్తోంది.

ఆంధ్రదేశపు పల్లెలలో అనాదిగా వస్తున్న కళారూపాలలో ఎన్నో ఈనాడు మనం పుస్తకాల్లో మాత్రమే చూడగలుగుతున్నాం. పల్లె ప్రజలకు అందుబాటులో ఉన్న రమణీయ కళారూపాలెన్నో ఉన్నాయి. క్రొంచపక్షికున్న హృదయం కప్పల్లో, కళాకారుల్లో ఉండి తీరాలి. స్వేచ్ఛా, పారదర్శకత ఉండాలి. ప్రాంతాల రీత్యా పరిశీలించిన వివిధ జానపద కళారూపాలెన్నో మనం తెలుసుకోవచ్చును.

సాధనాశూరులు (కరింనగర్), పగటి వేషాలు (రాజమండ్రి), ఉరుములు (అనంతపురం), రుంజా (తూర్పుగోదావరి), కత్తిసాము, కర్రసాము (విజయనగరం), తోటపటం కథ (వరంగల్), కాటిపాపలు (నల్గొండ), ఢింసా (విశాఖ మన్యం), విలువిద్య

డప్పు నృత్యం

(నర్సరావు పేట), ఏడువెంట్ల కిన్నెర (మహబూబ్ నగర్ జిల్లా) యింకా ఎల్లమ్మ కథ, యక్షగానం, పాములాట, గంగిరెద్దులాట, ఒగ్గు డోలు నృత్యం, వీరనాట్యాలు, కర్రసాము, చిందు భాగవతం, గొరవయ్యలు, తోలు బొమ్మలాట, కడ్డీ వాయిద్యం, మరకాళ్ళు, కత్తుల నృత్యం, సాముగారడీలు, కీలుగుర్రాలు, జడకోలాటం, హరికథ, బుర్రకథ, బాలసంతువారు, ఒగ్గు కథ, చెక్క భజనల ధూలా (పీర్ల పండుగల్లో), కోలాటం, పేరిణి శివతాండవం, పిచ్చుకుంట్ల వాళ్ళ కథ, మందహెచ్చులు (సంచార జాతులు), బవనీలు లేక బైండ్లవారు (శైవులు), సుగాలీ (లంబాడీ) నృత్యం, కొమ్ముబూర, శేవగారడి (ఉత్తరాంధ్ర), బుట్టబొమ్మలు, నాదస్వరం, జముకుల కథలు, గొల్ల కలాపం (కూచిపూడి భాగవతులు), గరగల నృత్యం, పండరి భజనలు, కిన్నెర కథ, డప్పుల నృత్యం, రుంజ వాయిద్యం, ఉరుముల నృత్యం, గోసంగి, తూర్పు భాగవతం, మంత్రగాడు (పగటి వేష ప్రక్రియ), కవ్వాలి (పాట - నృత్యం), జాలరి నృత్యం, పద్యనాటకం, రేల నృత్యం, జోడు మద్దెల, అందెల నృత్యం, గుపాడీ నృత్యం (గోండులు చేసే నృత్యం), శారద కథ (వరంగల్), మర్రియా, డోలు కొయ్యలు, పటం కథలు, చుట్టకాముడు (బతుకమ్మను పోలి వుంటాయి), తప్పెట గుళ్ళు, పులివేషాలు, ఢింసా నృత్యం, కొమ్మ దాసరి, నగారా, బేతాళ

నృత్యం, కూచిపూడి భాగవతం, గొల్లసుద్దులు (పల్లె సుద్దులు), అసాధి కథ (రాయలసీమ), చిడతల రామాయణం లాంటి దాదాపు 766కి పైగా జానపద కళలు మన ఆంధ్రదేశమంతటా జాతిని, జాతీయతను మేల్కొలిపేవే. జానపద కళారూపాలు ఆంధ్రప్రదేశ్ లో పేరు ప్రఖ్యాతులు, పొందునంత కీర్తి, ప్రఖ్యాతి దేశంలోని మరే ఇతర రాష్ట్రాల్లోని జానపద కళలకు పోటీ కాకున్నా, ప్రజల్ని ఎంతో జాగృతం చేశాయి. ప్రజా జీవనంలో భాగమైన జానపద కళలు, అధునిక జీవన శైలి, డిష్ యాంటెన్నా, నెట్ విష సంస్కృతి వలన... తమ ఉనికినే కోల్పోతున్నాయి.

ఈ కళల ద్వారా ప్రజలు... వినోదాన్ని, విజ్ఞానాన్ని, చైతన్యాన్ని పొందే వారు... తెలంగాణా సాయుధ పోరాట కాలంలో బుర్రకథ, ప్రజానాట్యమండలి వారి “మా భూమి” నాటకం లక్షలాదిమంది ప్రజల్ని కదిలించింది. వేలాది ప్రదర్శనల ద్వారా జాతిలో చైతన్య స్ఫూర్తిని నింపింది... మరి నాటక రంగం ఈ రోజు సర్కారు నందులకే పరిమితమై... పరిషత్ లకే కుదించుకు పోతున్నది....

భారతదేశంలో ప్రాచుర్యం, ప్రఖ్యాతినొందిన జానపద కళల్లో ముఖ్యమైనవి

1. చౌదంగ్ హాస్పరి
2. మిరబిహూ నృత్యం
3. టకారియా నృత్యం
4. డాప్ నృత్యం
5. కులూ లోయలోని నృత్యాలు
6. కొలామ్ మల్లల్ నృత్యాలు
7. జిజార్ నృత్యం
8. భగోరియా నృత్యం
9. తాబల్ చాంగ్ బి నృత్యం
10. ఇంతోనాలకు నృత్యం
11. మితున్ నృత్యం
12. రన్ పా నృత్యం
13. భంగ్రా నృత్యం
14. పరిన్ హరి నృత్యం
15. పొయిక్కల్ కుత్తిరై నృత్యం మొదలైనవి ముఖ్యమైన భారతీయ జానపద నృత్యాలుగా పేరుపొందాయి.

అరుణాచల్, గుజరాత్, కేరళ, తంజావూర్ మొదలైన ప్రాంతాల్లో యింకా జానపద కళలు... ఎంతో ప్రఖ్యాతి నొందుతున్నాయి.

శాతవాహన రాజైన హాలుడు “గాథా సప్తశతి”, శ్రీనాథుని క్రీడాభిరామం,

శాతవాహన రాజైన హాలుడు

హైటెక్ సిటీలో పగటి వేషాల కళాకారులు

పాల్వూరి సోమనాథుడు రాసిన “పండితారాధ్య చరిత్ర (క్రీ.శ. 13 శతాబ్ది) గ్రంథాల్లో ఈ జానపద కళల గురించి సమగ్రంగా రాశారు.

నేటి మన నృత్య, సంగీత, సాహిత్య, చిత్ర, శిల్పకళలకు, యక్షగానాలకు, వీధి నాటకాలకు, మూలం అయిన మన తెలుగు జానపద కళలు ప్రస్తుతం ఆదరణ లేక అంతరించిపోతున్నాయి. తెలుగునాట అతి ప్రాచీన జానపద కళారూపాల్లో యక్షగానం ఒకటి. ఇది నేడు మనం డిడి1లో మాత్రమే చూసే (దు)స్థితిలో వున్నాయి.

జానపద కళల్లోని ప్రధాన అంశాన్ని బట్టి ఈ కళలను సంగీత, నృత్య, నాటక రూపాలుగా వర్గీకరించారు.

ప్రస్తుతం అంతో, ఇంతో ప్రాచుర్యంలో కొండ ప్రాంతాల్లో, పల్లెసీమల్లో ఉన్న జానపద కళారూపాల్లో ముఖ్యమైనవి 1. కురవంజి 2. తోలు బొమ్మలాట 3. యక్షగానం 4. వీధినాటకం 5. పిచ్చుకగుంట్లు 6. చిందు నృత్యం 7. భామాకలాపం 8. ఘనాడి నృత్యం 9. పులి వేషం 10. జముకుల కథ 11. పాండవలోళ్ళు 12. సింహాద్రి అప్పన్న కథలు 12. ఒగ్గు కథ 13. గరగ నృత్యం 14. వీరముష్టి నృత్యం 15. పగటి వేషాలు మొదలగునవి మహోజ్వలంగా వెలు గొందాయి. ఈ విశాలాంధ్ర దేశం అంతటా... వీటిని అంతరించిపోకుండా కాపాడుదాం, విష సంస్కృతిపై పోరాడదాం. సంగీతం, సాహిత్యం, నృత్యం, చర్విడ అభినయ కౌశలం, మంచి సంభాషణ, వేషం, భావన, సమయస్ఫూర్తి, ఆహార్యం వంటి కళల సమాహారంగా తెలుగునాట జానపద కళలు. ముఖ్యంగా నాటకం, బుర్రకథ, వీధి భాగవతం, యక్షగానం మొదలగునవి ప్రదర్శితమవుతున్నాయి. ఆట, పాట, శబ్దం, లయ, మేళవింపు, అభ్యుదయ భావ ఉషస్సులో, తెలుగు సాంస్కృతిక వికాసానికి

హరికథ

జానపద కళారూపాలు పట్టుకొమ్మలై జాతిని జాగృతం చేశాయి.

జాతికి జీవన నాళిక జానపద గీతిక అన్నారు - శ్రీశ్రీ.

శ్రామిక జీవన వేదం నుండి జనించిన సహజ కళల కల్పతరువులు మన జానపద కళలు. జానపద కళాకారుల్లోని మాట, పాట, ఆట, హాస

భావాలన్నీ వారి దైనందిన శ్రమైక జీవన సౌందర్యం నుండి రూపుదిద్దుకున్నవే. గ్రామీణ జానపదుల విశ్వాసాల నుండి, నిష్కల్మష నిర్మల హృదయ క్షేత్రాల నుండి మొగ్గ తొడిగినవే ఈ జానపద కళలు. వీటికి మన వెలుగు - తెలుగు నేల పుట్టిల్లు. పరదేశీ సామ్రాజ్యవాద విష సంస్కృతి, డిస్కో థాక్, క్లబ్, పబ్, డిప్యూంటెన్నా, నెట్ విలయంలో మనం - మన కళాసంపద చిక్కుకొన్న సంధికాలంలో ఉన్నాయి. పెట్టుబడిదారీ నీచ సంస్కృతి, స్త్రీని మార్కెట్ వినిమయ సరుకుగా - విశ్వంఖలంగా ఫ్యాషన్ టెక్నాలజీ ముసుగులో... యువతను నిర్విర్యం చేస్తున్న హైటెక్ మాయాజాలాన్ని, రంగుల ప్రపంచాన్ని కవులు... కళాకారులు... ఎదిరించి తిప్పికొట్టాలి.

అస్తవ్యస్త దురవస్థ నుంచి ప్రజలను రక్షించడానికి, జనతకు... జగతికి కర్తవ్య బోధ చేసి సమస్యల పరిష్కారానికి ప్రజల్ని సమాయత్తం చేయడానికి కవులు... కళాకారులు.. కార్యార్థలయ్యే సమయం నేడు ఆసన్నమైంది. జనసంస్కృతికి ప్రతీక - పతాక వంటి జానపద కళారూపాల్ని పరిరక్షణకు కార్యచరణ దశగా కదలాల్సింది కళాకారులే...

జానపద కళారూపాల గురించి ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారి మాటలే నిలువెత్తు నిజాలు. వారి మాటల్లో “యక్షగానం నన్నయకు పూర్వమే పుట్టింది - పాల్వూరికి ముందు గజ్జె కట్టింది - శ్రీనాథుడికి ముందే గొంతెత్తి పాడింది. రాయలకు ముందే రంగ మెక్కింది - విజయ రాఘవుడి కాలంలో విజృంభించింది - అర్ధ శతాబ్ది పైగా తాను ఆడింది అటగా, పాడింది పాటగా, వీర విహారం చేసింది. మహారాష్ట్రల మన్ననలు... కన్నడిగుల కసూర్చినందుకుంది. దేశీ నాటకంగా సమాహార కళారూపంగా మెరిసింది. ఇప్పుడు ఒక స్మృతిగా జాతికి మిగిలింది...”

ప్రపంచ బ్యాంక్ విధానాలతో పాలన సాగించే ప్రభుత్వాలు, విదేశీ విష సంస్కృతికి గేట్లు, కిటికీలు బాహాటంగా తెరుస్తూ, శ్రామిక ప్రజలకు, శ్రామిక ప్రజా కళా సాహిత్య, సంస్కృతులకు కీడు తెస్తున్న విధానాలపై అశ్లీల, వ్యాపార, మార్కెట్ - వినిమయ సంస్కృతిపై కవులు, కళాకారులు కృషి చేయాలి. జాతిని జాగృతి పరిచేది, జాతి జీవనాన్ని ప్రతిబింబించే జానపద కళా సాంస్కృతిక పరిరక్షణకై కవులు, కళాకారులు, మేధావులు కదలాలి... ఉద్యమించాలి.

చిందుల ఎల్లమ్మ ప్రదర్శన

తోలు బొమ్మలాట

కనుమరుగైపోయిన కథ 'కలి'

మనం మర్చిపోయిన ఈ కలికి నిఘంటువులిచ్చిన ఆర్థాలను చూస్తే ఈ పానీయం అమరకోశమంత ప్రాచీనమైందని తెలుస్తుంది. నిజానికి అన్నమెప్పటిదో కలి అప్పటిదే.

డా॥ కె. శారద

సామాజిక పరిణామ క్రమంలో మనం ఎన్నిటినిో పొందుతుంటాం. మరెన్నో విలువైన వాటిని పోగొట్టుకుంటాం. జీవశాస్త్రంలోని ఉపయోక్త, నిరుపయోక్త సిద్ధాంతం ప్రకారం నిరుపయోగమైన అవయవాలను జీవి పోగొట్టుకుంటుంది. కానీ మనుషులు తమ తప్పిదాల వల్లా, అపోహల వల్లా పోగొట్టుకోకూడదని వాటిని కూడా వదులుకుంటున్నారు.

అటువంటి వాటిలో 'కలి' ఒకటి. ఇదొక పానీయం. మన ఎముకల్ని గుల్ల చేయదు. కాలేయాన్ని కాటేయదు. కడుపులో కురుపుల్ని పుట్టించదు. చల్లని పుల్లని పానీయం. పోషక విలువలతో పాటు ఔషధ గుణాల్ని కూడా కలిగి వున్న పానీయం. తయారీ ఖర్చులేదు. కొనుక్కోవలసిన అవసరం లేదు. నిల్వ చేసుకోవడానికి ఐసు పెట్టే అవసరం లేదు. ఓ మట్టికుండ ఉంటే చాలు. మనం వృధాగా పారబోసే బియ్యపు కడుగు, అన్నం వార్చిన గంజితో రుచికర మైన, ఆరోగ్యకరమైన పానీయం తయారవుతుంది.

మనం మర్చిపోయిన ఈ కలికి నిఘంటువులిచ్చిన ఆర్థాలను చూస్తే ఈ పానీయం అమరకోశమంత ప్రాచీనమైందని తెలుస్తుంది. నిజానికి అన్నమెప్పటిదో కలి అప్పటిదే.

ఆరనాళక సౌవీర కుల్యాపాభిషు తానిచ అవన్నీ సోమ ధాన్యామ్లు కుజ్జలానిచ కాఞ్కాంకే¹ అరనాళకమన్నం తన్ని సృతత్వాత్ ఆరనాళకం : ఆరనాళకమనగా నన్నము, అందువలన బుట్టినది ఆరనాళకం.

సువీరాఖ్య దేశే ప్రాయేణ భవతీతి సౌవీరం : సువీరాఖ్య దేశమందు తరచుగా కలుగునది. కుల్యాపైరభి షూయతేవ నాన్యతేతి కుల్యాభిషుతమ్ : అడవి మినుముల చేత నూరబెట్ట బడునది. కుల్యాపము, అభిఘాతము అని రెండు పేర్లుగా కొందరు చెప్పుదురు.

అంత్యాఖ్యదేశే ప్రాయేణ సూయత ఇతి అవన్నీ సోమం : అవంతీ దేశమునందు తరచుగా బుట్టునది.

అప్లి భూత ధాన్యత్వాత్ ధాన్యామ్లము : పులిసిన ధాన్య జలము

కుత్పితం జలం కుంజలం : కుత్పితమైన జలము

కేనజలేన అంజికా అభివృక్తి రస్యేతి కాంజికం : జలము చేత అభివృక్తి గలది.

ఈ అయిదు కలిపేళ్ళు : పులియ బెట్టిన కడుగు నీళ్ళు²

Whater where in raw rice has been washed it is kept until it ferments : and is used as an acid drink.

పులియ బెట్టిన కడుగు (బ్రౌన్)

పులియ బెట్టిన కడుగు నీరు (శ.ర., తె.వ్యు.కో)

పులియబెట్టిన కడుగు, కలినీళ్ళు, లక్ష్మీచారు, పుల్లని గంజి, పులికడుగు (సూ.ని) కూరాడు, కలినాగ మీరు ధాన్యామ్లము (ఆ.భా)

'వస్తుగుణ దీపిక' గ్రంథంలో కలినీళ్ళు, కూరాటి మేడిద, పుల్లని గంజి, లక్ష్మీచారు అని పర్యాయ పదాలను ఇస్తూ సవివరంగా కలి గురించి వివరించారు. వాటిని చూడండి.³

కలినీళ్ళు : acid washing of raw rice. కొంచెం పుల్లగా స్వాదుగా నుండును, ప్రాణప్రదవై నది, జఠర దీప్తినిచ్చును. శ్రమ, బడలిక దీనిని హరించును. రుచి బుట్టించును, చలవ చేయును, కండ్లకు మంచిది, విరేచన బద్ధము చేయును, దగ్గును బుట్టించును. దీనికి విరుగుళ్ళు 1. చమురు గల పదార్థములు, 2. గులకంద, 3. ఉప్పు కలిపిన మజ్జిగ.

పుల్లని గంజి : Sour cunjee. గురుత్వముగ, చిక్కన నుండును, దేహపుష్టిని యిచ్చును, దాహమును, తాపమును శమింపచేయును, వాతమును హరించును. శ్లేష్మమును, పైత్యమును కలుగజేయును.

లక్ష్మీచారు : rice washing added with little cunjee అనగా శుభ్రమైన కుండలో బియ్యపు కడుగులో కొద్దిగ గంజి చేర్చి పులియబెట్టినది. అనగా ప్రతి దినమున్నూ పై విధముగా యుంచిన దానిలో కొంత తీసివేసి కొత్తది చేర్చుచుండవలెను. ఇట్లు తయారు చేసిన పుల్లబెట్టిన దానిలో కొంత భాగము తీసుకొని అందు రస వర్ణములున్నూ, లేత వంకాయ, మునక్కాయ, తోటకూర కాడలు, నెల్లె ఆకులు వగైరాలలో కొన్ని గానీ, అన్నీ గానీ బాగుగా మరగబెట్టి పొంగించినది పుల్లగ రుచిగ నుండును. శ్రమ, భ్రమ, దాహము, తాపము వీనిని శమింపజేయును. పైత్య శాంతి మేహ శాంతి జేయును. వేసవి కాలమందు మిక్కిలి అనుకూలముగా నుండును. గురుత్వముగా నుండును. రోగులకు అపధ్యము.

సాహిత్యంలో కలి ప్రస్తావన :

1. గీ. సీరినడుమ దెంప...
కలయు cద్రబ్బివెన్న
గొనగ... (కుమార సంభవం. 8. 135)
2. క. కలియును నూనెయు బలెమును
కలయక క్షీరోదకముల కరణింగొంతే
యులు cగౌరవులిపు డెనసిన
కలస్యపులను గూర్చి నారు కరినగరమునన్
(చిత్రభాను చరిత్రం 6-47)
3. చ... కఱవు కాల మెఱుంగక పూస బొట్టలం
బలి కలిసీళ్ళు c జందనపు మానికక గొల్చిక మాళ్ళు గల్లిశో
భిలుదురు రెడ్డి బిడ్డలు కుజేరుని పిల్లలనంగ నచ్చటన్...
(శుకనప్తతి. 2.406)
4. సీ. కలవోసి నాన్నిన గ్రచ్చ కాయలభంగి గొఱమాలినట్టి
ద్యుగ్గోళకములు (కాశీఖండం 3.135)
5. అలయింపcగలంతయున
న్నలయించితి చాలు మందరాదికి cజని య
మృలహారు cగొలిచెదనేలా
కలిపోసిన వెనుక నుట్లు గనుc గొనగ నృపా
(సారంగధర చరిత్రం 2.122)

సామెతలు , నుడికారాల్లో కలి :

1. కలిపోసినాన్నిన గచ్చకాయలు : గట్టి పదార్థాలను మెత్తగా చేయడానికి కలిని ఉపయోగిస్తారని దీనివల్ల తెలుస్తుంది. గచ్చకాయ చాలా గట్టిగా ఉంటుంది. కలిపోసి నాన్నిన తర్వాత దాని గట్టితనం పోతుంది. తర్వాత పనికి రాకుండా పోతుందనే అర్థంలో కాశీఖండంలో శ్రీనాథుడు ఈ నుడికారాన్ని ఉపయోగించాడు.
2. కలిపోసిన వెనుక నుట్లు కనుగొనుట : కలిపోసిన తర్వాత కూడా పెరుగు పోస్తారేమో అన్న ఆశతో ఉట్టి వైపు చూడటం అంటే కార్యం మించిన తర్వాత కూడా ఆశపెట్టుకోవడం వ్యర్థం అనే భావంలో ఈ సామెతను కావ్యంలో ఉపయోగించి ఉన్నారు.
3. కలో గంజో తాగి బతకొచ్చు - అనే మాట పెద్ద వాళ్ళ నోట తరచుగా వినిపించే మాట.

ఇంతవరకు నిఘంటువుల్లో, సాహిత్యంలో కలి గురించి చూశారు. ఇప్పుడు వ్యాసకర్త స్వానుభవంతో దాని తయారీ, ఆహార పదార్థంగా, ఔషధంగా, సౌందర్య సాధనంగా ఉపయోగించే విధానాలను చూడండి.

తయారీ విధానం : కొత్త కుండను పసుపు కుంకాలతో అలంకరించాలి. ఎవరించి నుంచైనా లేదా అంతకు ముందే వున్న కలికుండ నుంచైనా కొంత కలిని సేకరించి కుండలో పోసి ఉంచాలి. తర్వాత ప్రతి రోజూ బియ్యం కడిగిన నీళ్ళు ఉదయం పూట, అన్నం వార్చిన గంజి సాయంత్రం పూట ఆ కుండలో పోస్తూ ఉండాలి. కుండలో పైకి తేరిన నీళ్ళను 'తేట కలి' అనీ, అడుగుకు చేరిన ద్రవాన్ని 'చిక్కని కలి' అనీ అంటారు. కుండ ఎప్పుడూ నిండుగానే ఉంటుంది. కొంత వాడుకుంటూ ఉంటారు. ఏ రోజుకారోజు పోసే కడుగు, గంజితో

కుండ నిండుతూ ఉండాలి. కుండ సైజు కుటుంబం సైజును బట్టి పెరుగుతూ ఉంటుంది.

ఆహార పదార్థంగా కలి వాడుక :

పైకి తేరిన తేటతో చారులాంటి వంటకం తయారు చేస్తారు. ఎండాకాలం సాయంత్రాల్లో చాలామంది రసం బదులు ఈ చారునే వాడతారు. సాధారణ 'రసం' తయారీ కన్నా కొంచెం తేడా వుంటుంది. మాంసాహారులు రొయ్య పొట్టును వేయించి పొడి చేసి ఈ చారులో కలుపుతారు. మంచి రుచిగా ఉంటుంది. కోస్తా ప్రాంతాల్లో దీన్ని లక్ష్మీచారంటారు.

అడుగుకు దిగిన చిక్కని ద్రవంతో పులుసులాంటి వంటకం తయారు చేస్తారు. ఈ వంటకం పేరు 'చిక్కని కలి'. వస్తుగుణ దీపికలో చెప్పినట్లు కొన్ని కూరగాయ ముక్కల్ని ఈ చిక్కని ద్రవంలో ఉప్పు, పసుపు, కారం, ధనియాల పొడి చేర్చి ఉడికించి పోపు వేస్తే వంటకం తయారే. మాంసాహారులు కూరగాయ ముక్కలతో పాటు ఎండుచేప ముక్కల్ని కూడా కలిపి వండుకుంటారు. పులిసిన వాసన నచ్చిన వాళ్ళకి ఇది ఫైవ్ స్టార్ వంటకం. వాసన నచ్చని వాళ్ళు తినలేరు.

ఎండనపడి వచ్చిన వాళ్ళకు కొంచెం ఉప్పు కలిపిన కలిసీళ్ళు తాగితే పోయిన ప్రాణం లేచొచ్చినట్టే. ఇది పేదవాళ్ళ మజ్జిగ అనుకోవచ్చు. తల్లిలాగ సేద దీరుస్తుంది. కొన్ని ప్రాంతాల నీళ్ళకి అన్నాన్ని మెత్తబర్చే గుణం ఉంటుంది. అలాంటి ప్రాంతాల్లో ఎసట్లో బియ్యంతో పాటు ఒక గ్లాసుడు 'కలి' పోస్తే అన్నం పొడి పొడిగా ఉండటమే గాక మల్లెపువ్వులా తెల్లగా వుంటుంది.

బియ్యపు కడుగులోనూ, వార్చిన గంజిలోనూ సహజంగానే 'బి' విటమిన్ ఉంటుంది. పులియబెట్టడం వల్ల విటమిన్ గుణం పెరుగుతుంది. మనకొచ్చే చాలా వ్యాధులకు 'బి' విటమిన్ లోపమే కారణం. ఆ లోపాన్ని సవరించుకోవడానికి మందు బిళ్ళలూ, గొట్టాలు మింగే బదులు ఈ కలి వాడకాన్ని పునరుద్ధరించుకొంటే మేలు కదా!

కండ్ల కలక వ్యాధి సోకినప్పుడు పసుపు కలిపిన కలి నీళ్ళలో ముంచి తీసిన తెల్లగుడ్డతో కళ్ళను తుడుచుకోవడం గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో చూస్తాం. కళ్ళకు చలువ చేస్తుందని వస్తు గుణ దీపిక కూడా వివరించింది.

పశువులకు పోసే ద్రవరూపమైన చాలా మందుల్లో కలిసీళ్ళు కలుపుతారు.

సౌందర్య సాధనంగా కలి :

చిగురాకు పొడి (రాయలసీమలో సిగరాకు అంటారు. నెల్లూరు జిల్లాలో చెక్కపొడి అని దుకాణాల్లో అమ్ముతారు)లో 'కలి' కలిపి తలస్నానం చేస్తే పట్టుకుచ్చులాంటి శుభ్రమైన జుట్టు స్త్రీల స్వంతమవుతుంది. కండిషనర్ గా పనిచేస్తుంది. రసాయనాలలో తయారుచేసే కండిషనర్లకన్నా మేలైంది. ప్రమాదం లేదని.

సాంస్కృతికాంశాలు :

స్త్రీలు ప్రతి శుక్రవారం ఇంటిని ప్రత్యేక శ్రద్ధతో శుభ్రం చేసి అలంకరిస్తారు. ఇంటితో పాటు కలి కుండని కూడా శుభ్రం చేసి పసుపు కుంకాలతో అలంకరించడం శుభప్రదంగా భావిస్తారు. దాని

ముందు ప్రతి రోజూ ముగ్గు కూడా వేస్తారు. ఎవరి వసతిని బట్టి వాళ్ళు కలికుండకు స్థలాన్ని కేటాయిస్తారు. వీలైనంత వరకు వంటింటికి అందుబాటులో వుంటుంది. ఇంటికి దూరమైన స్త్రీలు ముట్టకూడని వస్తువుల్లో కలికుండ ఒకటి. ప్రథమ రజస్వలానంతరం ఆడపిల్లను ఇంట్లోకి తీసుకొచ్చే కార్యక్రమం ఒకటుంది. 'కుండల్లోకి తీసుకురావడం' అని దాని పేరు. కలికుండను తాకించడం ఆ కార్యక్రమంలో భాగంగా ఉంటుంది.

ప్రాంతీయమైన నామాంతరాలు :

నెల్లూరుజిల్లాలో కలి, పుల్ల నీళ్ళు అనే పేర్లుంటే, కొన్ని కోస్తా జిల్లాల్లో లక్ష్మీచారు అంటారు. తెలంగాణ ప్రాంతంలో 'కూరాడు' కలికి పర్యాయపదం. రాయలసీమ జిల్లాల్లో దీని వ్యాధి అంతగా ఉన్నట్టులేదు. కొంతమంది 'కడుగు' అనే మాటనే వాడతారు. 'కలి' తయారీకి బియ్యం అవసరం. సంగటి వాడుక ఎక్కువగా, బియ్యం వాడుక తక్కువగా వున్న ప్రాంతాల్లో కలి తయారీ కుదరదు. కాబట్టి వ్యాప్తి తక్కువగా ఉండొచ్చు.

ఇతర విశేషాలు :

నా అగ్రవర్ణ స్నేహితుల ఇండ్లలో ఈ కలికుండ పెట్టే ఆచారం లేదని తెలిసింది. సద్దివి, పులిసినవి తినడం వారి కుటుంబాల్లో అలవాటులేదేమో! వరిని విస్తారంగా పండించే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో, రైతు కుటుంబాల్లో 'కలి' కుండ ఏర్పాటు, కలి వాడుక ఎక్కువగా ఉంటుందని అనిపిస్తుంది. పట్టణ ప్రాంతాల్లో వాడుక తక్కువ. నగరీకరణ ఎక్కువవుతున్న క్రమంలో పల్లెల్నుంచి పట్టణాలకు వలస వచ్చిన రైతు కుటుంబాల్లో ఇటీవలి వరకు కలికుండలు కనిపించేవి. క్రమేణా వ్యవసాయానికి దూరమవడం, ఆధునిక వంట పద్ధతుల్ని (ఇవిరితో ఉడికించడం) అవలంబించడం లాంటి కారణాల వల్ల కలి తయారీకి కావలసిన గంజి లేకపోవడం వల్ల కూడా ఈ పానీయం

మనకి దూరమై పోయిందవచ్చు. క్రమంగా మట్టికి దూరమై ఆకాశాన్నందుకోలేక త్రిశంకు స్వర్గంలో వేళ్ళాడుతున్న ఆధునిక మానవులు మళ్ళీ తమ వేళ్ళతో మట్టి నంటిపెట్టుకోవలసిన అవసరాన్ని గుర్తిస్తే 'కలి'ని మళ్ళీ మన సంబరాల్లో కలుపుకుంటాం.

ముక్తాయింపు :

బ్రతుకు తెరువు కోసం పట్టణాల్లో స్థిరపడ్డ చాలామంది గ్రామీణ ప్రాంతాల వాళ్ళు మా ఇంటికి 'కలి' కోసం రావడం నాకు (వ్యాసకర్తకు) ఇంకా గుర్తుంది.

పాదసూచికలు :

- 1. అమరకోశం - వైశ్యవర్ణం - 35 పు. 555
- 2. అమరకోశం - వైశ్యవర్ణం - 35 పుట 555
- 3. వస్తు గుణ దీపిక - పుటలు - 144, 513, 699

సంక్షిప్త పద వివరణ :

- 1. ఆ.భా - ఆంధ్ర భాషార్థవము
- 2. తె.వ్య.కో - తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశం
- 3. బ్రౌ - బ్రౌన్ తెలుగు - ఇంగ్లీషు నిఘంటువు
- 4. శ.ర - శబ్ద రత్నాకరం
- 5. సూ.ని. - సూర్య రాయాంధ్ర నిఘంటువు

ఉపయోగించిన పుస్తకాలు

- 1. అమరకోశము : సం॥ ము శ్రీ చలమచర్ల వేంకట శేషాచార్యులు జయలక్ష్మీ పబ్లికేషన్స్ - హైదరాబాద్. 1989
- 2. వస్తు గుణ దీపిక : ఎర్రా వెంకటస్వామిగారు, ఎ.బి.ఎస్. పబ్లికేషన్స్ 1989, రాజమండ్రి
- 3. తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశము
- 4. బ్రౌన్ తెలుగు - ఇంగ్లీషు నిఘంటువు
- 5. శబ్ద రత్నాకరము
- 6. సూర్య రాయాంధ్ర నిఘంటువు

కీనీడ

వేముల ఎల్లయ్య

పిండం బొడ్డు ముద్ద ముద్ద కదిలిన పొద్దు
దిక్కు తొవ్వు కదిలె ఎండ పొడ ఆగదు మెరుపు
మాయీ మగ, పుగ విత్తు గింజ గొడుగు మొగ్గలు
కాలం కాయినంత ఎడనిండె వొదిగిన ఒంటరి గుండె
పీకె నాభి రంధ్రం గానం గాలి తెరలై జోకొడుతుండె

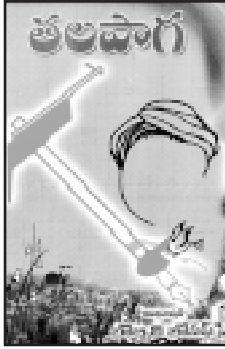
మెల్ల జర్గిన పక్క నూగు కిరణాలు
ఋషి ఊడని తోలు తెర సుట్టు తిరిగి
మెర గీసిన కంటి పొర తడలు తడలైన నీర
పొడ ఒక పుట్టుక వనం వయ్యారం ఎక్కడిది?

అర్ధ ఒలికిన నాత్రి ఒక కమ్మర్తి గొడ్డలి అలికిడి
గుడ్లు చిట్టిన నిద్ర మొకం తిరిగిన పొద్దు
నొసలు చెక్కిన చర్మం ఓ... చిత్ర లిపి
ఇచ్చంత్రం గంగాలం గాజు దర్వాజ
దూదీ... దీపంత నిలుపు నీడలై మల్లీ మలినీడ
!.....??.....??

కీనీడ కీలు ఇరిగిన బొక్క
నొగలు దిగిన కాయం మనిషి నిలువెత్తు నిచ్చెన
ఎచ్చిర్మం ఎచ్చిడి కోడు కోల జరిగింది
తీగల సిక్కు తనుపు తెగిన పురై
ఏమాయెరా! నీ నినాదం గోరిల చౌరస్తా
Labourers Bathing Cabine
మన్నులు పస్సెల కుండి సర్కారు చీటి
వొసం కాయితం పూలు ముద్దెర పనిగడి

కొత్త పుస్తకాలు

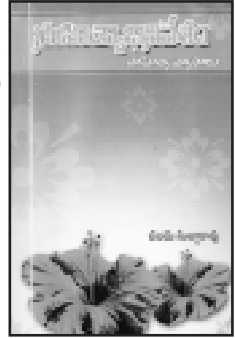
తలపాగ
బొబ్బి జోసఫ్
వెల : 20 పేజీలు : 36

“పసందైన నానీలు అందించిన జోసఫ్ గారు పదునైన, ప్రశస్యమైన మినీ కవితలనూ అందించారు... వాటిని చదివినప్పుడు మినీ కవితా లక్షణాలను చాలావరకు అనుసరించే వెళ్ళారనిపించింది. సామాజిక, దైనందిన జీవిత ఆర్థిక రాజకీయ వేదాంతపరమైన అంశాలలో స్పష్టమైన ఆలోచనలు, అవగాహన వున్నవారు కావడంతో ఆ నేపథ్యంలో వీరి మినీ కవితలు బాగానే పండాాయి.”

- వసుధ

సాహిత్యాభినివేశం
చందు సుబ్బారావు
వెల : 50 పేజీలు : 150

“అంద్రప్రభ సాహితీ గవాక్షంలో పచ్చిన వ్యాసాలను చందు సుబ్బారావుగారు ‘సాహిత్యాభినివేశం’ పేరుతో గ్రంథంగా వెలువరించడం ముదావహం. ముక్కునూటి వైఖరి, కుండబ్రద్దలు కొట్టినట్లు విషయాన్ని చెప్పగల్గటం, నిర్మాహమాటంగా విమర్శించడం ఆయన వ్యాసాల్లో నాకు నచ్చిన విషయం. సుబ్బారావుగారి ఆవేదన ఏమిటో ఒక వ్యాసంలో స్పష్టంగా కనిపించింది. “సరుకు లేకుండా సర్వజ్ఞత ప్రదర్శించటం సాహిత్యంలో ఉన్నంతగా మరెక్కడా లేదు” అన్న వాక్యం చదివి ఉలిక్కిపడ్డాను.”

- ఆచార్య బేతవోలు రామబ్రహ్మం

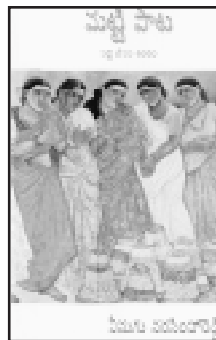
జమ్మి ఆకు
సంపాదకులు : ఆనునూరి సమ్మయ్య,
డా॥ విప్లవ్ దత్ శుక్లా
వెల : 20 పేజీలు : 101

“ప్రపంచం ఒక పద్యవ్యాసం. కవిత్వం ఒక తీరని దాహం అన్న శ్రీశ్రీ మాటలను స్ఫూర్తిగా తీసుకొని మంకమ్మ తోట లేబర్ అడ్వ సృష్టించిన అన్నపరం దేవేందర్ కరీంనగర్ కవిత్వ చరిత్రలో ఒక వెలుతురు కోణం.

ప్రస్తుత సామాజిక, రాజకీయ

సందర్భానికి ప్రతీక ఈ కవిత్వ సంకలనం. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆకాంక్ష మరింత బలపడుతున్న సందర్భాన్ని ఇందులో కవిత్వం తెలియజేస్తుంది.”

- జూలూరు గౌరీశంకర్

మట్టిపాట
వసుగు నరసింహారెడ్డి
వెల : 25 పేజీలు : 59

“పల్లె జీవితంలోని సకల పాఠ్యాల్ని కవిత్వం చేశారు నరసింహారెడ్డి. పల్లె భౌగోళిక స్వరూపం ఎలా పొక్కిలయిందో చెప్పిన తీరు గుండెల్ని కలచివేస్తుంది. చెరువులు కోల్పోవడం, బావులు ఎండిపోవడం, బోరు బావుల మీద ఆధారపడి వ్యవసాయాలు చేసే పరిస్థితులు లేకపోవటం, ఏళ్ళకు ఏళ్ళు వానలేక కరువు వాతబడటం వంటి ఎన్నో అంశాలు ఈ పద్యాల్లో వున్నాయి.”

- గుడిపాటి

అమ్మా నానలు
రుద్రంగ్ రమేశ్ య నానీలు
వెల : 40 పేజీలు : 88

“రుద్రంగ్ కవిత్వం కన్నా ఆయన జీవితం, వ్యక్తిత్వం, నిజాయితీ, అమాయకత్వం, సున్నితత్వం, సాదాసీదాతనం, బోలాతనం ఉండవలసిన వాటికన్నా ఎక్కువ మోతాదులో ఉన్నాయి. ఎక్కువ మోతాదులో అంటున్నాను గానీ ఇవే ఆయన ఆస్తిపాస్తులు. ఆయనలో కవిత్వం రాయడం కన్నా దాన్ని ఆరాధించే గుణం ఎక్కువ. ఆయన బలమైన కవికాక పోవచ్చు. యేది గుండె గొంతుకలో కదిలినా దాన్నే రాస్తాడు. నిబద్ధుడు కాదు. బోసి నవ్వుల పసిపాప పలకరింపులాగా ఆయన కవిత్వం ఉంది.”

- డా॥నాళేశ్వరం శంకరం

రెక్కలు పొదిగిన చూపు
డా॥ లక్ష్మీ సుహాసినీ
వెల : 50 పేజీలు : 88

“కలలు గనని కవి, కవిత్వం గురించి కవిత్వం చెప్పని కవి వుండరు. సుహాసినీ కలలు కంటుంది. పీడనలేని సమాజం కోసం, వర్గ, లింగ వివక్షలు లేని సమాజం కోసం కలలు కంటుంది. ఆ కలల సాకారం కావటానికి ఉద్యమాల నిర్మాణం జరగాలి. అటుపోట్లను తట్టుకొంటూ అవి విస్తరించాలి. అందుకు కావలసిన శక్తి వ్యక్తి సమూహం కావటంలోనే ఉత్సన్నమవుతుంది.”

- కాత్యాయనీ విద్వహా

కొత్త పుస్తకాలు

మూడు పదులు
అన్నంరాజు వేణుగోపాల శ్రీనివాసమూర్తి
వెల : 100 పేజీలు : 176

“వ రినరాలు మనిషిని ఎంతగా ప్రభావితం చేస్తాయో చెప్పిన ‘పూర్ణ’ ఆర్థికస్వాతంత్ర్యంలేని మధ్యతరగతి మగువ కథ ‘భావన’ వాస్తవికతకు అద్దం పట్టాయి. నేలవిడిచి సాముచేయని పద్మనైస కథనరీతి ఈ పుస్తకంలో ద్యోతకమవుతుంది. ఏ అంశాన్నయినా అందమైన కథగా మలచవచ్చుననడానికి శ్రీ అన్నంరాజు వేణుగోపాల శ్రీనివాసమూర్తిగారి “మూడుపదులు” ప్రత్యక్షసాక్ష్యాలు!

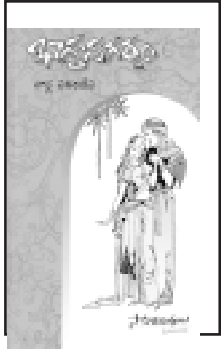
నిన్న నేడే కాదు, రేపటి కోసం’ కూడా చదువుకోవలసిన ముత్యాలాంటి మూడుపదుల కథలను కూర్చిక బంగారు కథా సంకలనాన్ని వెలువరిస్తున్నారని రచయిత.”

- డా॥ రావూరి భరద్వాజ

భాగ్యనగరం
నార్ల చిరంజీవి
వెల : 50 పేజీలు : 100

“అమెరికాకు పరుగులు తీస్తున్న నేటి తరంలో కుల, గోత్రాల పట్టింపులు మునుపటి కంటే ఎక్కువయ్యాయి. అమెరికాలో ఆంధ్రులు కూడా అంటులూ, తానాలూ అంటూ కులాల ఊబిలో కూరుకుపోతున్నారు. వాస్తవ జీవితానికి సాహితీ వరిమళాలు అద్దిన ఉదాత్తమైన ప్రేమభావం భాగ్యనగరాన్ని తీర్చిదిద్దింది. నాలుగు శతాబ్దాల వెనుకటి చారిత్రక నేపథ్యంలో కులీకుతుబ్, భాగమతిల అపురూపమైన ప్రేమగాథను ‘భాగ్యనగరం’ పేరుతో అక్షరాల్లోకి అనువదించిన నార్ల చిరంజీవి, తెలుగు సాహిత్యంలో అక్షరాలా చిరంజీవిగా నిలిచిపోయాడు.”

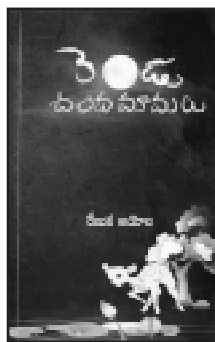
- అధ్యక్ష దీపక్

పక్షులు నవీన్
వెల : 20 పేజీలు : 44

“ఒక యువకునిగా సరైన రాస్తాలోనే ఉన్నాడు నవీన్. ప్రజల దిక్కున నిలబడటం గొప్ప విషయం. ప్రజల దుఃఖాలకు, దైన్యానికి రాజ్యాన్ని బాధ్యురాలిగా చెప్పడానికి జ్ఞానమేకాదు గుండె ధైర్యమూ కావాలి. ఆ గుండె ధైర్యాన్ని నిజాయితీని మరింత సంతరించుకొని ప్రజల కవిగా ధిక్కార స్వరాలు వినిపిస్తూనే ఉండాలని నవీన్ కంటే ముందే ఈ ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టిన మా తరం కోరేది ఇంకేముంటుంది?”

- హిమజ్యుల

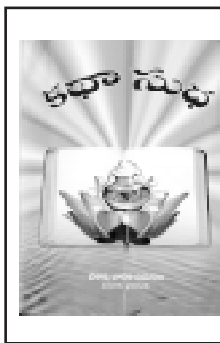
రెండు చందమామలు రేణుక అయోల
వెల : 50 పేజీలు : 75

“ఈ సంవత్సరం లోని కథలన్నింటిలోనూ యేదో ఒక సమకాలీన నమన్యను చిత్రించడానికి రచయిత్రి ప్రయత్నించింది. చాలా కథల్లో స్త్రీల సమస్యల చిత్రణ జరిగింది. కథల్ని సంభాషణల ద్వారా నడిపించే నేర్పు ఈ రచయిత్రికుంది. అందుకే ఈ కథల్లో పఠనీయతాగుణం పుష్కలంగా ఉంది. భవిష్యత్తులో ఇంకెన్నో మంచి కథల్ని రేణుకా అయోలా రాయగల్గుతుందన్న నమ్మకం ఈ కథలు చదివాక నాకు కల్గింది.”

- అంపశయ్య నవీన్

కథా సుధ
సంపాదకులు : కట్టా వెంకటేశ్వరరావు (ఉష)
వెల : 50 పేజీలు : 75

“అలోచన రేకెత్తించే కథలు, ఆవేదన కలిగించే కథలు, ఆనందం పంచే కథలు, ఒక ప్రయోజనాన్ని ఆశించి పాఠకుడి ముందు నిలిచే కథలూ.... అలా చెప్పుకుంటూ పోతే అనేక మనస్తత్వాల అనుభవాల్లోంచి రూపు దిద్దుకున్న ప్రతిరూపాల సమాహారమే కథలు. పై విషయాలన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకుని... ఆఖరిపేజీలో మనసు చివుక్కుమనేట్లు.. కొనమెరుపు షాక్స్ ఇచ్చిన కథలు ఈ సంపుటిలో కొన్ని చోటు చేసుకున్నాయి.”

- బొల్లిముంత నాగేశ్వరరావు

సహవాసికి నివాళి
హీకాక్ బుక్స్
వెల : 30 పేజీలు : 88

“తెలుగు కథా సాహిత్య అనువాదకునిగా సహవాసి లేని లోటు పూడ్చగలిగింది కాదు. ఆయన కథేతర సాహిత్యాన్ని కూడా తెలుగులోకి తెచ్చారు. కాని ఆయన కవితాత్మ కథా సాహిత్య అనువాదంలోనే ఆనందంతో చిందులు వేసింది. సప్త వర్షాలలో, నవరసాలలో ప్రతిఫలించింది.

‘నివాళి’ అర్పించండి అని కోరిన వెంటనే స్పందించి తమ రచనలను పంపిన మిత్రులందరికీ నా కృతజ్ఞతలు. అందరూ అర్పించింది నివాళియే అయినా వారి రచనల్లో రాజకీయ, తాత్విక, సాహిత్య, సైద్ధాంతిక, నైతిక, వైయక్తిక వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. ”

- సంపాదకుడు (ఎ. గాంధీ)

యువకవి బి.ఎన్.ఎం. కుమార్

కవితా సంపుటి ఆవిష్కరణ

యువకవి బి.ఎన్.ఎం. కుమార్ రచించిన “నిఘాలు...నృత్యాలు... నెల్తురాలిన కళ్ళు” అనే కవితాసంపుటి ఆవిష్కరణ సభ జూలై 19న హైదరాబాదులోని శ్రీ త్యాగరాయగానసభ, కళాసుబ్బారావు కళావేదికపై జరిగింది. సంపుటిని ఆవిష్కరించిన ముఖ్య అతిథి డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ప్రసంగిస్తూ అర్థంతో సంబంధం లేకుండా కవిత్వం రాసే కవులకు అనుభూతి, తాత్విక చింతన వంటివి కవిత వస్తువులుగా ఉంటాయనే కుమార్ కవిత్వంలో పత్రికలు, భావచిత్రాలు, పుష్పలంగా ఉన్నాయన్నారు.

కవి సమయం, శ్రీత్యాగరాయగానసభ ఏర్పాటు చేసిన ఈ సభకు అధ్యక్షత వహించి సుధాకు తన ప్రసంగంలో కుమార్ స్వీయభూతులనే కవితలు రాశారని, తనను తానే తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో సఫలీకృతుడైనాడని ప్రశంసించారు.

డా॥ సుమనశ్రీ, ఆడెపులక్ష్మిపతి, కళావేంకట దీక్షితులు, తాళ్లపల్లి మురళీధరగౌడు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

జూలై 19న హైదరాబాదులోని కళాసుబ్బారావు కళావేదికపై కవి సమయం, శ్రీ త్యాగరాయగాన సభ సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలో కవి బి.ఎన్.ఎం. కుమార్ రచించిన “నిఘాలు, నృత్యాలు, నెల్తురాలిన కళ్ళు” కవితాసంపుటిని ఆవిష్కరిస్తున్న డా॥ అద్దేపల్లి, చిత్రంలో ఆడెపు లక్ష్మిపతి, సుమనశ్రీ, సుధామ, తాళ్లపల్లి మురళీధరగౌడ్, కళా వేంకట దీక్షితులు.

సినిమా, టీవి రంగాల

దుష్టభావంపై కవుల నిరసన

శక్తివంతమైన దృశ్యమాధ్యమాలైన సినిమా, టీ.వి. రంగాలు ప్రజల మనోభావాలకు, స్థానిక విలువలను, సంస్కృతులకు భిన్నంగా మానసిక కాలుష్యం పెరగడానికి కారణభూతవుతున్నాయని సాహితీ స్రవంతి నగర కన్వీనర్ సత్యభాస్కర్ అన్నారు. బాగ్లింగంపల్లిలోని సుందరయ్య విజ్ఞానకేంద్రంలో ఆదివారం సాయంకాలం 3 గంటలకు సాహితీ స్రవంతి ఆధ్వర్యంలో ప్రతినెలా రెండవ ఆదివారం జరిగే కవినమ్మేళనంలో భాగంగా “సినిమా & టీ.వి. రంగాల ప్రభావం అంశంతో కవి సమ్మేళనం జరిగింది. వలువురు కవులు, సాహిత్యాభిమానులు పాల్గొన్న ఈ సాహిత్య గోష్టి, కవి సమ్మేళనంలో సినిమా, టీవి రంగాలపై ఆలోచనాత్మకమైన చర్చ జరిగింది. అలాగే పాల్గొన్న పలువురు కవులు తమ కవితలతో సభికులలో ఆలోచనలను రేకెత్తించారు. “మానవతా విలువల్ని మంటగలిపేస్తుంది/నేరాలు ఘోరాలకు ప్రత్యేక శిక్షణ నిస్తుంది” అని కవి ఎస్.వెంకటనారాయణ తన కవితలో అన్నారు. “నేను బందీని/పెట్టుబడి కోరల్లో చిక్కినదాన్ని” అంటూ వారణాసి రాజగోపాల్ శర్మ తన కవితను చదివారు. “బుల్లితెర ఖైదులో/చిన్న పెద్దా తారతమ్యం లేదు/భిన్న రుచులు ఎరవేసి/బంగారం కలల నజరాన/ఆశచూపి ఆటాడిస్తుంది” అంటూ బొల్లిముంత వెంకటరమణ తన కవితలో అంటారు. అలాగే కవి రఘుశ్రీ మాట్లాడుతూ “ప్రజలు సినిమా, టీవి కార్యక్రమాలను వీక్షిస్తూ ఉపేక్షించకూడదన్నారు. అర్థరహితమైన, చెడు ప్రభావాల్ని కలుగజేసే కార్యక్రమాలపై ప్రశ్నించడం ప్రారంభించాలని” అన్నారు. మామయ్య బాలల మాసపత్రిక సంపాదకులు అరిబండి ప్రసాదరావు మాట్లాడుతూ “టి.వి., సినిమా మాధ్యమాల దుష్టభావాన్ని నిరోధించడానికి సాహితీ స్రవంతి లాంటి సంస్థలు ప్రతీ నెలా డివిడిలో వీడియో మ్యాగజైన్ల వంటి నడపాలని” సూచించారు. సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక

మేనేజర్ కె. లక్ష్మయ్య మాట్లాడుతూ ప్రస్తుత సమాజంలో మీడియా అత్యంత శక్తివంతమైనదని అన్నారు. ఇంకా మాట్లాడుతూ “ప్రపంచీకరణ, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు అనుగుణంగా ప్రజల భావాలను కూడా మాన్వేసే శక్తి మీడియాకు ఉందని, ఆ మీడియా లో ప్రగతిశీల శక్తులు ఎంతో కొంత భాగాన్ని సొంతం చేసుకోవడానికి కృషిచేయాలని” అన్నారు. సినిమా, టీవి రంగాలకు సంబంధించిన చారిత్రక అంశాలతో కూడిన తన వ్యాసాన్ని కవి తంగిరాల చక్రవర్తి సభలో చదివి వినిపించారు. సాహితీ తేజం సంపాదకులు పొత్తూరి సుబ్బారావు మాట్లాడుతూ దూరదర్శన్ వంటి ప్రభుత్వ చానల్స్ కొంతవరకు మేలని, ప్రవేట్ చానల్స్లో ప్రజలకు ఎక్కువగాహని చేసే కార్యక్రమాలు ప్రసారం కావడం విచారకరమని” అన్నారు. కవయిత్రి కందెపు రాజ్యలక్ష్మి ‘ఈ రోజే మేము మా ఇంట్లోకి టీవీ కొన్నాము అని తన కవితను చమత్కారంగా చదివి వినిపించి సాహిత్యాభిమానులను అలరించారు. ఇంకా ఈ కార్యక్రమంలో కవులు కదిరి కృష్ణ, వూసల రజనీ గంగాధర్, పొన్నం రాజయ్య గౌడ్, జి. విజయలక్ష్మి, ఎమ్. జ్యోనేసు, ఎన్వార్, మహేశ్, కొడి హెళ్ళి మురళీమోహన్, నన్నపురాజు విజయశ్రీ, వారప్రసాద్, బొక్కా శ్రీనివాస్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

కవి సమ్మేళనంలో పాల్గొన్న రఘుశ్రీ

చిన్న కథలకు

'సోమేపల్లి' సాహితీ పురస్కారాలు

జూలై 7, 2008 కీర్తి శేషులు 'సోమేపల్లి హనుమంతరావు' గారి స్మృత్యర్థం గత ఏడాది నిర్వహించినట్లుగానే ఆయన పేరు సాహితీ పురస్కారాలు ఇవ్వాలని సోమేపల్లి వారి కుటుంబం ఈ ఏడాది నిర్ణయించింది. ఈ సందర్భంలో భాగంగా 'రమ్యభారతి' అధ్యక్షులలో రాష్ట్ర స్థాయి చిన్ని కథలపోటీని నిర్వహిస్తున్నది. కథా రచనను పరిపుష్టం చేసే ఉత్తమ కథలు వెలుగు చూడాలని, తద్వారా యువ రచయితలను ప్రోత్సహించి, తెలుగు కథ గొప్పదనాన్ని దశదిశలా చాటే ఈ బృహత్తర ప్రయత్నానికి సహకరించి విజయవంతం చేయాల్సిందిగా అందరినీ కోరుతున్నాం.

ఒక అత్యుత్తమ కథకు రూ. 1000/-

ఒక ఉత్తమ కథకు రూ. 500/-

ఒక మంచి కథకు రూ. 300/-

ప్రోత్సాహక బహుమతి రూ. 100/- చొప్పున 3.

నియమ నిబంధనలు

1. ఈ పురస్కారం కొరకు పంపే కథల నిడివి రాతప్రతిలో రెండు సంచి నాలుగు పేజీలలోపు కాగితం ఒక ప్రక్కనే రాయాలి.
2. వర్తమాన పరిస్థితులను ప్రతిబింబించే అంశం కలిగి వుండాలి.
3. కథ పుటలపై రచయిత పేరుగానీ, ఆయా వివరాలు గానీ వుండకూడదు. కేవలం హామీపత్రంపై మాత్రమే రచయిత వివరాలు పేర్కొనాలి.
4. మీ కథలకు ఆగస్ట్ 30 వతేదీలోపు రమ్యభారతి, పి.బి.నెం.5, విజయవాడ-520001 (సెల్ : 9247475975) అనే చిరునామాకు పోస్ట్ ద్వారా మాత్రమే పంపాలి.
5. విజేతల వివరాలు 'రమ్యభారతి' నవంబర్ -జనవరి 2009 సంచికలో ప్రకటించబడతాయి.

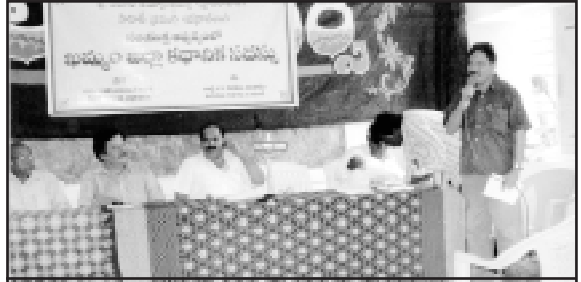
చలపాక ప్రకాష్, ఎడిటర్

'నానీ'ల సమాచారమివ్వండి

"జూలై 7 కేంద్ర ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక మంత్రిత్వశాఖ నుండి 'ఆధునిక కవితాప్రక్రియ -నానీ' అనే అంశంపై నాకు ఫెలోషిప్ లభించిన దృష్ట్యా, నానీలపై సమగ్ర పరిశోధన సాగించేందుకు నానీల కవులు, వ్యాసకర్తలు, సమీక్షకులు, విమర్శకులు తమ సహకారం అందించవల్సిందిగా కోరుతున్నాను.

నానీ ప్రక్రియ ప్రారంభం నుండి వచ్చిన నానీల సంపుటాలు (ఇవి ఇప్పటికి 80 శాతం సేకరించాను), వివిధ పత్రికలలో వచ్చిన నానీలు, నానీ సంపుటాలు, సమీక్షలు, వ్యాసాలు, విమర్శలు, ప్రతి విమర్శలు, నానీల సభలు - సమావేశాలు, సమస్త నానీ సాహిత్యం మొత్తం దయచేసి నాకు పంపించి నా ప్రయత్నానికి సమగ్రత చేకూర్చవల్సిందిగా అందరినీ అభ్యర్థిస్తున్నాను."

'చలపాక ప్రకాష్, పి.బి.నెం.5, 11-56-14, మొదటి అంతస్తు, మార్వాడిగుడి సందు, శివాలయం వీధి, విజయవాడ-520001 చిరునామాకు తమ నానీ సంపుటాలు, వ్యాసాల జిరాక్స్ పంపగలరు.

కథానిక సదస్సులో బాలం వెంకట్రావు, వేదగిరి రాంబాబు (హైదరాబాద్), మండవ సుబ్బారావు (సాహితీ స్రవంతి ఖమ్మం జిల్లా గౌరవ సలహాదారులు) జాతశ్రీ, సాహితీ స్రవంతి గౌరవాధ్యక్షులు - కొత్తగూడెం), ప్రసంగిస్తున్నవారు - రౌతురవి ప్రధానకార్యదర్శి -ఖమ్మం జిల్లా సాహితీ స్రవంతి, ప్రకృత మాట్లాడుతున్నది అమ్మిన శ్రీనివాసరాజు (చర్ల)

భద్రాచలంలో జిల్లా కథానికా సదస్సు

ఖమ్మంజిల్లా భద్రాచలంలో స్థానిక లిటల్ ఫ్లవర్స్ కళాశాల ప్రాంగణంలో గౌతమి కోకిల వేదుల కథావేదికపై శ్రీ వేదగిరి కమ్యూనికేషన్స్ (హైదరాబాద్) సాహితీస్రవంతి (భద్రాచలం) సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో జూలై 13న "ఖమ్మంజిల్లా కథానికా సదస్సు" ఘనంగా నిర్వహించబడింది. ఈ సదస్సుకు మండవ సుబ్బారావు అధ్యక్షత వహించగా, ముఖ్య అతిథిగా - "లిటల్ ఫ్లవర్స్" అధినేత - మాగంటి సూర్యం, విశిష్ట అతిథిగా - వేదగిరిరాంబాబు, కార్యక్రమ సమన్వయకర్తగా - మాల్వశ్రీ (అధ్యక్షులు-సాహితీ స్రవంతి -భద్రాచలం) వ్యవహరించారు. ఇంకా ఈ సదస్సులో సాహితీ స్రవంతి జిల్లా కార్యదర్శి -రౌతురవి, కథా రచయితలు జాతశ్రీ, శిరంశెట్టి కాంతారావు, జీవన్, తాటికొండల నర్సింహారావు, డా॥రూత్మేరి, భవిష్య (భావతరంగిణి సంపాదకులు), బాలవెంకట్రావు, పాల్గొని ప్రసంగించారు. ఈ సభకు ఖమ్మం జిల్లా వారే కాక విశాఖపట్నం, పడమటి గోదావరి, జిల్లాలకు చెందిన చాలామంది కథకులు, కవులు, సాహిత్యాభిమానులు పెద్ద ఎత్తున హాజరైనారు. ఈ ఉత్సాహభరిత సదస్సును సాహితీస్రవంతి ఉపాధ్యక్షులు - డి.వి. కృష్ణమూర్తి, వీధుల రాంబాబు, ప్రధాన కార్యదర్శి - తాతోలు దుర్గాచారి సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు. త్వరలో నూరేళ్లలోకి అడుగుపెడుతున్న ఆధునిక తెలుగు కథానిక పూర్వాపరాల్ని, ధోరణులను గురించి వేదగిరి రాంబాబు, సోదాహరణంగా సుదీర్ఘ ప్రసంగం చేసారు. అనంతరం జరిగిన చర్చలో, జి. గోపాలకృష్ణ బొమ్మరాతి ఎల్లయ్య, రమాదేవి మొ॥ వారు పాల్గొన్నారు. శ్రీహరి రామేశ్వరావు, టి.వి. రత్నం తమ మిమిక్రీ గేయాలతో అలంకరించారు. లిటల్ ఫ్లవర్స్ విద్యాసంస్థల యాజమాన్యం వనంధైన విందుతో అతిధ్యం అందించారు.

ఆహ్వానం

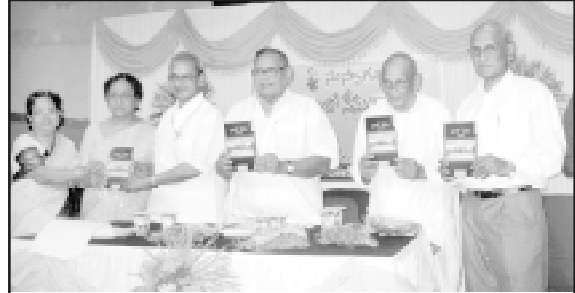
ప్రతి నెల రెండవ ఆదివారం 'కవి సమ్మేళనం' సాహితీ స్రవంతి అధ్వర్యంలో ప్రతి నెల రెండవ ఆదివారం జరిగే కవి సమ్మేళనంలో భాగంగా ఆగస్టు నెల రెండవ ఆదివారం (10వ తేదీ) సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో '60 ఏళ్ళ స్వాతంత్ర్యం - సాహస్యాడు' అనే అంశంపై కవి సమ్మేళనం. అందరికీ ఆహ్వానం.

- సత్యభాస్కర్ (9392649295)

- చొరప్రసాద్ (9490099059)

'నాలో నేను' ఆవిష్కరణ

అత్యుత్కల ద్వారా ఆనాటి సామాజిక, ఆర్థిక చరిత్రలను తెలుసుకోవడానికి వీలుపడుతుందని నాస్తికోద్యమ నాయకుడు శ్రీ లవణం అన్నారు. మే 25 నాడు పాటిబండ్ల వెంకటపతి రాయలు రచించిన 'నాలోనేను' పుస్తకాన్ని నిజామాబాద్ లో ఆయన ఆవిష్కరించారు. అనంతరం ఆయన మాట్లాడుతూ సమాజ నిర్మాణ బాధ్యతను స్వీకరించిన వ్యక్తుల పోషణను సమాజం తీసుకోవాలన్నారు. సమావేశంలో పాల్గొన్న తెలంగాణ యూనివర్సిటీ తెలుగు ప్రొఫెసర్ డాక్టర్ జి. బాలశ్రీనివాసమూర్తి మాట్లాడుతూ అత్యుత్కల అత్యుత్కలగా 'నాలో నేను' ఉందని అన్నారు. కార్యక్రమం చివర రచయిత పాటిబండ్ల మాట్లాడుతూ సామాన్య జీవితాన్ని గడుపుతూ 93 ఏండ్ల కాలం గడిపానని, నా జీవన కథను కొందరికైనా తెలపాలనే కోర్కెతో 'నాలోనేను' రాసానని పేర్కొన్నారు. జన విజ్ఞాన వేదిక రాష్ట్ర గౌరవాధ్యక్షుడు డాక్టర్ పి. రామ్మోహనరావు అధ్యక్షత వహించిన ఈ కార్యక్రమంలో డాక్టర్

'నాలో నేను' ఆవిష్కరణలో సభలో లవణం, డాక్టర్ రామ్మోహనరావు, డా॥ జయనీ నెవ్రూ, పుస్తక రచయిత పాటిబండ్ల వెంకటపతి రాయలు తదితరులు

జయనీ నెవ్రూ, వి.వి. ప్రసాదరావు, నర్రా రామారావు, మధుకర్ తదితరులు పాల్గొన్నారు. భాస్కర రాజారావు, వివేకానంద్, బాలరాజు వినిపించిన పద్యాలు, పాటలు సభికులను అలరించాయి.

వదలి రాధాకృష్ణకు శ్రీమతి పోగుల వెంకట రత్నమ్మ స్మారక విశిష్ట సాహితీ పురస్కారం

తెలుగు సాహిత్యానికి అవిరళకృషి చేస్తూన్న జెత్సాహిక రచయితలను ప్రోత్సహించే సంకల్పంతో తమ తల్లిగారి పేరున శ్రీమతి పోగుల వెంకటరత్నమ్మ స్మారక విశిష్ట సాహితీ పురస్కారం ఏర్పాటు చేసినట్లు నాగపూర్ కు చెందిన ఇండియన్ లైబ్రరీ అసోసియేషన్ పూర్వ అధ్యక్షులు, 'సార్వ' గ్రంథాలయ సంస్థ మాజీ కులపతి అయినటువంటి డా॥పోగుల శేషగిరికుమార్ (నాగపూర్) వీరి సోదరి విజయశ్రీలు ఒక ప్రకటన తెలియజేశారు.

మొదటిసారిగా ఈ పురస్కారానికి ప్రకాశం జిల్లా చీరాలకు చెందిన ద్వితీయాధిక కథా రచయిత వదలి రాధాకృష్ణను ఎంపిక చేసినట్లు

తెలిపారు. పలు గ్రంథాలను రచించిన వదలి చీరాల పట్టణానికి చెందిన పద్దెనిమిది మంది రచయితల సంకలనం 'కథాపురికి' సంపాదకత్వం వహించిన నేపథ్యానికి ఈ ప్రతిష్టాత్మక పురస్కారం ప్రధానం చేస్తున్నట్లు వివరించారు.

వదలి తెలుగు సాహిత్యం మీద వివిధ విశ్వవిద్యాలయాలలో ఎం.ఫిల్స్ నమోదు కావడం విశేషం.

ఈ పురస్కార ప్రదానోత్సవ సభలో గ్రహీతకు ఐదువేల రూపాయల నగదు, విశిష్టజ్ఞాపిక, ప్రశంసాపత్రాలను ప్రధానం చేస్తామని ప్రధాత డా॥ శేషగిరికుమార్ తెలియజేశారు.

వదలి రాధాకృష్ణకు ఈ అత్యుత్తమ సాహితీ పురస్కారం లభించడం పట్ల ప్రకాశం జిల్లాకు చెందిన పలు సాహితీ సంఘాలు హర్షం వెలిబుచ్చాయి.

కడపలో 'జాషువా వర్ధంతి'

అట్టడుగు ప్రజల జీవనమే గుఱ్ఱం జాషువా కవితా వస్తువని యోగాి వేమన విశ్వవిద్యాలయ ఆసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ డాక్టర్ ఎం.ఎం. వినోదాని అన్నారు. స్థానిక ఎల్ఐసీ క్యాంటీన్ లో సాహితీస్రవంతి, ఎల్ఐసీ ఉద్యోగుల సంఘం ఆధ్వర్యంలో గుఱ్ఱం జాషువా వర్ధంతి సభ నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా ఆమె మాట్లాడుతూ కవిత్వమంటే ప్రేయసి వర్ణన, ఊహలోకాల్లో విహరించడం అన్న భావనను దాటి అట్టడుగు ప్రజల జీవనాన్ని ప్రతిబింబించడం లక్ష్యంగా జాషువా కవిత్వం రాశారని అన్నారు. నిరంతరం ఆయన అనుభవించిన ఘర్షణే ఆయన కవిత్వ పురోగతికి పునాదైందని అన్నారు. సాహితీస్రవంతి కన్వీనర్ ఎస్.మస్తాన్ వలి అధ్యక్షత వహించిన ఈ సభలో ఎల్ఐసీ ఉద్యోగుల సంఘం ప్రధాన కార్యదర్శి బివిఎస్ రాజు తదితరులు ప్రసంగించారు. శశిశ్రీ, కట్టా నరసింహులు, తక్కోలు మాచిరెడ్డి, కె. లింగమూర్తి వంటి పెద్దలు సభలో పాల్గొని జాషువాకు ఘనంగా నివాళులర్పించారు.

జూన్ 29వ తేదీన బందరులో ఆంధ్ర సారస్వత సమితి ఆధ్వర్యంలో తెలుగు కథకు వందేళ్ళు సభ జరిగింది. చిత్రంలో ఎడమ నుండి దొండపాటి దేవదాసు, పెద్దిభొట్ల సుబ్బారామయ్య (ప్రసిద్ధ కవి, నవలా రచయిత, మాట్లాడుతున్నవారు), కొట్టి రామారావు, ఇంకా డాక్టర్ మాదిరాజు, సోమంచి రామం, ఎల్.ఎస్. శాస్త్రి

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి

29.08.1863 - 22.01.1940

వ్యాహారిక ఆంధ్ర భాషోద్యమ పితామహుడు, సవర భాషా వాగనుశాసనుడు;
మేధావి; తెలుగుదేశపు భాషా శాస్త్రవేత్తలలో ప్రథముడు; మహాపండితుడు

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెనకబడతారు?	60.00	13.	పిల్లలపై వెనుక	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00	14.	చదువు సంస్కృతులు	25.00
3.	బేబీ	40.00	15.	మహాజ్యోతి పుస్తకాలు	35.00
4.	పాముకీ - పిచ్చి	40.00	16.	మనస్ కథ	40.00
5.	బేబీలకు ఉత్తరం	40.00	17.	చార్లెస్ డాల్ఫిన్	25.00
6.	మాస్టర్...!	10.00	18.	పరిణామశాస్త్రంలో పితా వ్యవస్థ 1833-2003	15.00
7.	మీ ఉపేక్ష	10.00	19.	వేదభూమి	10.00
8.	కథలే పాఠాలు	25.00	20.	సమాజం-సైన్స్ - సంప్రదాయం	15.00
9.	బోధన-కథన	30.00	21.	సైన్సు చరిత్రలో పాఠాభివృద్ధులు	10.00
10.	పరిశుభ్ర పితా సంస్థలు	25.00	22.	పిల్లల అంబుల్స్	25.00
11.	భాష-భాషం	20.00	23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	మనవిశ్వం మన భూమి	20.00	34.	మామిడి కథలు	10.00	67.	యమిని పద్యము	10.00
2.	అందరికీ పాఠం	25.00	35.	పక్షిపక్షి పాఠం-అందరికీమీదట	15.00	68.	అందరికీ పాఠం	15.00
3.	పరిచయం చేసేటప్పుడు	15.00	36.	అందరికీ పాఠం-పాఠం	10.00	69.	మామిడి పాఠం	15.00
4.	సైన్స్	20.00	37.	వేదా	10.00	70.	వేదా వేదం పాఠం	15.00
5.	పిల్లలపాఠం కావ్యములు	15.00	38.	అందరికీ పాఠం	15.00	71.	పిల్ల-కావ్యం	10.00
6.	పాఠం కథలు	15.00	39.	అందరికీ పాఠం	40.00	72.	పాఠం-పాఠం	10.00
7.	పాఠం కథలు	15.00	40.	పిల్లల పాఠం-సైన్స్ అంబుల్స్	15.00	73.	సైన్స్ పాఠం గురించిన	15.00
8.	పాఠం కథలు	15.00	41.	మనవిశ్వం	20.00	74.	పాఠం-పాఠం	10.00
9.	పాఠం కథలు	15.00	42.	పాఠం-పాఠం	30.00	75.	పాఠం-పాఠం	15.00
10.	పాఠం కథలు	15.00	43.	పాఠం-పాఠం	30.00	76.	పాఠం-పాఠం	10.00
11.	పాఠం కథలు	15.00	44.	పాఠం-పాఠం	25.00	77.	పాఠం-పాఠం	10.00
12.	పాఠం-పాఠం	20.00	45.	పాఠం-పాఠం	45.00	78.	పాఠం-పాఠం	10.00
13.	పాఠం-పాఠం	15.00	46.	పాఠం-పాఠం	20.00	79.	పాఠం-పాఠం	15.00
14.	పాఠం-పాఠం	15.00	47.	పాఠం-పాఠం	10.00	80.	పాఠం-పాఠం	15.00
15.	పాఠం-పాఠం	25.00	48.	పాఠం-పాఠం	15.00	81.	పాఠం-పాఠం	15.00
16.	పాఠం-పాఠం	25.00	49.	పాఠం-పాఠం	30.00	82.	పాఠం-పాఠం	25.00
17.	పాఠం-పాఠం	15.00	50.	పాఠం-పాఠం	10.00	83.	పాఠం-పాఠం	25.00
18.	పాఠం-పాఠం	25.00	51.	పాఠం-పాఠం	15.00	84.	పాఠం-పాఠం	45.00
19.	పాఠం-పాఠం	30.00	52.	పాఠం-పాఠం	20.00	85.	పాఠం-పాఠం	25.00
20.	పాఠం-పాఠం	20.00	53.	పాఠం-పాఠం	15.00	86.	పాఠం-పాఠం	15.00
21.	పాఠం-పాఠం	40.00	54.	పాఠం-పాఠం	25.00	87.	పాఠం-పాఠం	15.00
22.	పాఠం-పాఠం	30.00	55.	పాఠం-పాఠం	20.00	88.	పాఠం-పాఠం	25.00
23.	పాఠం-పాఠం	20.00	56.	పాఠం-పాఠం	15.00	89.	పాఠం-పాఠం	15.00
24.	పాఠం-పాఠం	25.00	57.	పాఠం-పాఠం	20.00	90.	పాఠం-పాఠం	40.00
25.	పాఠం-పాఠం	30.00	58.	పాఠం-పాఠం	10.00	91.	పాఠం-పాఠం	10.00
26.	పాఠం-పాఠం	30.00	59.	పాఠం-పాఠం	20.00	92.	పాఠం-పాఠం	20.00
27.	పాఠం-పాఠం	10.00	60.	పాఠం-పాఠం	20.00	93.	పాఠం-పాఠం	25.00
28.	పాఠం-పాఠం	10.00	61.	పాఠం-పాఠం	20.00	94.	పాఠం-పాఠం	20.00
29.	పాఠం-పాఠం	15.00	62.	పాఠం-పాఠం	20.00	95.	పాఠం-పాఠం	15.00
30.	పాఠం-పాఠం	25.00	63.	పాఠం-పాఠం	10.00	96.	పాఠం-పాఠం	25.00
31.	పాఠం-పాఠం	20.00	64.	పాఠం-పాఠం	20.00	97.	పాఠం-పాఠం	25.00
32.	పాఠం-పాఠం	10.00	65.	పాఠం-పాఠం	10.00	98.	పాఠం-పాఠం	20.00
33.	పాఠం-పాఠం	10.00	66.	పాఠం-పాఠం	15.00	99.	పాఠం-పాఠం	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

1-1-187/1/2, చక్కదపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కాని, డీచర్ గ్రాంటు నుండి కాని మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. తీసి పంపవలెను.